

Lagrådsremiss

Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 25 november 2010

Maria Larsson

Marianne Jenryd
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås ändringar i fråga om ansvarig kommun i socialtjänstlagen och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Förslagen syftar till att förtydliga kommunernas ansvar och därigenom skapa bättre förutsättningar för att undvika tvister och stärka den enskildes rättssäkerhet. Samtliga regler om ansvarig kommun när det gäller stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen samlas i ett nytt kapitel.

Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen kvarstår. Om det står klart att en annan kommun enligt de nya reglerna ansvarar för stöd- och hjälpinsatser för en enskild, ska dock vistelsekommunens ansvar vara begränsat till akuta situationer.

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, föreslås att bosättningskommunen ska ansvara för stöd- och hjälpinsatser. Detta ska även gälla om den enskilde tillfälligt vistas i en annan kommun än den egna oavsett om det är en längre eller en kortare tid, t.ex. under en semester eller studieperiod. Det kan också avse personer som utsätts för våld eller andra övergrepp och som måste vistas i en annan kommun än bosättningskommunen. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller en annan kommun om den enskilde har starkast anknytning till den kommunen.

Det föreslås också att det i socialtjänstlagen och LSS ska införas en skyldighet för vistelsekommunen att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställighet i vissa fall. Det ska gälla när äldre personer, personer med funktionsnedsättning eller allvarligt sjuka har behov av insatser för att kunna vistas en kortare tid i en annan

kommun. Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för sådan verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Både i socialtjänstlagen och LSS föreslås att en kommun ska ha ett sammanhållet ansvar för en person som genom ett beslut av kommunen blir bosatt eller placerad i en annan kommun. En kommun som beslutat om en sådan insats i en annan kommun behåller ansvaret för insatser enligt såväl socialtjänstlagen som LSS, oavsett vilken lag som legat till grund för beslutet.

En kommun som beslutat om boende i en annan kommun, t.ex. i ett tillfälligt härbärge, behåller ansvaret för stöd- och hjälpinsatser om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun. Detta gäller framförallt hemlösa.

I lagrådsremissen föreslås ett skriftligt förfarande vid begäran om överflyttning av ärenden, och tidsgränser för avgörande av sådana frågor. En möjlighet att i förväg ansöka om insatser i en annan kommun föreslås för personer som på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun.

I LSS föreslås undantag från bosättningskommunens ansvar när en kommun verkställer en boendeinsats i annan kommun. För att verkställa ett beslut i en annan kommun krävs särskilda skäl och den kommun som beslutat om boendet behåller ansvaret både för boendeinsatsen och för andra insatser som personen kan behöva enligt LSS. Vidare föreslås en utvidgning av möjligheten att ansöka om förhandsbesked enligt LSS. Även en person som redan bor i en kommun ska kunna ansöka om förhandsbesked om en annan kommun har ansvar för personens insatser enligt LSS.

Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att följa upp och utvärdera utvecklingen och konsekvenserna av regeringens förslag.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 maj 2011.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagförslag	6
2.1	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	14
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall	19
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.	20
2.5	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	21
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	22
3	Ärendet och dess beredning	23
4	Bakgrund.....	23
4.1	Gällande rätt	23
4.1.1	Socialtjänstlagen.....	23
4.1.2	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	26
4.2	Behov av förändringar.....	29
4.2.1	Inledning.....	29
4.2.2	Socialtjänstlagen.....	30
4.2.3	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	31
5	Regler om ansvar enligt socialtjänstlagen.....	32
5.1	Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar kvarstår men begränsas	32
5.2	Bosättningskommunens ansvar	36
5.2.1	Bosättningsbegreppet och bosättningskommunens ansvar	36
5.2.2	Personer som är hemlösa	38
5.2.3	Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp.....	39
5.2.4	Ansvarig kommun vid semester och andra tillfälliga vistelser under kortare tid.....	42
5.3	Ansvar hos kommun som beslutat om boende i annan kommun	44
5.4	Folkbokföringskommunens ansvar vid vistelse på kriminalvårdsanstalt eller på sjukhus	45
6	Skyldighet för vistelsekommunen att i vissa fall bistå bosättningskommunen	46
6.1	Vistelsekommunens skyldighet att bistå bosättningskommunen enligt socialtjänstlagen	46
6.2	Ersättning mellan kommuner	51
6.3	Särskild avgift vid dröjsmål med verkställighet	54

7	Huvudregel och undantag för ansvar enligt LSS	56
7.1	Vistelsekommunen ansvarar för akuta stöd- och serviceinsatser	56
7.2	Kommun som beslutat om boende i annan kommun enligt LSS behåller ansvaret.....	58
8	Överflyttning av ärenden enligt socialtjänstlagen.....	65
9	Rätt att ansöka om insatser i annan kommun.....	67
9.1	Möjligheten att flytta till en annan kommun enligt socialtjänstlagen	67
9.2	Förhandsbesked enligt LSS.....	69
10	Sammanhållet ansvar för bistånd enligt socialtjänstlagen och LSS-insatser.....	71
11	Ensamkommande barn.....	74
11.1	Ansvaret för mottagandet av ensamkommande barn	74
11.2	Särskilt förordnad vårdnadshavare för ensamkommande barn.....	76
12	Övriga frågor	77
12.1	Särskild reglering för vissa grupper	77
12.2	Behörighet att avgöra frågan om ansvarig kommun	78
12.3	Hemsjukvård	79
13	Konsekvenser.....	80
14	Uppföljning och utvärdering.....	81
15	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	81
16	Författningskommentar.....	82
16.1	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	82
16.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	89
16.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.....	93
16.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.	93
16.5	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	93
16.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).....	94
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ingen får vara Svarte Petter (SOU 2009:38).....	95
Bilaga 2	Författningsförslag i betänkandet (SOU 2009:38)	105
Bilaga 3	Remissinstanser till betänkandet (SOU 2009:38).....	116
Bilaga 4	Sammanfattning av departementspromemorian Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall (Ds 2010:21)	117
Bilaga 5	Författningsförslag i promemorian (Ds 2010:21).....	118
Bilaga 6	Remissinstanser till promemorian (Ds 2010:21).....	125

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
4. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
5. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
6. lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 2 kap. 3 § samt 16 kap. 1¹ och 2 §§ ska upphöra att gälla, dels att rubrikerna närmast före 16 kap. 1 och 2 §§ ska utgå, dels att 2 kap. 2 §, 6 kap. 9 och 15 §§ samt 16 kap. 3, 4, 6 a och 6 e §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas ett nytt kapitel, 2 a kap., samt en ny paragraf, 16 kap. 6 i §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Kommunen har det yttersta ansvaret för att *de som vistas i kommunen* får det stöd och den hjälp som de behöver.

Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

I fråga om den som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. finns särskilda bestämmelser i den lagen.

I 3 § och 16 kap. 2 § finns föreskrifter om ansvar i vissa fall för annan kommun än den som den enskilde vistas i.

Föreslagen lydelse

2 kap. 2 §

Kommunen har det yttersta ansvaret för att *enskilda* får det stöd och den hjälp som de behöver.

2 a kap. Om ansvar för stöd och hjälp

Inledande bestämmelse

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om ansvarsfördelning mellan kommuner i fråga om stöd och hjälp enligt denna lag.

Ansvarig kommun

2 §

Den kommun där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 2 §, om inte annat följer av detta kapitel.

¹ Senaste lydelse 2009:596.

3 §

Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt en enskild, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

4 §

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar bosättningskommunen för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver.

Med bosättningskommun avses i denna lag den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Om den enskilde i stället har sin starkaste anknytning till en annan kommun, ska den kommunen anses vara bosättningskommun.

5 §

En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp för en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt 6 kap. eller enligt 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

3. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

6 §

Den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvarar för stöd och hjälp

- 1. under kriminalvård i anstalt,*
- 2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,*
- 3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.*

Vistelsekommunens skyldighet att bistå bosättningskommunen

7 §

När en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen, är vistelsekommunen i vissa fall skyldig att på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp. Vistelsekommunen är också skyldig att på begäran verkställa bosättningskommunens beslut. Skyldigheterna gäller om den enskilde till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd och hjälp för att kunna genomföra vistelsen.

8 §

Om en bosättningskommun har begärt bistånd med verkställighet enligt 7 §, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnader. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser.

Ansökan om insatser i en annan kommun

9 §

En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon

1. till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att behövliga insatser erbjuds, eller

2. på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att behövliga insatser erbjuds.

10 §

En ansökan enligt 9 § 1 eller 2 ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Att den sökandes behov är tillgodosedda i bosättningskommunen får inte beaktas när ansökan prövas.

Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.

Överflyttning av ärende

11 §

Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person kan flyttas över till en annan kommun.

Ärendet ska flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över får begära det hos den andra kommunen. En sådan begäran ska vara skriftlig. Den andra kommunen ska skriftligen och utan dröjsmål meddela sin inställning.

12 §

Om berörda kommuner inte är

överens om en överflyttning av ärendet, får den kommun där frågan om överflyttning har kommit upp, ansöka hos Socialstyrelsen om överflyttning. En sådan ansökan får också göras av en kommun, som inte inom en månad har fått svar från en annan kommun på en begäran om överflyttning.

Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt dock senast inom tre månader från det att ansökan kom in. Om det finns särskilda skäl får beslutet fattas senare.

13 §

Uppgifter som behövs för att en kommun ska kunna ta över ett ärende enligt 11 eller 12 § ska lämnas ut av den kommun från vilken överlämnandet sker.

6 kap. 9 §²

Ett medgivande enligt 6 § att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran meddelas av socialnämnden i *vårdnadshavarens hemkommun*.

Ett medgivande enligt 6 § att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran meddelas av socialnämnden i *samma kommun som enligt 2 a kap. ansvarar för att tillgodose vårdnadshavarens behov av stöd och hjälp*.

Den nämnd som har lämnat medgivande enligt 6 § fullgör skyldigheterna enligt 7 §.

15 §

Ett medgivande enligt 12 § att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det och ett samtycke enligt 14 § till att adoptionsförfarandet får fortsätta meddelas av socialnämnden i den eller de sökandes *hemkommun*.

Ett medgivande enligt 12 § att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det och ett samtycke enligt 14 § till att adoptionsförfarandet får fortsätta meddelas av socialnämnden i *samma kommun som enligt 2 a kap. ansvarar för att tillgodose den eller de sökandes behov av stöd och hjälp*.

I de fall samtycke enligt 14 § lämnats av socialnämnden i en

Den socialnämnd som lämnat samtycke enligt 14 § ska fullgöra

² Senaste lydelse 2003:407.

annan kommun fullgör i stället den skyldigheterna enligt 7 §.
nämnden skyldigheterna enligt
7 §.

16 kap. 3 §³

Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- ansökan enligt 2 kap. 3 §, – ansökan enligt 2 a kap. 9 §,
- bistånd enligt 4 kap. 1 §,
- vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 §,
- förbud eller begränsning enligt 5 kap. 2 §,
- medgivande enligt 6 kap. 6 §,
- medgivande enligt 6 kap. 12 §,
- återkallelse av medgivande enligt 6 kap. 13 §,
- samtycke enligt 6 kap. 14 §, eller
- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4–9 §§.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En förvaltningsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut ska verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

På begäran av sökanden får verkställandet av beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § senareläggas om verkställandet sker inom ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

4 §⁴

Socialstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande enligt 13 kap. 5 och 8 §§,
4. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 13 kap. 9–11 §§, samt
5. överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 §. 5. överflyttning av ärende enligt 2 a kap. 12 §.

I fråga om överklagande av Socialstyrelsens beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Andra beslut av Socialstyrelsen enligt denna lag får inte överklagas.

Beslut av Socialstyrelsen och domstol i fråga som avses i första stycket 2, 3 och 4 gäller omedelbart.

6 a §⁵

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt ett beslut av socialnämnden, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

³ Senaste lydelse 2009:836.

⁴ Senaste lydelse 2009:596.

⁵ Senaste lydelse 2008:965.

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Särskild avgift ska inte åläggas om den enskilde enligt 3 § tredje stycket begärt att få senarelägga verkställandet.

När en bosättningskommun med stöd av 2 a kap. 7 § har begärt att en vistelsekommun ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen ansvara för skyldigheten att betala den särskilda avgiften enligt denna paragraf.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

6 e §⁶

Särskild avgift enligt 6 a § första stycket får dömas ut bara om ansökan enligt 6 c § delgetts kommunen inom två år från tidpunkten för det gynnande beslutet om biståndet eller inom två år från det att verkställigheten av det gynnande beslutet avbrutits.

Särskild avgift enligt 6 a § andra stycket får dömas ut bara om ansökan enligt 6 c § delgetts kommunen inom två år från det att domen om biståndet vunnit laga kraft eller inom två år från det att verkställigheten av domen avbrutits.

Om en vistelsekommun enligt 6 a § fjärde stycket ska ansvara för skyldigheten att betala den särskilda avgiften ska första och andra styckena avse vistelsekommunen.

6 i §

Om en vistelsekommun enligt 6 a § fjärde stycket ska ansvara för skyldigheten att betala den särskilda avgiften ska skyldigheten i 6 f–6 h §§ att rapportera till Socialstyrelsen och till kommunfullmäktige avse även vistelsekommunen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.
 2. En kommun är skyldig att slutföra en utredning och fatta beslut i ett ärende som inkommit till kommunen före ikraftträdandet, om inte kommunen och en annan kommun som är ansvarig för ärendet enligt de nya

⁶ Senaste lydelse 2006:495.

föreskrifterna kommer överens om överflyttning av ärendet och den enskilde samtycker till det.

3. En kommun som beviljat insatser före ikraftträdandet ska behålla ansvaret för insatserna till dess att kommunen och en annan kommun som är ansvarig för ärendet enligt de nya föreskrifterna kommer överens om överflyttning av ärendet och den enskilde samtycker till det.

4. Bestämmelserna om skyldigheter för vistelsekommunen i 2 a kap. 7 § ska inte tillämpas i ärenden där beslut meddelats före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 17 a §¹ ska upphöra att gälla,

dels att 16, 27, 28 a och 28 e §§ ska ha följande lydelse, och

dels att det i lagen ska införas sex nya paragrafer, 16 a–16 e och 28 i §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen.

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, *skall* kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser *från kommunen* enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked *skall* bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen *skall* utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om *han* bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen, *om inte en annan kommun har ansvar enligt 16 c eller 16 d §.*

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, *ska* kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked *ska* bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen *ska* utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om *han eller hon* bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Förhandsbesked enligt andra stycket ska också meddelas på ansökan av en person som redan är bosatt i kommunen, om en annan kommun enligt 16 c eller 16 d § har ansvaret enligt denna lag, och om ansökan avser

1. insats enligt 9 § 8 eller 9, eller

2. andra insatser enligt 9 § och den enskilde ombesörjer eget boende.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en

¹ Senaste lydelse 2000:1032.

tillfällig vistelse i en kommun skall kommunen ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs.

Såvitt avser landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget.

tillfällig vistelse i en kommun ska kommunen ansvara för det stöd och den hjälp som behövs i akuta situationer.

I fråga om landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget.

16 a §

Om en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen, är vistelsekommunen på begäran av bosättningskommunen skyldig att bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes ansökan om insatser enligt 9 §. Vistelsekommunen är också skyldig att på begäran verkställa bosättningskommunens beslut.

16 b §

Om en bosättningskommun har begärt bistånd med verkställighet enligt 16 a §, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnader. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser.

16 c §

Om det finns särskilda skäl, får en kommun verkställa ett beslut enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun. Den kommun som har beslutat om boendet behåller ansvaret enligt denna lag gentemot den person som genom beslutet är bosatt i den andra kommunen.

16 d §

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som genom beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. social-

tjänstlagen (2001:453),

2. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

16 e §

Ansvar enligt 16 c och 16 d §§ upphör om bosättningskommunen påbörjar verkställighet av insatser efter förhandsbesked enligt 16 § tredje stycket.

27 §²

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av Socialstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra eller tredje stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
6. omhändertagande av personakt enligt 23 d §,
7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, eller
8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Socialstyrelsens beslut enligt 23 c § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det vunnit laga kraft.

28 a §³

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § som någon är berättigad till enligt ett beslut av en sådan nämnd som avses i 22 §, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

² Senaste lydelse 2010:480.

³ Senaste lydelse 2008:77.

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Om en bosättningskommun har begärt bistånd med verkställighet enligt 16 a §, ska vistelsekommunen ansvara för skyldigheten att betala den särskilda avgiften enligt denna paragraf.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

28 e §⁴

Särskild avgift enligt 28 a § första stycket får dömas ut bara om ansökan enligt 28 c § delgetts kommunen eller landstinget inom två år från tidpunkten för det gynnande beslutet om insatsen eller inom två år från det att verkställigheten av det gynnande beslutet avbrutits.

Särskild avgift enligt 28 a § andra stycket får dömas ut bara om ansökan enligt 28 c § delgetts kommunen eller landstinget inom två år från det att domen om insatsen vunnit laga kraft eller inom två år från det att verkställigheten av domen avbrutits.

Om en vistelsekommun enligt 28 a § tredje stycket ska ansvara för skyldigheten att betala den särskilda avgiften ska första och andra styckena avse vistelsekommunen.

28 i §

Om en vistelsekommun enligt 28 a § tredje stycket ska ansvara för skyldigheten att betala den särskilda avgiften ska skyldigheten i 28 f–28 h §§ att rapportera till Socialstyrelsen och till kommunfullmäktige avse även vistelsekommunen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

2. En kommun är skyldig att slutföra en utredning och fatta beslut i ett ärende som inkommit till kommunen före ikraftträdandet, om inte en annan kommun efter ansökan från den enskilde kan överta ansvaret för ärendet enligt de nya föreskrifterna om ansvarig kommun.

⁴ Senaste lydelse 2008:77.

3. I fråga om enskilda som påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter tillämpas i stället för de nya föreskrifterna i 16 § fjärde stycket och 16 a §.

4. En kommun som före ikraftträdandet beviljat insatser enligt denna lag ska behålla ansvaret för insatserna till dess att en annan kommun, efter ansökan från den enskilde, kan överta ansvaret enligt de nya föreskrifterna om ansvarig kommun.

5. I fråga om ansvar för personer som omfattas av gällande avtal som ingåtts med stöd av 4 § andra och tredje styckena lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, ska avtalet gälla istället för de nya föreskrifterna i 16 c §.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 47 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 §¹

Med socialnämnden avses i denna lag socialnämnden i den kommun som enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Att överflyttning av ärenden till en annan socialnämnd kan ske i vissa fall framgår av 16 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Beslut om tvångsvård enligt 5 § och med anledning av omhändertagande enligt 13 § fattas av den förvaltningsrätt inom vars domkrets den ansvariga kommunen är belägen. Den förvaltningsrätt som meddelade beslutet om vård beslutar också i frågor som avses i 44 § första stycket.

Med socialnämnden avses i denna lag socialnämnden i den kommun som enligt 2 a kap. socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Att överflyttning av ärenden till en annan socialnämnd kan ske i vissa fall framgår av 2 a kap. 11 och 12 §§ socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 2009:800.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *skall* av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning.

Vad som sägs i första stycket gäller inte ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn *skall* Migrationsverket i stället anvisa en kommun som *skall* ordna boendet. Migrationsverket *skall* anvisa en kommun som har träffat överenskommelse med verket om mottagande av ensamkommande barn, om det inte finns särskilda skäl att anvisa någon annan kommun. När Migrationsverket anvisat en kommun *skall* barnet anses vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453).

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning *skall* ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2 *skall* registreras vid en förläggning. Migrationsverket svarar sedan för att bistånd lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 *skall* biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

Föreslagen lydelse

3 §¹

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *ska* av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning.

Vad som sägs i första stycket gäller inte ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn *ska* Migrationsverket i stället anvisa en kommun som *ska* ordna boendet. Migrationsverket *ska* anvisa en kommun som har träffat överenskommelse med verket om mottagande av ensamkommande barn, om det inte finns särskilda skäl att anvisa någon annan kommun. När Migrationsverket anvisat en kommun *ska* barnet anses vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453).

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning *ska* ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2 *ska* registreras vid en förläggning. Migrationsverket svarar sedan för att bistånd lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 *ska* biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

¹ Senaste lydelse 2006:177.

2.5 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 21 och 22 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.

21 §

När en försäkrad ansöker om eller beviljas assistansersättning ska den kommun *där han eller hon är bosatt* höras i ärendet, om det inte är obehövt.

När en försäkrad ansöker om eller beviljas assistansersättning ska den kommun *som enligt 16, 16 c eller 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har ansvar för insatser* höras i ärendet, om det inte är obehövt.

Beslut om assistansersättning och beslut enligt 17–19 §§ ska sändas till kommunen.

22 §

För den som beviljats assistansersättning ska den kommun *där den försäkrade är bosatt* ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna per vecka.

För den som beviljats assistansersättning ska den kommun *som enligt 16, 16 c eller 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har ansvar för insatser* ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna per vecka.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska införas en ny paragraf, 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §

Vid tillämpningen av 2 a kap. 9 § tredje stycket i skollagen (1985:1100) ska hänvisningen till 16 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) istället avse 2 a kap. 11 eller 12 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

3 Ärendet och dess beredning

I april 2009 överlämnade Vistelseutredningen betänkandet Ingen får vara Svarte Petter – Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38) till regeringen. Utredaren hade bl.a. i uppdrag att utreda vistelsebegreppet i socialtjänstlagen (2001:453) i vissa situationer. En sammanfattning av betänkandet och dess lagförslag finns i *bilaga 1* och *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2009/3464/ST). Förutom de förslag som läggs fram i denna lagrådsremiss har utredaren även lämnat andra förslag.

Som komplement till utredarens förslag när det gäller vissa enskilda som för en begränsad tid vill vistas i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt, t.ex. under semestern, utarbetades och analyserades ett alternativt förslag i departementspromemorian Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall (Ds 2010:21). Promemorians förslag ersätter motsvarande förslag i betänkandet. Promemorians förslag avser även lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. I promemorian behandlades också förslag till andra ändringar i den lagen. Dessa avser när en kommun verkställer beslut om boendeinsats i en annan kommun, en utvidgning av möjligheten att ansöka om förhandsbesked och bestämmelser som stärker en kommuns sammanhållna ansvar för olika insatser. En sammanfattning av departementspromemorian och dess lagförslag finns i *bilaga 4* och *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2010/4745/ST).

4 Bakgrund

4.1 Gällande rätt

4.1.1 Socialtjänstlagen

Vistelsekommunens ansvar

Enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område. Bestämmelsen slår fast den grundläggande regeln att kommunen har ansvaret för socialtjänsten. Enligt 2 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.

Enligt förarbetena till motsvarande bestämmelser i den tidigare socialtjänstlagen (1980:620) bör emellertid vistelsekommunens ansvar inte leda till att vistelsekommunen ska vidta alla de åtgärder som kan behövas när den enskilde är bosatt i annan kommun. I sådana fall bör vistelsekommunen kunna flytta över ärendet till hemkommunen, om den enskildes hjälpbehov lämpligen kan tillgodoses där, i vart fall när den enskilde under längre tid har behov av insatser, men däremot inte vid

tillfälligt hjälpbehov under t.ex. en resa. Socialnämnden i vistelsekommunen är dock ensam ansvarig för att behövliga åtgärder kommer till stånd till dess att socialnämnden i den andra kommunen har samtyckt till att ta över ärendet (prop. 1979/80:1 del A s. 523f).

Regeringsrätten har i ett par mål yttrat sig i fråga om ansvarig kommun för hemtjänstinsatser under sommarvistelse (se RÅ 84 2:33 II och RÅ 1988 ref. 24). Regeringsrättens slutsats är att om en enskild har behov av hemtjänst under en tillfällig vistelse är det den kommun där den enskilde vistas som ska ansvara för att tillgodose behovet. Att den enskilde kan få hemtjänst i sin hemkommun saknar betydelse om den enskilde har behov av hemtjänst under den tillfälliga vistelsen.

Kommunerna har inom socialtjänstverksamheten det yttersta ansvaret för att enskilda får den hjälp de behöver även i fråga om insatser som egentligen vilar på en annan huvudman. Av detta yttersta ansvar följer en skyldighet för kommunen att i samverkan med andra samhällsorgan medverka till att den enskilde får arbete, bereds sjukvård eller får det stöd eller den hjälp som han i övrigt behöver. Med ansvaret följer också en skyldighet för kommunen att tillfälligt ge den enskilde behövlig vård i väntan på att ansvarig huvudman vidtar behövliga insatser (a. prop. s. 523). Regeringsrätten har flera gånger prövat omfattningen av detta yttersta ansvar, och konstaterat att skyldigheten att vidta åtgärder inträder i akuta nödsituationer, om den enskilde inte kan invänta insatser från den rätta huvudmannen.

När inträder vistelsekommunens ansvar?

Det är den kommun där den enskilde befinner sig när hjälpbehovet inträder som har ansvaret för stöd och hjälp till den enskilde. Denna avsikt framgår av förarbetena till 3 § i den tidigare gällande socialtjänstlagen, som motsvarar nuvarande 2 kap. 2 § (prop. 1979/80:1, del A s 523f).

Enligt 2 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) kan dock enskilda i vissa fall ansöka om insatser i en annan kommun än den där de befinner sig. Det gäller dem som till följd av ålderdom, funktionshinder eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att behövliga insatser erbjuds där. De personer som åsyftas är huvudsakligen de som har så omfattande behov att de är i behov av vård och omsorg dygnet runt (prop. 1996/97:124 s. 175).

I RÅ 2008 ref. 18 har Regeringsrätten anfört att 2 kap. 3 § inte ska tolkas motsatsvis, och att det även i andra situationer kan vara möjligt för enskilda att ansöka om insatser i en annan kommun än den där de befinner sig. Enligt domen ska därför en ansökan från en person som avser att tillbringa sin semester i kommunen prövas även om den enskilde ännu inte vistas där.

När upphör vistelsekommunens ansvar?

Den kommun som beslutat om en insats för en enskild ansvarar för beslutet så länge insatsen pågår. Ansvaret upphör först när insatsen är avslutad. Ansvaret för ärendet kan dessförinnan under vissa förutsätt-

ningar flyttas över till en annan kommun enligt 16 kap. 1 § socialtjänstlagen. Detta förutsätter bl.a. att den andra kommunen accepterar överflyttningen. Om kommunerna inte kommer överens i frågan kan Socialstyrelsen efter ansökan besluta om överflyttning av ärendet.

Vidare har Regeringsrätten i RÅ 1989 ref. 50 slagit fast att en kommun som beslutat om insatser för en enskild har fortsatt behörighet att besluta om insatser för den enskilde så länge samma hjälpbehov kvarstår.

Enligt 11 kap. 4 § socialtjänstlagen ska socialnämnden slutföra en utredning som rör ett barns behov av skydd och stöd eller vård av missbrukare, även om den som utredningen avser byter vistelsekommun. Skyldigheten upphör om den nya vistelsekommunen övertar ärendet eller det annars flyttas över.

Undantag från vistelsekommunens ansvar

I 16 kap. 2 § socialtjänstlagen finns undantag från vistelsekommunens ansvar. Enligt första stycket har den kommun som beslutat om en vistelse i en annan kommun i vissa fall ansvar för bistånd, individuellt behovsprövat stöd och individuellt behovsprövade sociala tjänster som den enskilde kan behöva. Detta gäller om en enskild efter beslut av socialnämnden vistas i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende, särskilda boendeformer för äldre eller bostäder med särskild service för människor med funktionsnedsättning. Ansvaret gäller även om personen i fråga har blivit folkbokförd i vistelsekommunen (prop. 1996/97:124, s 158–159).

På samma sätt har folkbokföringskommunen enligt 16 kap. 2 § andra stycket socialtjänstlagen ansvar för stöd och hjälp till en enskild under kriminalvård i anstalt, under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun. Detta ansvar gäller också insatser som aktualiserats inför avslutningen av sådan vård.

Avtalsmöjligheter

Att en vistelsekommun, eller en annan kommun, har ansvar för stöd- och hjälpinsatser innebär att den kommunen ska utreda, besluta om, finansiera och verkställa de insatser som den enskilde kan behöva. Att kommunen ska verkställa insatserna innebär dock inte att kommunen måste utföra den faktiska insatsen själv. Enligt 2 kap. 5 § socialtjänstlagen får en kommun sluta avtal med annan om att utföra uppgifter inom socialtjänsten. Sådant avtal kan träffas med en enskild utförare eller med en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte överlämnas till en enskild.

Särskild avgift

Enligt 16 kap. 6 a § socialtjänstlagen ska en kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen som någon är berättigad till enligt ett beslut av socialnämnden eller enligt en domstols avgörande, åläggas att betala en särskild avgift till staten. Det samma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller

biståndet efter det att verkställigheten avbrutits. Avgiften ska inte åläggas om den enskilde själv begärt att insatsen ska senareläggas.

Det är Socialstyrelsen som ansöker om att särskild avgift ska betalas, och frågan prövas av förvaltningsrätten. Kommunen kan åläggas särskild avgift även om verkställigheten påbörjas efter att Socialstyrelsen ansökt hos förvaltningsrätten. För att särskild avgift ska kunna dömas ut ska ansökan delges kommunen inom två år från beslutet eller domen.

Sanktionsavgiften har införts som påtryckningsmedel för att gynnande beslut ska verkställas inom skälig tid. Någon generell tidsfrist för vad som är skälig tid har inte angetts i förarbetena till bestämmelserna. Det måste alltid göras en bedömning i det enskilda fallet, och det kan ta längre tid att verkställa vissa former av bistånd jämfört med andra.

Socialnämnderna ska en gång per kvartal rapportera till Socialstyrelsen och till kommunens revisorer om de beslut som inte verkställts inom tre månader från beslutet. Socialnämnderna ska också rapportera när ett sådant beslut har verkställts.

4.1.2 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Ansvariga huvudmän för stöd- och serviceinsatser

Enligt 16 § första stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, har en kommun ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen. Enligt förarbetena till lagen kan ledning hämtas från reglerna om folkbokföring när det gäller bedömningen av var en person ska anses bosatt (prop. 1992/93:159 s. 185). Som regel kan en person anses bosatt på den ort där han eller hon är folkbokförd.

Även landstinget har förpliktelser enligt lagen. Ett landsting ansvarar i dessa situationer gentemot dem som är bosatta i landstinget.

Om inte något annat avtalats ansvarar kommunen för samtliga i lagen definierade insatser för särskilt stöd och särskild service (9 §) utom rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar (9 § 1). Den senare insatsen ansvarar landstinget för, om inte annat avtalats (2 § första stycket).

Om behov av insatser enligt LSS uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun ska vistelsekommunen ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs (16 § tredje stycket). Det kan enligt förarbetena röra sig om exempelvis en tillfällig genomresa eller några månaders boende i en sommarbostad (a. prop. s. 186). Det ansvar som avses här är ansvar för att resurser ställs till förfogande vid akuta situationer.

Rätten att flytta

För att underlätta för personer som tillhör personkretsen i 1 § LSS att flytta mellan olika kommuner finns i LSS en bestämmelse som innebär att den enskilde kan ansöka om förhandsbesked i fråga om de stöd- och serviceinsatser som han eller hon anser sig behöva i den nya kommunen (16 § andra stycket). På detta sätt kan den enskilde i förväg få besked av inflyttningskommunen om rätt till insatser i den kommunen.

Av samma lagrum följer att kommunen genast ska börja planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger personen rätt till om han eller hon ska bosätta sig i kommunen. Om insatser beviljas gäller förhandsbeskedet under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga.

För att ha rätt till förhandsbesked ska enligt förarbetena avsikten att flytta till en annan kommun vara klar och bestämd (a. prop. s. 185). Den enskilde kan till exempel inte kräva förhandsbesked av flera kommuner för samma tid.

Rätten att träffa avtal

Enligt 17 § första stycket LSS kan kommunen eller landstinget med bibehållet ansvar sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla insatser enligt lagen. Ett sådant uppdragsavtal kan träffas med en annan kommun eller med en enskild utförare. Det ska enligt förarbetena (a. prop. s. 186) vara fråga om själva utförandet av stödet eller insatsen. Myndighetsutövningen med bl.a. beslutsfattande kan inte överlåtas.

Enligt en ny bestämmelse som träder i kraft den 1 januari 2011 ska en kommun i vissa fall underrättas om ett avtal som en annan kommun har träffat med en enskild utförare. Det gäller när ett boende i familjehem, i bostad med särskild service för barn eller ungdomar (9 § 8 LSS), i bostad med särskild service för vuxna eller i annan särskilt anpassad bostad för vuxna (9 § 9 LSS) ska tillhandahållas i kommunen (prop. 2009/10:176 Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet).

Möjlighet att verkställa ett beslut i en annan kommun

Ett beslut om en boendeinsats är inte alltid möjligt att tillgodose i bosättningskommunen. Kommunen har därför möjlighet att verkställa ett beslut om boende i en annan kommun, men behålla ansvaret enligt LSS för personen, trots att han eller hon inte längre kommer att vara bosatt i kommunen. Det sker genom att kommunen enligt 17 a § LSS får träffa avtal med en annan kommun eller en enskild vårdgivare i en annan kommun om kostnadsansvar för LSS-insatser för en enskild som genom en boendeinsats inte längre kommer att vara bosatt i kommunen.

Det ansvar som kommunerna kan avtala om kan omfatta alla LSS-insatser som kan bli aktuella under den tid den enskilde är bosatt i den andra kommunen. Bestämmelsen utgör alltså ett undantag från bosättningskommunens ansvar enligt 16 §, och från lokaliseringsprincipen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900).

En förutsättning för att ett avtal enligt 17 a § ska kunna ingås är att det föreligger särskilda skäl. Bestämmelsen infördes i syfte att underlätta för t.ex. personer som har en ovanlig diagnos eller som har komplicerade funktionsnedsättningar, att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens som det kan vara svårt att tillhandahålla i små kommuner. Bestämmelsen ger också möjlighet för kommuner med ett litet befolkningsunderlag att samverka om bl.a. gemensamma gruppboäder för att kunna erbjuda fler boendelalternativ än vad som annars varit fallet.

Möjligheten att träffa avtal enligt 17 a § LSS infördes den 1 januari 2001. Enligt förarbetena (prop. 2000/01:6 s. 10) är avsikten inte att förändra den enskildes rätt att flytta till en annan kommun. Avtalsmöjligheten för kommunerna ska således inte påverka den enskildes rätt att ansöka om förhandsbesked. Om han eller hon önskar flytta ska ansökan om förhandsbesked behandlas som om den enskilde var bosatt i kommunen dit ansökan lämnas.

Regeringsrättens tolkning av rätten till förhandsbesked när en person redan är bosatt i kommunen

Frågan om vilken kommun som ansvarar för LSS-insatser, och rätten att ansöka om förhandsbesked när en person är bosatt i ett LSS-boende i en annan kommun, har prövats i en dom från Regeringsrätten, RÅ 2007 ref 40. Av domen följer att den som redan är bosatt i en kommun inte kan ansöka om förhandsbesked där. Detta gäller oavsett om bosättningen skett på eget initiativ eller till följd av kommunens beslut och avtal enligt 17 a §. Däremot är bosättningskommunen skyldig att pröva en ansökan om insatser enligt huvudregeln i 16 §, även om kommunen har ett avtal med den ursprungliga bosättningskommunen, enligt vilket den senare ska behålla kostnadsansvaret.

Olika avtal och avtalens giltighet

Även före den 1 januari 2001 då 17 a § LSS infördes träffade kommunerna avtal om kostnadsansvar. De avtal som ingicks löpte tills dess någon part sade upp avtalet. Det saknades dock lagstöd för att träffa dessa avtal (prop. 2000/01:6, s 7 f).

Enligt 4 § andra och tredje stycket lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har kommuner en möjlighet att träffa avtal för personer som flyttat från kommunen. Sådana avtal träffades fram till den 1 januari 1996 då den nya lagen (LSS) skulle vara genomförd. Ett sådant avtal upphör att gälla om den enskilde flyttar till en tredje kommun eller tillbaka till den första kommunen.

Det finns således avtal som kan avse tre olika tidsperioder: Avtal som träffats före den 1 januari 1996, avtal som ingåtts under tiden från och med 1 januari 1996 till och med den 31 december 2000 samt avtal som ingåtts efter den 1 januari 2001.

Särskild avgift och rapporteringsskyldighet

Motsvarande regler om rapporteringsskyldighet och särskild avgift, som finns i socialtjänstlagen (2001:453) när det gäller ej verkställda beslut och domar, finns även i LSS (28 a–28 h §§). Se vidare avsnitt 4.1.1.

Ansvarig kommun vid ärenden om assistansersättning

Ärenden om assistansersättning handläggs av Försäkringskassan. Det regleras från och med den 1 januari 2011 i 51 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. När en person som uppbär assistansersättning får assistansen utförd genom kommunens försorg får Försäkringskassan besluta att assistansersättningen ska betalas ut till kommunen i den utsträckning den motsvarar den avgift kommunen får ta ut för assistansen (51 kap. 17 § SFB).

Den kommun där den som beviljats assistansersättning är bosatt ska ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna per vecka (51 kap. 22 § SFB). När en person har beviljats assistansersättning ska därför Försäkringskassan underrätta bosättningskommunen om beslutet och det belopp som kommunen ska betala. Kommunen ska även underrättas om ändringar av beslutet om dessa har betydelse för kommunens ersättnings-skyldighet (51 kap. 23 § SFB).

Vid handläggning av ärenden hos Försäkringskassan ska den kommun, i vilken den som ansöker om eller erhåller assistansersättning är bosatt, kunna höras i ärenden om assistansersättning (51 kap. 21 § SFB). Beslut om assistansersättning ska sändas till den kommun där den som beviljats ersättning är bosatt.

4.2 Behov av förändringar

4.2.1 Inledning

Principen om vistelsekommunens ansvar har en lång historia i Sverige. Enligt socialhjälpslagen från 1956 skulle den enskilde garanteras hjälp omedelbart, oavsett i vilken kommun den hjälpsökande befann sig. Den enskildes rätt till bistånd var dock fortfarande begränsad till vissa verksamhetsområden.

Bakgrunden till att det infördes en bestämmelse om kommunens yttersta ansvar i den ursprungliga socialtjänstlagen var att det ansågs angeläget att markera att socialtjänsten i första hand skulle vara en kommunal angelägenhet. Kommunens yttersta ansvar ansågs som en förutsättning för att den enskildes ekonomiska och personliga trygghet skulle kunna garanteras. Med ansvaret följde också en skyldighet för kommunen att tillfälligt ge den enskilde behövlig vård i väntan på att ansvarig huvudman vidtar behövliga insatser. Det slogs även fast att det var vistelsekommunen, dvs. den kommun där den enskilde befinner sig när behovet av hjälp inträder, som har det yttersta ansvaret för att den enskilde får den hjälp han eller hon behöver.

Sedan socialtjänstlagen (1980:620) trädde i kraft år 1982 har det genomförts ett antal förändringar i kommunernas ansvarsfördelning. Dessa bestämmelser har främst tillkommit för att tydliggöra ansvarsfrågan och har ofta lett till att det gjorts undantag från vistelsekommunens ansvar i riktning mot att en kommun ska ha ett sammanhållet ansvar. Även Regeringsrätten har i ett flertal avgöranden uttalat principer för vilken kommun som ska vara ansvarig i olika situationer. Alla dessa omständigheter sammantagna har lett till oklarheter om vem som har

ansvaret, vilket i sin tur lett till att människor som ofta flyttar eller vistas i olika kommuner hänvisas runt och inte får den hjälp som de behöver.

4.2.2 Socialtjänstlagen

Vistelsekommunens ansvar

Vistelsekommunens ansvar infördes med den grundläggande och praktiska avsikten att en person ska kunna få stöd och hjälp av den kommun där han eller hon befinner sig när behovet uppstår.

Det framgår dock av förarbetena till den ursprungliga socialtjänstlagen (proposition 1979/80:1 om socialtjänsten, s. 523) att vistelsekommunens ansvar inte innebär någon skyldighet att vidta alla de åtgärder som kan behövas när den enskilde är bosatt i en annan kommun.

Olika tolkningar

Den begränsning av vistelsekommunens ansvar som framgår av förarbetena (se ovan) har inte formaliserats i lag eller andra föreskrifter, vilket bidragit till att tolkningen av hur långt vistelsekommunens ansvar sträcker sig varierar mellan kommuner. Dessa olika tolkningar av förarbetsuttalanden, lagändringar och praxisuttalanden, liksom kommunernas tillämpning av denna praxis, har bidragit till att grundprincipen om vistelsekommunens ansvar med åren allt mer har tunnats ut. Detta har bidragit till en osäkerhet om vad som är gällande rätt.

Tolkningsproblem uppstår bl.a. i de fall då personer med behov av stöd- och hjälpinsatser rör sig mellan olika kommuner eller saknar fast förankring i en viss kommun. Det kan exempelvis handla om en hemlös person eller en person som har utsatts för våld av en närstående och som tagit sig till ett skyddat boende i en annan kommun.

I dessa situationer är det relativt vanligt med tvister om vilken kommun som har ansvaret för att bistå den enskilde. Tvisterna leder ofta till att kommunerna fokuserar på ansvarsfrågan i stället för på den enskildes behov av stöd och hjälp. Det förekommer t.ex. att den enskilde hänvisas fram och tillbaka mellan olika kommuner, ibland utan att få någon hjälp förrän ansvarsfrågan är löst. Tvisterna utgör då ett rättssäkerhetsproblem för den enskilde, i den meningen att han eller hon inte får tillgång till de insatser som han eller hon har laglig rätt till.

Kommunernas ansvarsfördelning behöver anpassas till ett förändrat samhälle med ökad rörlighet, krav på flexibilitet och ökad valfrihet samt krav på samhällets möjligheter att erbjuda effektivt skydd till vissa grupper.

Övergripande om det som föreslås i socialtjänstlagen

För att den enskildes rätt till hjälp och stöd ska kunna garanteras är det viktigt att tydliggöra hur långtgående och omfattande vistelsekommunens ansvar ska vara. För att förtydliga kommunernas ansvar enligt socialtjänstlagen och skapa förutsättningar för att undvika tvister i så stor utsträckning som möjligt föreslås ändringar och nya bestämmelser i lagen.

Anledningen till detta är att kommuner och andra instanser efterfrågar en tydligare och mer detaljerad reglering, då det skett en uppluckring i tillämpningen av bestämmelserna om vistelsekommunens ansvar på det sätt som beskrivits ovan.

Förslagen är inte avsedda att påverka bedömningen av när en person har rätt till bistånd eller omfattningen av biståndet. Syftet är således inte att ändra betydelsen eller omfattningen av begreppet skälig levnadsnivå, såsom det utvecklats i praxis. Förslagen är inte heller avsedda att påverka kommunens yttersta ansvar för att människor ska få stöd och hjälp i olika situationer, oavsett vem som är huvudman.

Det föreslås att bosättningskommunen ska ha ansvar för insatser enligt socialtjänstlagen. Detta ska gälla oavsett om personen vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller en annan kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning. Vistelsekommunens ansvar omfattar dock alltid akuta situationer.

Förslagen innebär vidare att vistelsekommunen liksom nu kommer att ha det yttersta ansvaret och vara garanten för att det alltid finns en kommun som har ett ansvar när inte någon annan har det. Vistelsekommun är den kommun där den enskilde befinner sig när han eller hon ansöker om stöd och hjälp eller det på annat sätt framkommer att personen behöver stöd och hjälp från kommunen.

För äldre personer, personer med funktionsnedsättning eller personer som har en allvarlig sjukdom, som vill genomföra en kortare vistelse (högst cirka sex månader) i en annan kommun ansvarar bosättningskommunen enligt förslaget. Om bosättningskommunen begär det ska vistelsekommunen biträda med utredning och verkställighet.

När en person vistas i en kommun på grund av att en annan kommun beslutat om insatser i den kommunen ska den beslutande kommunen även fortsättningsvis behålla ansvaret för de insatser som personen behöver enligt socialtjänstlagen. Ansvaret upphör bl.a. när behovet av insatser inte behövs längre eller när ärendet flyttas över till bosättningskommunen.

Det föreslås även en utvidgning av rätten att få ansöka om biståndsin-satser för att kunna flytta.

4.2.3 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Boende i en annan kommun än hemkommunen

LSS-kommittén konstaterar i betänkandet *Möjlighet att leva som andra* (SOU 2008:77) att det uppstått oklarheter om ansvarsfördelning mellan kommuner bl.a. i samband med att kommuner samverkar om att tillhandahålla ett boende enligt LSS. Det drabbar ytterst den enskilda personen när det gäller långsiktighet i stödet och framtida möjligheter att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Kommittén föreslår därför att en kommuns möjlighet att behålla ansvaret för en person som beviljas boende enligt LSS i en annan kommun än hemkommunen borde förtydligas. I regeringens proposition 2009/10:176 Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet bedömde regeringen att frågorna

krävde ytterligare överväganden och att man avsåg att återkomma i frågan.

Sammanhållet ansvar

I betänkandet Möjlighet att leva som andra tar LSS-kommittén även upp behovet av ett sammanhållet ansvar för stöd och service när människor är placerade eller bosatta i en annan kommun än den som beviljat insatserna. Kommittén föreslår att den kommun som placerar en person i en annan kommun enligt socialtjänstlagen även ska ansvara för stöd- och serviceinsatser enligt LSS. Som kommittén påpekar finns det många fördelar med ett sammanhållet ansvar och för att markera vikten av ett sådant finns det behov av att reglera detta. Det finns dock behov även av det omvända mot vad kommittén föreslår, dvs. om en person beviljats ett boende enligt LSS i en annan kommun än den som beslutat om insatsen, så ska den beslutande kommunen även ansvara för insatser enligt socialtjänstlagen.

Tillfällig vistelse i annan kommun

De ändringar som föreslås i denna lagrådsremiss när det gäller frågan om vilken kommun som ska ansvara för insatser enligt socialtjänstlagen vid tillfällig vistelse i en annan kommun under kortare tid behöver även föras in i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Skälet till detta är att det inte kan anses befogat att ha olika regler i socialtjänstlagen och LSS när personer t.ex. studerar, åker på semester eller vistas på ett sommarställe.

5 Regler om ansvar enligt socialtjänstlagen

5.1 Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar kvarstår men begränsas

Regeringens bedömning: Grundprincipen bör även i fortsättningen vara att den kommun där den enskilde vistas har det yttersta ansvaret för att han eller hon får stöd och hjälp.

Regeringens förslag: Det ska framgå av lagen att en annan kommun än vistelsekommunen kan ha ansvar för stöd och hjälp. Om det står klart att en annan kommun har ansvaret ska vistelsekommunens ansvar vara begränsat till akuta situationer.

Bestämmelser om vilken kommun som ansvarar för stöd och hjälp införs i ett nytt kapitel i socialtjänstlagen. De nuvarande bestämmelser som reglerar sådant ansvar flyttas till det nya kapitlet.

Utredarens förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Utredaren gör bedömningen att vistelsebegreppets innebörd bör förtydligas, bl.a. på det sättet att den som

inte fysiskt vistas i någon kommun i Sverige inte ska kunna beviljas stöd- och hjälpinsatser.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker utredarens förslag och bedömning att vistelsekommunens ansvar ska kvarstå men begränsas. *Justitieombudsmannen* instämmer i att vistelsekommunens ansvar bör vara kvar och menar att de föreslagna ändringarna framstår som lämpade för ändamålet. Även *Kammarrätten i Stockholm* instämmer i att vistelsekommunens ansvar bör kvarstå och att det behövs förtydliganden i fråga om kommunernas ansvar. Kammarrätten ifrågasätter om den av utredaren föreslagna 2 a kap. 1 § innebär ett snävare vistelsebegrepp än nuvarande 2 kap. 2 §. Också *Jönköpings kommun* ifrågasätter den ändrade formulering av 2 kap. 2 § socialtjänstlagen, eftersom den paragrafen i nuvarande lydelse gett upphov till den grundläggande principen om vistelsekommunens yttersta ansvar. Några remissinstanser, t.ex. *Tyresö kommun*, anser att det är oklart vilka insatser som omfattas av begreppet akuta stöd- och hjälpinsatser. *Haparanda kommun* och *Sollentuna kommun* efterfrågar ett tydligare resonemang kring betydelsen av den enskildes vilja att återvända till bosättningskommunen. *Länsstyrelsen i Västra Götaland* anser inte att en enskild mot sin vilja ska behöva återvända till en bosättningskommun för att få de insatser som behövs. *Socialstyrelsen* menar att det inte klargörs vad som bör gälla för personer som efter en tids bosättning utomlands avser att flytta tillbaka till Sverige. *Länsstyrelsen i Stockholms län* samt *Huddinge kommun* anser att förslaget behöver förtydligas i de fall då ett barn bor växelvis hos vårdnadshavare i olika kommuner. *UNICEF* anser att förtydliganden behövs när det gäller en kommuns ansvar för barn som vistas utomlands, och för utländska barn som vistas tillfälligt i Sverige.

Skälen för regeringens bedömning och förslag

Vistelsekommunens yttersta ansvar bör kvarstå

För den enskilde personen är det viktigt att det finns en tydlig reglering av ansvarsfördelningen mellan kommunerna så att det inte uppstår konflikter mellan kommunerna som förtar den enskildes rätt till stöd och hjälp. Som beskrivits i avsnitt 4.2.1 har tolkningen av vistelsebegreppet och vistelsekommunens ansvar kommit att variera mellan olika kommuner och i olika situationer. Avsikten med de förslag som läggs i denna lagrådsremiss är därför att tydliggöra ansvaret mellan vistelsekommunen och bosättningskommunen för att minska antalet tolkningstvister och underlätta samarbete mellan kommunerna.

Regeringen delar den uppfattning som utredaren framfört om att principen om vistelsekommunens ansvar ska kvarstå. Det är enligt regeringens bedömning av grundläggande betydelse att den enskilde alltid ska garanteras omedelbar hjälp oavsett i vilken kommun han eller hon befinner sig när hjälpen behövs.

Ansvaret innebär att en person aldrig kan nekas bistånd i en kommun med beskedet att behovet kan tillgodoses i en annan kommun om det inte står klart vilken kommun som ska ha ansvaret. Detta innebär att den kommun som tar emot en ansökan om biståndsinsatser, eller som får vetskap om att en person eller en familj kan ha behov av biståndsinsatser,

aldrig kan avvisa eller avsluta ett ärende utan att vara överens med en annan kommun om vem som bär det huvudsakliga ansvaret.

Några remissinstanser, t.ex. *Kammarrätten i Stockholm* och *Jönköpings kommun*, har ifrågasatt behovet och lämpligheten av att ändra i lagtexten om man inte avser att göra några ändringar i sak när det gäller kommunens yttersta ansvar. Regeringen instämmer i att det ska göras så liten ändring som möjligt när ändring i sak inte är avsedd. Av redaktionella skäl och i överensstämmelse med utredarens förslag föreslår dock regeringen att bestämmelsen om vistelsekommunens yttersta ansvar ändras så att den del som reglerar *vilken* kommun som är ansvarig, dvs. vistelsekommunen, flyttas till det nya kapitlet om ansvarig kommun. Övriga delar kvarstår oförändrade.

Utredaren framför i betänkandet att kravet på vistelse i en kommun bör leda till att stöd- och hjälpinsatser i regel inte ska beviljas personer som befinner sig utomlands. Regeringen föreslår inte någon ändring i denna del då konsekvenserna av att slå fast en sådan tolkning av vistelsebegreppet inte är tillräckligt utredda.

Av 1 § andra stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. framgår att de personer som omfattas av den lagen inte har rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen för förmåner av motsvarande karaktär. För bistånd som en asylsökande kan ha rätt till enligt socialtjänstlagen ska samma principer som för andra enskilda gälla i fråga om ansvarig kommun.

För utländska medborgare som inte är bosatta i Sverige men som vistas här för besök, följer av Regeringsrättens praxis (RÅ 1995 ref 70) att vistelsekommunen endast ansvarar för akuta insatser. Regeringen föreslår inte några förändringar i detta avseende.

Ansvar ska begränsas när den enskilde är bosatt i en annan kommun

Utredaren anser att vistelsekommunens ansvar ska begränsas om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen. Enligt utredaren är denna ansvarsfördelning redan etablerad i många kommuner. Samma begränsning föreslås om en annan kommun beslutat om placering i vistelsekommunen eller om en folkbokföringskommun enligt lag har ansvar för den enskilde.

Regeringen instämmer i huvudsak i utredarens förslag och föreslår att vistelsekommunens ansvar ska vara begränsat i de fall då den enskilde är bosatt i en annan kommun eller när den kommun som beslutat om boende i annan kommun eller folkbokföringskommunen är huvudansvarig kommun. Begränsningen föreslås innebära att vistelsekommunen ska ansvara endast i akuta situationer. Detta bör dock bara gälla om det står klart att en annan kommun har ansvaret för den enskildes stöd- och hjälpbehov. Om det är oklart i vilken kommun den enskilde är bosatt, ska vistelsekommunen alltid ansvara för att den enskilda personen får allt det stöd och den hjälp som han eller hon behöver, inte bara för insatser som en akut situation kan föranleda.

Förslaget bör kunna leda till en tydligare ansvarsfördelning mellan kommunerna i olika situationer, vilket innebär ett skydd för enskilda som i dag kan hamna mellan stolarna när kommunerna förhandlar om vilken

kommun som är ansvarig. De regler som föreslås torde dessutom i stor utsträckning utgöra praxis i dag.

Det yttersta ansvaret omfattar alltid en skyldighet för vistelsekommunen att vidta insatser vid akuta nödsituationer. Det är som nämnts tidigare en viktig utgångspunkt att den enskilde alltid ska kunna garanteras omedelbar hjälp oavsett i vilken kommun han eller hon befinner sig när hjälpbehovet inträder. Om det står klart att det finns en annan kommun som ansvarar för den enskildes stöd- och hjälpinsatser är det dock rimligt att vistelsekommunens ansvar för att vidta åtgärder begränsas till akuta situationer. På samma sätt som kommunen ibland måste vidta åtgärder i en annan huvudmans ställe, kan vistelsekommunen komma att behöva vidta åtgärder innan bosättningskommunen eller den kommun som beslutat om boende i annan kommun agerar om den enskilde befinner sig i en akut situation. Vistelsekommunens ansvar omfattar utredning, beslut, verkställighet och kostnader för de insatser som behöver vidtas.

Akuta situationer

Begreppet akuta stöd- och hjälpinsatser är enligt utredaren ett vedertaget begrepp inom socialtjänsten. Flera remissinstanser menar dock att begreppet kan komma att medföra tolkningsproblem. Regeringen delar dessa remissinstansers farhågor som t.ex. innebär att enskilda kan drabbas när en vistelsekommun är osäker på vad som omfattas av begreppet och vilka insatser kommunen är behörig att vidta. Regeringen anser istället att det begrepp som används av förvaltningsdomstolar vid beskrivningen av kommunernas yttersta ansvar, dvs. akuta situationer eller akuta nödsituationer, bättre beskriver gränserna för en vistelsekommuns ansvar. Genom att definiera situationen, i stället för insatserna som vistelsekommunen ska tillhandahålla, menar regeringen att kommunerna lättare ska kunna hjälpa en person som inte befinner sig i sin bosättningskommun men som behöver insatser som inte kan vänta.

Akuta situationer ska tolkas på det sätt som begreppet utvecklats i praxis. Framförallt avses sådana situationer som uppstår oväntat och oförutsett, men även andra fall kan förekomma då en enskild inte kan invänta insatser från en annan kommun eller annan huvudman. Det ankommer då på vistelsekommunen att tillhandahålla de insatser som den akuta situationen kräver. Avgörande är hur förhållandena ser ut i det enskilda fallet.

Det kan t.ex. handla om akuta vård- och stödinsatser, men även sådana insatser som krävs för att den enskilde ska kunna återvända till sin bosättningskommun eller ta kontakt med den kommun som beslutat om boende i annan kommun. Det kan röra sig om hjälp att arrangera en hemresa, bistånd i form av pengar till mat och husrum fram till avresan eller ett tillfälligt boende för någon som utsatts för hot. Om den enskilde inte kan eller vill återvända omedelbart, t.ex. på grund av sjukdom, är vistelsekommunen skyldig att bistå med sådana stöd- och hjälpinsatser som den akuta situationen kräver. Många remissinstanser har framfört att det kan uppstå oklarheter om vilket ansvar vistelsekommunen har när en enskild inte omedelbart vill återvända. Regeringen anser att även i dessa situationerna gäller det begränsade ansvaret. Om till exempel en hotad

person med barn på egen hand givit sig iväg till ett tillfälligt boende som ligger i en annan kommun och inte vill, vågar eller kan återvända till sin bosättningskommun ankommer det på vistelsekommunen att bistå med de nödvändiga stöd- och hjälpinsatser som den akuta situationen kräver, till exempel ekonomiskt bistånd, boende och insatser som barnet kan behöva. En bedömning av vilka insatser som är nödvändiga får göras i varje enskilt fall och kan jämföras med de situationer då någon vänder sig till kommunen i ett ärende som vilar på en annan huvudman, t.ex. vårdinsatser.

Regler om ansvarsfördelning mellan kommuner samlas

I syfte att ge en tydligare och mer överskådlig bild av samtliga bestämmelser som behandlar ansvarsfördelning mellan kommuner samlas dessa i ett nytt särskilt kapitel, 2 a kap. Härigenom blir det lättare att få en bättre överblick av de regler som gäller. De bestämmelser som reglerar gränserna för kommunens ansvar för socialtjänst i förhållande till andra huvudmäns ansvar överförs dock inte till det nya kapitlet.

5.2 Bosättningskommunens ansvar

Regeringens förslag: Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, ska bosättningskommunen ansvara för det stöd och den hjälp enligt socialtjänstlagen (2001:453) som den enskilde behöver.

Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller en annan kommun som den enskilde har sin starkaste anknytning till.

Utredarens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanser tillstyrker förslaget. Flera remissinstanser befarar dock nya gränsdragningsproblem. Bl.a. *Mölnadal kommun*, *Stockholms kommun* och *Sollentuna kommun*, efterfrågar en definition av begreppet bosättningskommun och ifrågasätter kriterierna för vad som ska utgöra starkast anknytning. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att begreppet starkast anknytning bör definieras i lagtexten samt att de kriterier som nämns bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag

5.2.1 Bosättningsbegreppet och bosättningskommunens ansvar

Regeringen anser att en och samma kommun så långt möjligt bör ha det samlade ansvaret för den hjälp och det stöd som den enskilde är i behov av. I de allra flesta fall har varje människa en bosättningskommun som de på ett självklart sätt tillhör. De flesta som regelbundet är i behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen har också en biståndshandläggare eller ett socialkontor i sin kommun som de har regelbunden kontakt med.

Enligt förarbetena till 1980 års socialtjänstlag framgår att tanken redan då var att vistelsekommunens ansvar inte skulle innebära någon skyldighet att vidta alla de åtgärder som kan behövas när den enskilde är bosatt i en annan kommun (prop. 1979/80:1 s. 523). Enligt utredaren är detta redan en etablerad praxis bland många kommuner. Regeringen anser därför att denna praxis bör framgå tydligt av lag. Regeringen instämmer därför i utredarens förslag att bosättningskommunen ska ansvara för de stöd- och hjälpinsatser som den enskilde behöver om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen.

Bosättningskommunen ska ansvara för att utreda behovet av, besluta om, verkställa och finansiera de stöd och hjälpinsatser som den enskilde behöver. Detta oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller i en annan kommun.

Frågan om när en vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen ska innebära att bosättningskommunen ändras, bör avgöras av vad den enskilde har för avsikter med vistelsen. Om han eller hon har för avsikt att återvända till sin bosättningskommun och har kvar sin bostad anser regeringen att bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun som regel inte bör ändras. Regeringen anser dock, till skillnad från utredaren, att vistelsekommunen ska anses vara bosättningskommun så snart den enskilde uppger att han eller hon inte ämnar återvända till ursprungskommunen. Regeringen vill med detta betona att det är viktigt att kommunerna är lyhörda och inte kräver att en person som inte avser att återvända till den tidigare hemkommunen ska återvända. Anger en person att han eller hon inte avser att återvända så måste kommunen respektera detta.

I detta sammanhang bör också uppmärksammas att regeringens förslag innebär ett klargörande av att vistelsekommunen alltid ansvarar för stöd och hjälp till den enskilde så länge inte bosättningskommunen är klarlagd. Vistelsekommunen kan således inte avsäga sig sitt ansvar för den enskilde genom att hänvisa till folkbokföringskommunen.

Bosättningskommunen – den kommun till vilken den enskilde har starkast anknytning

I betänkandets lagförslag finns ingen allmän definition av vad som menas med bosättningskommun. Utredaren gör bedömningen att en bosättningskommun är den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt och att man i flertalet fall kan utgå ifrån att en person är bosatt där han eller hon är folkbokförd.

Utredaren föreslår en särskild reglering för hemlösa och anger en rad kriterier som ska ha betydelse vid bedömningen av var en hemlös ska anses ha sin starkaste anknytning. Dessa kriterier överensstämmer till stor del med de kriterier som anges i folkbokföringslagen (1991:481) för att avgöra var den enskilde ska vara folkbokförd.

Flera remissinstanser har efterfrågat en definition av begreppet bosättningskommun. Många har också påpekat att det inte finns någon prioriteringsordning i fråga om de kriterier som utredaren anger.

Enligt regeringens förslag ska bosättningsbegreppet vara avgörande för vilken kommun som ansvarar för stöd- och hjälpinsatser. Därför är det av

stor betydelse att reglerna för vad som är en bosättningskommun är tydliga.

Regeringen anser att bosättningskommun ska vara den kommun som den enskilde har starkast anknytning till, och att detta bör framgå av lagtexten. Om en enskild har ett stadigvarande boende kan man utgå ifrån att han eller hon har starkast anknytning till den kommunen, och att detta är den kommun där den enskilde är folkbokförd. Om det i det enskilda fallet finns omständigheter som innebär att folkbokföringsuppgifterna inte överensstämmer med det stadigvarande boendet, t.ex. då någon ofta flyttar eller när uppgifterna av andra skäl inte är uppdaterade, bör den enskilde i stället anses ha starkast anknytning till den kommun där han eller hon borde vara folkbokförd enligt folkbokföringsreglerna (se bl.a. 12 § folkbokföringslagen (1991:481)). En person som är kvarskrivnen är, i enlighet med folkbokföringslagen, folkbokförd på sin tidigare adress trots att det stadigvarande boendet finns i en annan kommun. Av den föreslagna lagtexten följer att bosättningskommunen ska anses vara den kommun där det stadigvarande boendet finns, och inte folkbokföringskommunen. Om en enskild däremot inte har ett stadigvarande boende, vilket framförallt gäller hemlösa, men även de som flyttar mellan tillfälliga boenden, ska den kommun till vilken den enskilde i övrigt har starkast anknytning anses vara bosättningskommun. Detta kan också gälla ett barn som bor växelvis hos vårdnadshavare som bor i olika kommuner. Även vid denna bedömning kan ledning hämtas från praxis i anslutning till 12 § folkbokföringslagen. Omständigheter som bör vara betydelsefulla vid bedömningen i dessa fall är t.ex. den enskildes sociala nätverk och den enskildes egen uppfattning om till vilken kommun han eller hon har sin starkaste anknytning.

För att underlätta bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun avser regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram vägledning som stöd till kommunerna för bedömningen av till vilken kommun en enskild ska anses ha starkast anknytning.

5.2.2 Personer som är hemlösa

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon särskild reglering för hemlösa personer i fråga om bosättningskommun.
--

Utredarens förslag: Det ska av lagen särskilt framgå att en person som är hemlös ska anses bosatt i den kommun där han eller hon har sin starkaste anknytning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva till förslaget men framhåller att det finns oklarheter när det gäller bedömningen av var den enskilde ska anses ha sin starkaste anknytning. *Länsstyrelsen i Dalarna* anser att den hemlöses uppfattning av relationen till sin familj ska vägas in. Flera kommuner, t.ex. *Värmdö kommun* anser att även den enskildes egen uppfattning bör vara avgörande. *Piteå kommun* anser att en hemlös ska anses vara bosatt i folkbokföringskommunen. *Stockholms Stadsmission* anser att flera av de kriterier som föreslås är motsägelsefulla. De anser i stället att ansvaret för alla stöd- och hjälpinsatser (av icke akut art) ska åvila vistelsekommunen som ska anses vara bosätt-

ningskommun om en person utan stadigvarande boende avser att stanna där.

Skälen för regeringens bedömning

Hemlösa ska anses bosatta i den kommun till vilken de har starkast anknytning

Hemlösa personer befinner sig i en utsatt situation och är många gånger i stort behov av socialtjänstinsatser. Det har enligt utredaren vuxit fram en praxis i kommunerna att fästa alltför stor vikt vid den enskildes folkbokföring. Detta medför bl.a. att hemlösa personer kan hänvisas till en kommun som de inte längre har någon direkt anknytning till. Det förekommer även enligt utredaren att dessa personer helt vägras bistånd med hänvisning till att de inte är folkbokförda i kommunen.

Regeringen anser inte att det är rimligt att en person hänvisas fram och tillbaka mellan olika kommuner och att ingen tar ansvar för personens behov av stöd och hjälp. Det är därför viktigt att det i lagen tydliggörs att om den enskilde har sin starkaste anknytning till en annan kommun än den där han eller hon är folkbokförd så ska det vara avgörande för att bestämma bosättningskommunen.

För att motverka onödiga tvister och oklarheter bör man enligt regeringen däremot så långt det är möjligt undvika särlösningar och undantag för vissa målgrupper. Regeringen anser därför inte att det behövs någon särskild reglering just ifråga om starkaste anknytning för hemlösa. Samma principer som för övriga personer bör kunna tillämpas i fråga om dem (se avsnitt 5.2.1).

Regeringen delar utredarens uppfattning att en kommun som beslutat om att placera en hemlös person i en tillfällig boendeform ska behålla ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som han eller hon kan behöva (se avsnitt 5.3).

5.2.3 Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon särskild reglering om ansvar för personer som utsätts för våld eller andra övergrepp och som bor i tillfällig boende i en annan kommun.

Utredarens förslag: Den kommun som har beslutat om ett tillfälligt boende i en annan kommun för en person som utsätts för våld, hot eller andra trakasserier, ska behålla ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan behöva under den tillfälliga vistelsen.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig är i princip positiva till förslaget. *Länsstyrelsen i Skåne* län anser att bosättningskommunen även bör ha ansvaret när någon måste ta sig till annan ort innan socialtjänsten hinner fatta ett biståndsbeslut.

Skälen för regeringens bedömning

Allmänt om personer som utsätts för våld eller andra övergrepp

Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp är en utsatt grupp som i vissa fall kan tvingas flytta mellan olika kommuner, antingen tillfälligt eller permanent. Många gånger drabbas hela familjen av situationen då de kan tvingas flytta många gånger innan de hittar en stadigarande lösning eller hotet upphör. I vissa fall kan den enskilde återvända till sin gamla bostadsort efter en tid, även om det inte alltid är till den tidigare bostaden.

En person som utsätts för våld eller andra övergrepp och dennes anhöriga kan få sina personuppgifter skyddade genom olika åtgärder, t.ex. sekretessmarkering eller kvarskrivning. I de allra flesta fall är även polisen involverad i denna typ av ärenden och ansvarar för att den enskilde och dess anhöriga får det skydd som krävs. Alla händelser polisanmäls dock inte utan den hotade kan vända sig direkt till en ideell organisation eller socialtjänsten. Polisens och socialtjänstens bedömningar kan också se olika ut i det enskilda fallet.

År 2007 ändrades 5 kap. 11 § socialtjänstlagen för att tydliggöra socialnämndens skyldighet att särskilt beakta brottsoffers behov av stöd och hjälp, framför allt när det gäller kvinnor och barn som bevittnat våld. Socialtjänsten ansvarar för att bistå med stöd och hjälp oavsett om polisen i det enskilda fallet gör en annan bedömning eller inte är inkopplad. Socialstyrelsen presenterade i december 2009 allmänna råd (SOSFS 2009:22) om socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld för att stödja kommunerna i sitt arbete.

Tillfälligt boende

Det är inte acceptabelt att den enskilde nekas stöd och hjälp med hänvisning till att en annan kommun har ansvaret. Ett uteblivet stöd för denna grupp av personer, t.ex. de med skyddat boende, kan få mycket allvarliga konsekvenser både för den hotade personen och för hans eller hennes anhöriga.

Till skillnad från utredaren anser regeringen att det inte behövs någon särskild reglering för dessa fall. Av den föreslagna formuleringen i 2 a kap. 3 och 4 §§ SoL (se avsnitt 5.2) framgår att bosättningskommunen ska ha kvar ansvaret för en enskild även när denne vistas tillfälligt i en annan kommun. Om en person som utsätts för våld eller andra övergrepp tillfälligt måste flytta för att undvika att utsättas för brott, följer det således av nämnda paragraf att bosättningskommunen behåller ansvaret.

En person som utsätts för våld eller andra övergrepp måste ibland ge sig av snabbt och hinner inte få, eller behöver inte, socialtjänstens stöd för att ta sig bort från hemmet. Om den hotade på eget initiativ akut beger sig till en annan kommun och under vistelsen där söker stöd och hjälp gäller vistelsekommunens yttersta ansvar. Vistelsekommunen är enligt regeringens förslag skyldig att genomföra de insatser som den akuta situationen kräver, t.ex. skyddat boende och ekonomiskt bistånd, i avvaktan på att bosättningskommunen erbjuder behövliga insatser. Vid bedömningen av när en vistelsekommun övergår till att vara bosättnings-

kommun, kan det finnas anledning att ta särskild hänsyn till denna grupps speciella situation och därmed tillåta den enskilde att vistas tillfälligt i en kommun under längre tid utan att den gamla bostadsnadskommunens ansvar upphör och övergår till vistelsekommunen i egenskap av ny bostadsnadskommun. Detta gäller självfallet under förutsättning att den enskilde inte uppger sig vilja byta bostadsnadskommun permanent.

Regeringen vill understryka vikten av att kommunerna hanterar ärenden som rör personer med skyddade personuppgifter med stor försiktighet. Dessa personer lever många gånger under stor press och upplever ofta rädsla för att deras personuppgifter ska röjas vilket kan vara förödande. Ett röjande skulle exempelvis kunna leda till att den enskilde och dennes familj tvingas flytta igen.

Permanent boende

Enligt utredaren förekommer det många gånger tvister om ansvarsfördelningen mellan kommunerna när en hotad person måste byta bostadsort permanent. Regeringen föreslår i likhet med utredaren att socialtjänstlagen ska kompletteras med en bestämmelse som ger den enskilde rätt att i förväg ansöka om stöd- och hjälpinsatser hos den kommun som han eller hon vill flytta till (se avsnitt 9.1).

Exempel

Emil och hans familj har under en längre tid utsatts för hot om våld i kommun X där de bor. Socialtjänsten i X kommun gör bedömningen att Emil och hans familj i vart fall under en period bör bo i en annan kommun och beslutar om ett tillfälligt skyddat boende i kommun Y. Kommun X som fortfarande är Emils bostadsnadskommun har kvar ansvaret för familjens stöd- och hjälpbehov, t.ex. det skyddade boendet. Det visar sig att Emil och hans familj under inga omständigheter vill återvända till kommun X utan vill fortsätta bo permanent i kommun Y. Eftersom Emils familj inte längre har för avsikt att återvända, är vistelsen i kommun Y inte längre tillfällig. Kommun Y har därmed övergått till att vara familjens bostadsnadskommun med hela ansvaret för familjens stöd- och hjälpbehov. Kommun X som har ett pågående ärende om skyddat boende, får ansöka skriftligt om att detta ärende flyttas över till kommun Y. Om familjen har en stadigvarande bostad kvar i kommun X och det inte står klart att familjen faktiskt bytt bostadsnadskommun, har familjen ändå möjlighet att ansöka om insatser i kommun Y enligt de föreslagna reglerna i 2 a kap. 9 § 2.

Emma bor i kommun A. Hon hotas och flyr akut tillsammans med sin son till en annan kommun (B) där hon ansöker om hjälp. Vistelsekommunen (B) beviljar i den akuta situationen stöd till skyddat boende. Hon beviljas även ekonomiskt bistånd eftersom hon inte fick med sig någonting vid sin flykt. Vistelsekommunen (B) hänvisar dock Emma till kommun A för mer långsiktiga insatser, eftersom kommun A fortfarande är den bostadsnadskommun som hon tänker återvända till. Kommun A är enligt de föreslagna bestämmelserna i 2 a kap. 4 § skyldig att ansvara för Emmas stöd- och hjälpbehov även om hon tillfälligt befinner sig i en

annan kommun. Om kommun B fattat ett beslut som löper under längre tid får kommun B ansöka skriftligt om överflyttning av ärendet till kommun A. Om Emma inte vill kontakta sin bosättningskommun (A), är vistelsekommunen B, så länge Emma har för avsikt att återvända till kommun A, skyldig att vidta alla de insatser som krävs i den akuta situationen (föreslagna 2 a kap. 3 § socialtjänstlagen).

Även Anna bor i kommun A och lever under ständiga hot och trakasserier. Hennes situation är dock inte lika akut som Emmas. Kommun A erbjuder henne insatser i kommunen, men hon inser att situationen är ohållbar i längden och att hon därför måste flytta till en annan kommun. Innan hon flyttar vill hon dock förvissa sig om att hon kan få hjälp med skyddat boende i den nya kommunen. Hon ansöker därför i förväg om insatser i kommun B enligt den föreslagna 2 a kap. 9 § 2 socialtjänstlagen.

5.2.4 Ansvarig kommun vid semester och andra tillfälliga vistelser under kortare tid

Regeringens bedömning: Det bör inte finnas undantag från bosättningskommunens ansvar vid en enskilds tillfälliga vistelse under en kortare tid i annan kommun, t.ex. vid semester eller kortare studieperioder.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanser: Det övervägande antalet remissinstanser instämmer i bedömningen. Sex remissinstanser, *Göteborgs kommun, Jönköpings kommun, Lunds kommun, Skellefteå kommun, Sigtuna kommun* samt *Stockholms kommun*, avstyrker eller är tveksamma till bedömningen och förordar i stället att vistelsekommunen ska ha ansvaret vid tillfälliga vistelser. *Lunds kommun* avstyrker eftersom man anser att den föreslagna lösningen skulle begränsa den enskildes rörelsefrihet och möjlighet att välja var han eller hon i tillfälliga perioder önskar få sitt behov av insatser tillgodosett. Förslaget skulle innebära att en enskild som önskar resa någonstans, först måste få ett besked av hemkommunen om resan kan genomföras. *Skellefteå kommun* anser att begreppet ”begränsad tid” kommer att orsaka svårigheter och påpekar att det kan bli fråga om mycket annat än semestervistelser och att vistelsetiderna kan variera kraftigt. *Stockholms kommun* anser att kommuner med många sommarboende genom förändringarna i fastighetsskatten har fått en kompensation för ökade kostnader medan Stockholm som har förhållandevis få sommarboende riskerar att drabbas ekonomiskt både av den mellankommunala regleringen av fastighetsskatten och av detta förslag. *Stockholms kommun* anser att den kommun som utför tjänsterna ska svara för kostnaderna och att det innebär onödigt krångel med fakturering. *Piteå kommun* anser att det är angeläget att se över gränsdragningen och övergången mellan tillfällig vistelse, planerad längre tids vistelse och permanent boende. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* efterfrågar en förklaring av vad som menas med ”kortare tids studier på annan ort” och betonar vikten av att studerande med funktionsnedsättning ska kunna fullfölja årslånga studier på folkhögskola med stöd från hemkommunen, vilket även *Folkbildningsrådet* anför. *Kommunförbundet i Stockholms*

län anser att det bör tydliggöras vem som har ansvaret i de fall då den enskilde inte har behov av bistånd i bosättningskommunen utan endast i semesterkommunen. *Pensionärernas Riksorganisation* menar att fördelarna med bosättningskommunens ansvar överväger nackdelarna. *Sveriges Pensionärsförbund* (SPF) ser med stor tillfredsställelse att förslaget underlättar för äldre att åtnjuta hjälp även när de önskar befinna sig tillfälligt i annan kommun. SPF uppfattar också förslaget som en praktisk tillämpning av de nyligen införda stadgandena rörande individuellt värdighetsmål i socialtjänsten.

Skälen för regeringens bedömning

Vistelseutredningen föreslår i betänkandet *Ingen får vara Svarte Petter* (SOU 2009:38) att vistelsekommunen ska ansvara för stöd- och hjälpinsatser till en person som avser att vistas i kommunen för en begränsad tid och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av sådana insatser för att kunna genomföra vistelsen. Utredarens förslag innebär ett undantag från principen om att vistelsekommunen endast ska ansvara för akuta insatser när en annan kommun har huvudansvaret.

I promemorian *Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall* (Ds 2010:21) har det föreslagits att bosättningskommunen ska behålla det huvudsakliga ansvaret för enskilda i så stor utsträckning som möjligt. Ett sådant system är praktiskt för den enskilde och underlättar för honom eller henne att röra sig mellan olika kommuner. Personen behöver inte på nytt ansöka om insatser varje gång han eller hon tillfälligt önskar vistas i en annan kommun under en begränsad tid. Han eller hon behöver bara vända sig till sin ordinarie biståndsbedömare i bosättningskommunen. För personen blir det enklare att planera en eventuell semestervistelse med sin ordinarie biståndshandläggare. Handläggaren känner personen och hans eller hennes behov. Det blir istället biståndsbedömaren i bosättningskommunen som får stå för samordning och kontakterna med vistelsekommunens hemtjänst för att diskutera de praktiska detaljerna kring individens hjälpbehov. Regeringen delar den bedömning som redovisas i promemorian. Lunds kommun befarar att bestämmelsen skulle begränsa den enskildes rörelsefrihet. Regeringens avsikt är dock den motsatta, d.v.s. att underlätta och förenkla för den enskilde att röra sig mellan olika kommuner.

Bosättningskommunen ska således ansvara för den enskilde personen så länge han eller hon inte bosätter sig i en annan kommun eller får starkare anknytning till den andra kommunen. Detta gäller också om den enskilde tillfälligt vistas i en annan kommun, oavsett hur länge vistelsen pågår. Det kan handla om en längre tids studier eller arbete på annan ort, men också en semestervistelse under några månader i sommarhuset, en kurs på annan ort eller ett kortare besök med ledsagning för att gå på teater. Ansvaret ska gälla så länge inte bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun förändras på grund av att vistelsen och anknytningen till den andra kommunen blir så stark att den ska betraktas som bosättningskommun.

Skulle det under en tillfällig vistelse uppkomma helt nya behov, t.ex. på grund av att den enskildes hälsa försämras, är det vistelsekommunens ansvar att besluta om nödvändiga insatser i den akuta situationen. Det handlar främst om behov som inte är kända utan uppstår oförutsett under vistelsen (se avsnitt 5.1).

Regeringen delar inte den uppfattning som framförts av några remissinstanser att behovet av bistånd ska begränsas till vissa insatser. Behovet av bistånd enligt socialtjänstlagen ska prövas på sedvanligt sätt utifrån vad som är skälig levnadsnivå, och kan omfatta flera olika åtgärder beroende på omständigheterna i den enskilda fallet. Avsikten är inte att bedömningen av vad som utgör skälig levnadsnivå ska ändras.

Kommunförbundet i Stockholms län anser att det bör tydliggöras vem som har ansvaret i de fall då den enskilde inte har behov av bistånd i bosättningskommunen utan endast i semesterkommunen. Enligt förslaget så ska bosättningskommunen pröva ansökningen i detta fall. Om däremot behovet skulle uppstå akut under det att personen vistas i sommarbostaden är det enligt här föreslagna regler vistelsekommunens ansvar.

För att underlätta för vissa persongrupper att genomföra kortare vistelser i andra kommuner föreslås särskilda skyldigheter för vistelsekommunerna i dessa fall, se avsnitt 6.

5.3 Ansvar hos kommun som beslutat om boende i annan kommun

Regeringens förslag: Placeringskommunens ansvar för insatser ska inte vara begränsat utan omfatta alla stöd- och hjälpinsatser enligt socialtjänstlagen.

En kommun ska också behålla ansvaret för stöd- och hjälpinsatser om en enskild till följd av ett beslut vistas i en annan kommun i annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

Utredarens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av de remissinstanser som yttrat sig i frågan är positiva. *Örebro kommun* anser att det är oklart hur länge ansvaret ska kvarstå samt hur omfattade ansvaret ska vara.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande rätt ska placeringskommunen ansvara för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, individuellt behovsprövat stöd och individuellt behovsprövade sociala tjänster enligt 3 kap. 6 § och 5 kap. 1 och 9 §§ socialtjänstlagen som den enskilde kan behöva när han eller hon efter beslut av en kommun vistas i en annan kommun i familjehem, hem för vård eller boende eller sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket 2. Placeringskommunens ansvar upphör om ärendet överflyttas enligt 16 kap. 1 §.

Enligt utredarens lagförslag ska placeringskommunen ansvara för samtliga stöd- och hjälpinsatser i dessa fall. Regeringen delar utredarens

uppfattning och vill därmed främja enhetlighet och ett sammanhållet vårdansvar för den enskilde.

Utredaren föreslår också att en kommun som beslutat om att placera en person i en tillfällig boendeform ska behålla ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som han eller hon kan behöva. Regeringen stödjer utredarens förslag. Regeringen föreslår att den kommun som beslutat om boende i en annan kommun behåller ansvaret för stöd- och hjälpinsatser, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun. Det avser framförallt olika grupper av personer som är hemlösa, t.ex. enskilda för vilka bosättningskommunen inte är klarlagd eller när en hotad person som beviljats skyddat boende inte har någon klar bosättningskommun. Så snart bosättningskommunen är klarlagd kan kommunen ansöka om att ärendet överflyttas dit. Denna bestämmelse omfattar samtliga insatser som den enskilde kan ha behov av, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet.

Den kommun som beslutat om boende i en annan kommun enligt LSS ska enligt regerings bedömning också behålla ansvaret för insatser enligt socialtjänstlagen (se vidare avsnitt 10 om förslag om ett sammanhållet ansvar).

5.4 Folkbokföringskommunens ansvar vid vistelse på kriminalvårdsanstalt eller på sjukhus

Regeringens förslag: Den kommun där den enskilde är folkbokförd ska ansvara för samtliga stöd- och hjälpinsatser enligt socialtjänstlagen under kriminalvård i anstalt och vård på sjukhus samt inför avslutningen av sådan vård.

Utredarens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kriminalvården* efterfrågar ett förtydligande av att folkbokföringskommunens ansvar under kriminalvård i anstalt även ska avse tiden under pågående utslussningsaktiviteter, till exempel vid en vistelse på behandlingshem i annan kommun än hemkommunen. *Socialstyrelsen* påpekar att flera kommuner kan komma att bli ansvariga i ett och samma ärende, t.ex. bosättningskommun, folkbokföringskommun samt vistelsekommun.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande rätt ska folkbokföringskommunen ansvara för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, individuellt behovsprövat stöd och individuellt behovsprövade sociala tjänster enligt 3 kap. 6 § och 5 kap. 1 och 9 §§ socialtjänstlagen när en enskild vistas i kriminalvårdsanstalt eller på sjukhus, samt vid avslutande av sådan vård. Enligt utredarens lagförslag ska folkbokföringskommunen ansvara för samtliga stöd- och hjälpinsatser i dessa fall. Regeringen, som med de lagändringar som föreslås, vill främja enhetlighet och ett sammanhållet ansvar för den enskilde, delar utredarens uppfattning.

Kriminalvården har efterfrågat ett förtydligande kring omfattningen av folkbokföringskommunens ansvar när den enskilde verkställer en påföljd. I förarbetena till socialtjänstlagen (prop. 1996/97:124) konstaterar regeringen att folkbokföringskommunen ska vara ansvarig när den

enskilde genom beslut av annan huvudman avtjänar fängelsestraff. Ansvaret gäller såväl under vistelse på anstalten som i anslutning till att vården upphör. När en person inte är folkbokförd i Sverige har vistelsekommunen biståndsansvaret (prop. 1996/97:124 s.161 ff och s. 191).

Folkbokföringskommunens ansvar omfattar hela den tid den enskilde avtjänar sitt fängelsestraff, således både under anstaltstiden och under den tid utslussningsåtgärder pågår. Regeringen anser därför inte att det finns behov av att göra några förändringar i lagtexten.

Regeringen delar Socialstyrelsen uppfattning att det kan uppstå situationer när det tolkas som att flera kommuner kan ha ansvaret samtidigt. Regeringen saknar däremot underlag för att föreslå ett förtydligande i dessa fall. När problemet uppstår får det i stället lösas genom överenskommelser eller en begäran om överflyttning.

6 Skyldighet för vistelsekommunen att i vissa fall bistå bosättningskommunen

6.1 Vistelsekommunens skyldighet att bistå bosättningskommunen enligt socialtjänstlagen

Regeringens förslag: Vistelsekommunen ska i vissa fall vara skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställa beslut. Det ska inte gälla vid alla tillfälliga vistelser utan endast när en person till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av insatser för att kunna genomföra en kortare vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna är positiva till förslaget. *Datainspektionen* ifrågasätter om sekretessbelagda uppgifter i nu aktuella fall kan lämnas ut med stöd av 10 kap 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Myndigheten anser att även bestämmelsen i 6 § lag (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten kan innebära en begränsning när det gäller möjligheten att utan författningsstöd lämna ut personuppgifter mellan kommunerna. *Socialstyrelsen* anser att man i första hand bör använda möjligheten att inhämta samtycke från den enskilde. Myndigheten anser vidare att även placeringskommunen, i de fall denna inte sammanfaller med bosättningskommunen, bör ges möjlighet att begära att vistelsekommunen bistår med verkställighet. *Tyresö kommun* anser inte att det är rimligt att vistelsekommunen vid tillfälliga vistelser ska bistå med verkställighet för insatser som kräver längre tids planering. *Norrtälje kommun* anser att avsedda insatser ytterligare bör preciseras att gälla t.ex. hemtjänst, ledsagning, avlösning, eftersom det annars kan leda till negativa konsekvenser för den enskilde då kommuner kan ha olika utbyggd social omsorgs-verksamhet. *Sveriges Kommuner och Landsting* anser att de föreslagna bestämmelserna bör kompletteras med regler om skyldighet för bosättningskommunen att, innan beslut fattas, samråda med vistelsekommu-

nen. Organisationen menar att förslaget annars möjliggör för bosättningskommunen att fatta beslut om stöd- och hjälpinsatser med en utformning som vistelsekommunen saknar rimlig möjlighet att verkställa.

Skälen för regeringens förslag

Sveriges befolkning blir allt äldre. Många lever friska och är aktiva högt upp i åldrarna men kan ändå behöva hemtjänst. Många äldre män och kvinnor eller personer med funktionsnedsättning som har fritidshus i en annan kommun än bosättningskommunen vistas vanligtvis där under kortare eller längre tid under året. Dessa personer och även allvarligt sjuka människor är ofta i behov av insatser enligt socialtjänstlagen för att över huvud taget kunna genomföra semestervistelser eller andra kortare besök i annan kommun. För att underlätta för dessa personer anser regeringen att det behövs särskilda regler.

Som nämnts i avsnitt 5.2.4. ska bosättningskommunen ansvara för stöd och hjälpinsatser även när en person tillfälligt vistas i en annan kommun. Bosättningskommunen ansvarar då för utredning, kostnader, beslut och verkställighet. För att underlätta genomförandet av sådana vistelser för beskrivna grupper finns det ett behov av att i lag reglera vistelsekommunens ansvar. För att bosättningskommunen ska kunna utreda behovet av insatser och därigenom möjliggöra vistelsen för den enskilde kan det krävas att vistelsekommunen bistår bosättningskommunen med utredning.

Vistelsekommunen ska, om bosättningskommunen begär det, även vara skyldig att bistå med att verkställa beslut om insatser. Vistelsekommunen ska då ansvara för att insatserna utförs i enlighet med de regler som gäller enligt socialtjänstlagen, t.ex. beträffande dokumentation och god kvalitet. Rapportering om missförhållanden (enligt den s.k. lex Sarah) ska i så fall i första hand göras till den nämnd som bedriver verksamheten.

Bistå i utredningen

I vissa fall kan vistelsekommunen behöva bistå bosättningskommunen i utredningen. Den enskilde kan behöva helt eller delvis andra insatser i t.ex. sin sommarstuga än i sitt ordinarie boende. Insatserna kan behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras. Det kan t.ex. finnas skillnader i närmiljön som påverkar hans eller hennes förmåga att klara sig utan hjälp. Vistelsekommunen kan då behöva bistå genom att besöka det ställe som den enskilde kommer att vistas på eller ge information om avstånd och tillgänglighet på den aktuella orten. I de flesta fall bör det dock röra sig om en mindre behovsutredning, särskilt om vistelsen är återkommande.

Lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. gäller bara permanent boende och blir därför inte aktuell vid tillfälliga semestervistelser. Om det finns behov av hjälpmedel gäller bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Sveriges Kommuner och Landsting anser att de föreslagna bestämmelserna bör kompletteras med regler om skyldighet för bosättningskommu-

nen att, innan beslut fattas, samråda med vistelsekommunen. Ett antal kommuner berör även frågor kring vistelsekommunens möjligheter att verkställa beslut som bosättningskommunen fattar. Det kan handla om att bl.a. ha rätt kompetens, att tjänsteutbudet ser olika ut och svårigheter att rekrytera personal under vissa perioder. Enligt 3 kap. 5 § socialtjänstlagen ska kommunens biståndsinsatser för den enskilde utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan. En utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen ska vidare föregås av en prövning. När det gäller omfattningen av en sådan prövning uttalades i prop. 1979/80:1 som låg till grund för den ursprungliga socialtjänstlagen att med utredning avses all den verksamhet som syftar till att göra det möjligt för kommunen att fatta ett beslut. Med hänvisning till angivna bestämmelser och uttalanden i förarbeten vill regeringen framhålla vikten av att den kommun som ska besluta om insatser i en annan kommun under utredningen samverkar med den kommun som ska tillhandahålla insatserna. Enligt regeringens bedömning behövs därför ingen särskild reglering i detta avseende.

Verkställa beslutet

Bosättningskommunen kan välja att själv verkställa beslutet i vistelsekommunen, antingen i egen regi eller via en extern utförare. Enligt 2 kap. 5 § socialtjänstlagen har kommunen möjlighet att sluta avtal med annan utförare som exempelvis annan kommun eller enskild utförare. Vistelsekommunen bör emellertid vara skyldig att bistå bosättningskommunen med verkställighet om bosättningskommunen anser sig ha behov av det.

I många fall är det orimligt för bosättningskommunen att själv utöva verkställighet i en annan kommun, särskilt om det är långa avstånd. Om vistelsekommunen ligger långt ifrån bosättningskommunen och det inte går att få tag på någon enskild utförare på plats skulle det kunna innebära höga kostnader och tidskrävande resor för utförarorganisationen i bosättningskommunen att behöva ta sig till platsen för att genomföra insatser som kanske behövs dagligen. När en person avser att tillfälligt vistas i en annan kommun än bosättningskommunen, men till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen bedömer regeringen därför att det är rimligt att vistelsekommunen åläggs att vid behov och på begäran från bosättningskommunen verkställa beslutet på plats. Även vistelsekommunen kan välja att själv utföra insatsen eller anlita en extern utförare för detta.

I de flesta fall handlar det sannolikt om likvärdiga insatser som den enskilde har i sin bosättningskommun och ett nytt biståndsbeslut behöver då inte fattas. Men det kan innebära att omkostnaderna för att genomföra insatser i vistelsekommunen blir mer omfattande än vad en likvärdig insats för bosättningskommunen skulle bli, t.ex. kostnader för längre resor i samband med inköp eller liknande. För att det ska vara möjligt att genomföra vissa insatser krävs att bosättningskommunen i god tid informerar och samråder med vistelsekommunen. Att så ska ske framgår även av bestämmelserna om samverkan i socialtjänstlagen, se ovan.

Kortare tid

För att tydliggöra omfattningen av vistelsekommunens skyldighet att bistå med utredning och verkställighet anser regeringen att det finns skäl att begränsa tiden för vistelsekommunens ansvar. Med kortare tid menas i detta fall kortare vistelser upp till cirka sex månader samt att den enskilde avser att återvända till sin bosättningskommun. Alla slags vistelser omfattas som inte i sig medför att bosättningen ändras, t.ex. semestervistelser, kortare tids studier eller arbete.

Tillfälliga vistelser kan givetvis vara längre än sex månader. I dessa fall kan bosättningskommunen däremot inte begära att vistelsekommunen ska bistå med verkställighet och utredning. Det innebär t.ex. att personer med funktionsnedsättning som studerar på folkhögskola längre än ett halvår på annan ort utan att vara folkbokförd där (se t.ex. 9 § folkbokföringslagen) givetvis kan göra det om bosättningskommunen beviljat biståndsinsatser till det under en längre tidsperiod. Det är dock bosättningskommunen som då ansvarar för utredning och verkställighet. Enligt 2 kap 5 § socialtjänstlagen kan kommunen när det behövs sluta avtal med annan att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.

Krav på god kvalitet

I socialtjänstlagen finns bestämmelser om god kvalitet (3 kap. 3 § SoL). Där anges att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Enligt socialtjänstlagen ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Kravet på god kvalitet gäller både i kommunal och i enskild verksamhet. Det gäller för såväl handläggning av ärenden som genomförande av insatser. Kvalitetsparagrafen i socialtjänstlagen gäller direkt för den som bedriver verksamheten även om den bedrivs i enskild regi och den gäller oavsett om avtalet mellan kommunen och huvudmannen för en enskild verksamhet skulle sakna uttryckliga bestämmelser om t.ex. systematiskt kvalitetsarbete och personalens kompetens.

Oavsett om insatserna verkställs av bosättningskommunen eller av vistelsekommunen ska kraven på god kvalitet vara uppfyllda.

Sekretess

I de fall då en bosättningskommun begär bistånd med utredningen av ärenden av en vistelsekommun måste uppgifter kunna lämnas mellan kommunerna. Datainspektionen har ifrågasatt möjligheterna för kommuner att lämna ut uppgifter till varandra med stöd av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Socialstyrelsen har anfört att man i första hand bör använda möjligheten att inhämta samtycke från den enskilde. I socialtjänstlagen finns flera bestämmelser som ålägger en kommun skyldighet att bistå en annan kommun med utredning. Så är fallet när någon ansöker om insatser i en annan kommun (nuvarande 2 kap. 3 §) och när en kommun beslutar om insatser för ett barn eller en

missbrukare som bytt vistelsekommun (11 kap. 4 §). Liksom i de fallen bör den förpliktelse som här åläggs kommunen att lämna information innebära att eventuell sekretess bryts (se t.ex. prop. 2002/03:53 s. 109), varvid den enskildes samtycke inte behövs.

Dokumentation

Dokumentation av ärenden enligt socialtjänstlagen ska ske enligt bestämmelserna i 11 kap. 5–6 §§. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som görs samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och han eller hon bör hållas underrättad om de anteckningar som förs om honom eller henne.

För insatser enligt LSS ska dokumentation ske enligt bestämmelserna i 21 a §–21 b § LSS. Dokumentationen i denna lag motsvarar i stort vad som sägs i socialtjänstlagen.

Socialstyrelsen har i mars 2006 meddelat föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt socialtjänstlagen, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (SOSFS 2006:5). Socialstyrelsen har också som komplement gett ut en handbok. Den tredje upplagan av Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten utkom i juni 2010. Den som ansvarar för verkställighet av insatser enligt socialtjänstlagen och LSS, ansvarar även för att den dokumentation som ska ske i samband med genomförandet av insatsen blir utförd enligt gällande bestämmelser. Detta gäller såväl bosättningskommunen som vistelsekommunen.

Lex Sarah

Den 1 januari 1999 trädde den så kallade lex Sarah-bestämmelsen om anmälningsskyldighet vid missförhållanden i kraft (14 kap. 2 § socialtjänstlagen). Motsvarande bestämmelse i LSS trädde i kraft den 1 juli 2005 (24 a § LSS).

Den 1 juli 2011 kommer anmälningsskyldigheten att ersättas med en rapporteringsskyldighet för personalen, och utvidgas till att avse hela socialtjänsten, inklusive den personal som fullgör uppgifter vid Statens institutionsstyrelse (prop. 2009/10:131, lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar). Alla missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden ska rapporteras till den som bedriver enskild verksamhet, till ledningen för Statens institutionsstyrelse eller till berörd socialnämnd. Rapporteringsskyldigheten gäller bara i den egna verksamheten (a. prop. s. 35f). Ett allvarligt missförhållande, eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, ska också snarast anmälas till Socialstyrelsen av socialnämnden, av den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet eller av Statens institutionsstyrelsens ledning.

Arbetsmiljölagen

Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) är det huvudsakligen arbetsgivaren som har ansvar för åtgärder, planering och liknande insatser enligt lagen. Tanken i detta fall är inte att bosättningskommunen ska anlita vistelsekommunens personal som inhyrd arbetskraft och på så sätt överta något ansvar för dem.

Avsikten är att vistelsekommunen ska utföra verkställigheten och därmed ansvara för personalen på samma sätt när kommunen verkställer insatser åt sina egna medlemmar.

Tillsyn

Den statliga tillsynen är en viktig förutsättning för att offentliga regleringar omsätts i praktiken och bidrar till att eventuella brister blir kända. På det sociala området är tillsynen också ett viktigt verktyg för att följa upp kvaliteten i olika verksamheter. Den tillsynsreform som trädde i kraft den 1 januari 2010 innebär att Socialstyrelsen har ansvaret för tillsynen enligt socialtjänstlagen och LSS. Tillsynsreformen innebär också att tillsynen tydliggjorts, förändrats och stärkts. Begreppet tillsyn har definierats och tillsynsrollen har klargjorts i lag. För att ge ökad tyngd åt tillsynen har Socialstyrelsen fått utökade sanktionsmöjligheter. Socialstyrelsen har också fått ett utökat bemyndigande att meddela föreskrifter. Föreskrifter får utfärdas inom fler områden jämfört med tidigare, om det behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa. Dessutom har barnperspektivet i tillsynen stärkts.

Tillsynsreformen har även lett till att tillsynen enligt socialtjänstlagen och LSS organisatoriskt samordnats med tillsynen över hälso- och sjukvården.

Tillsynen granskar bl.a. att kommuner och enskilda utövare som ansvarar för verkställigheten av ett beslut lever upp till kraven om god kvalitet.

6.2 Ersättning mellan kommuner

Regeringens förslag: Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av verkställighet som vistelsekommunen bistått med enligt socialtjänstlagen när en person till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av insatser för att kunna genomföra en tillfällig vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen. Ersättningen för verkställighet ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Det begränsade antalet remissinstanser som ytrat sig kring ersättning har invändningar mot förslaget. Några remissinstanser, bl.a. Strömstads kommun, anser att utgångspunkten för ersättningen mellan kommunerna bör vara vistelsekommunens kostnad för verkställighet. *Norrälje kommun* anför därvid att ersättning kan baseras på helt andra förutsättningar än de som den faktiska hjälpen ges under. Även

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker att ersättningen för verkställighet ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar eftersom exempelvis folkhögskolestuderande med funktionsnedsättning ofta har ett större hjälpbehov i vistelsekommunen än i sin bosättningskommun. *Gotlands kommun* anser att vistelsekommunen ska ha rätt till ersättning även för bistånd i utredningen. Detta anser även *Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter* som också efterfrågar ett resonemang om kostnader för hjälpmedel som behövs i det tillfälliga boendet. *Göteborgs kommun* och *Skellefteå kommun* förordar en fastställd nationell ersättningsnivå.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering

I dag är det i praktiken vistelsekommunen som utreder behovet av hemtjänst, utför insatserna och står för kostnaderna när en enskild till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen. Detta innebär att den enskilde på nytt måste ansöka om bistånd varje gång han eller hon avser att vistas i en annan kommun och att ett nytt biståndsbeslut måste fattas. Enligt 8 kap. 2 § socialtjänstlagen får kommunen ta ut skäliga avgifter för hemtjänst enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgiften får tas ut av den kommun som beviljar hemtjänsten. Den enskilde betalar således eventuell avgift till vistelsekommunen i dessa fall.

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet tar inte hänsyn till eventuella kostnader för hemtjänst till personer som endast vistas tillfälligt i kommunen. Det kommunalekonomiska utjämningsystemet syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i landet att kunna tillhandahålla sina invånare likvärdig service oberoende av kommuninvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden.

Kostnadsutjämnningen utjämnar för kostnader som kommunen inte själv kan påverka. En grundprincip är att endast utjämna för strukturella skillnader i verksamheter som är obligatoriska för kommunerna och landstingen. Eftersom det kommunalekonomiska utjämningsystemet utgår från antalet folkbokförda invånare i kommunen respektive landstinget den första november året före utjämningsåret, tar inte systemet hänsyn till eventuella kostnader för bistånd till personer som endast vistas tillfälligt i kommunen.

Kostnaderna för hemtjänst i annan kommun

Utredaren har i betänkandet *Ingen får vara Svarte Petter* (SOU 2009:38) analyserat omfattningen av och kostnaderna för den hemtjänst som beviljas till personer som inte är folkbokförda i kommunen. Socialstyrelsen har på utredarens begäran genomfört en registerundersökning avseende

omfattningen av hemtjänst till personer som inte är folkbokförda i kommunen. Av registerundersökningen framgår att landets kommuner hade beviljat mycket få hemtjänststimmar till personer som inte var folkbokförda i kommunen. Vid den höstmätning som gjordes 2007 uppgick andelen hemtjänststimmar till personer som inte var folkbokförda i kommunen till 0,5 procent och vid sommarmätningen 2008 till 0,4 procent. Utredaren konstaterar sammanfattningsvis att omfattningen av och kostnaderna för hemtjänst som beviljas personer som inte är folkbokförda i kommunen är små ur ett nationellt perspektiv (SOU 2009:38, avsnitt 3.8 s. 97 ff). I ett särskilt yttrande till utredaren anförs att det är principiellt viktigt att de ekonomiska styrsystemen utformas så att ansvaret för verksamhet och ekonomisk kompensation för denna hänger ihop. På samma sätt som kommunen har ekonomiskt ansvar och ersätter utförandekommunen då ungdomar går i gymnasieskolan i en annan kommun är det rimligt att bosättningskommunen har ekonomiskt ansvar för de individer som behöver hemtjänst och får det t.ex. i sommarstugan i en annan kommun.

Regeringen anser att det är rimligt att bosättningskommunen behåller det ekonomiska ansvaret över enskilda när de avser att vistas i en annan kommun än bosättningskommunen för en begränsad tid, men till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen. När den enskilde får hemtjänst i en annan kommun t.ex. där sommarstugan är belägen, så avlastas hemtjänsten i det ordinarie boendet i bosättningskommunen.

Olika alternativa lösningar

Ett ersättningssystem för hur bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för de timmar hemtjänst eller annat den tillhandahåller kan utformas på olika sätt. Det är viktigt att systemet för ersättning mellan kommunerna inte är administrativt krångligt och kostsamt utan förefaller lämpligt och väl avvägt. En lösning skulle kunna vara att ersättningen utgår ifrån en fastslagen schablonnivå på nationell nivå. Fördelarna med detta system skulle vara att ersättningen blir densamma i hela landet. Nackdelarna är att metoden med nationell schablon tenderar att bli trubbig och administrativt omständlig. Det blir svårt att anpassa och ändra nivån och ersättningsnivån tar inte heller hänsyn till de lokala förutsättningarna. Ändringar kan ta lång tid att genomföra.

En annan lösning skulle kunna vara att vistelsekommunen ersätts med den faktiska kostnad som denna haft för verkställighet. Fördelen är att vistelsekommunen får ersättning för den faktiska kostnaden. Som flera remissinstanser har påpekat kan samma insatser vara mer kostsamma att genomföra i vistelsekommunen än de är att genomföra i bosättningskommunen, exempelvis om en person vistas på en ö som personalen måste ta sig till. Nackdelen är att framräkningen av kostnaden och fakturerhanteringen innebär en ökad administration för båda kommunerna.

En tredje lösning är att bosättningskommunen ersätter kostnaderna för verkställighet som vistelsekommunen bistått med enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen normalt tillämpar.

Det framstår enligt regeringen som mest rimligt att den kommun som fattar beslutet och ansvarar för kostnaderna enligt socialtjänstlagen också har kontroll över de ekonomiska konsekvenserna som ett genomförande har. I de flesta fall bör den enskilde kunna ta med sig sitt beslut och den kostnad som det innebär för t.ex. hemtjänsten i bosättningskommunen till vistelsekommunen. Detta leder till mindre administration för båda kommunerna.

Vistelsekommunen kommer att få olika ersättningar beroende på vilken kommun som ersättningen utgår ifrån. Så är emellertid redan fallet i dag när kommunen väljer att anlita en extern utförare för att verkställa insatser.

Den hjälp i utredningen som vistelsekommunen kan behöva bistå bosättningskommunen med bör enligt regeringen ses som en del i samverkan mellan kommunerna och bedöms inte bli så omfattande att det är rimligt att administrera med ersättning.

Bosättningskommunen ska således endast ersätta vistelsekommunen för den verkställighet som den på begäran bistått med. Regler för ersättning till vistelsekommunen ska gälla både för biståndsinsatser enligt socialtjänstlagen och för insatser enligt LSS (se avsnitt 7.1).

6.3 Särskild avgift vid dröjsmål med verkställighet

Regeringens förslag: Vistelsekommunen ska ansvara för särskild avgift enligt socialtjänstlagen när bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska bistå med verkställighet av beslut. Bestämmelserna om preskriptionstider för när särskild avgift kan dömas ut, ska i dessa fall gälla för vistelsekommunen. Bestämmelserna om rapporteringsskyldighet ska även gälla vistelsekommunen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig över förslaget är positiva. *Norrtälje kommun* anser att ansvarsfrågan blir oklar om bosättningskommunen ska ansvara för rapportering om icke verkställda beslut samtidigt som vistelsekommunen ska ansvara för avgift för inte verkställt beslut. *Skellefteå kommun* anser att den särskilda avgiften och rapporteringsskyldigheten endast kan få begränsad betydelse som påtryckningsmedel i detta sammanhang, eftersom tillfälliga vistelser som regel endast varar från någon vecka till några månader

Skälen för regeringens förslag: Enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen och LSS ska den kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd åläggas att betala en särskild avgift (se avsnitt 4.1.1).

Bosättningskommunen ska enligt förslaget ansvara för att tillhandahålla stöd- och hjälpinsatser även när den enskilde tillfälligt vistas i en annan kommun, och ska då också enligt nuvarande regler vara skyldig att betala särskild avgift vid dröjsmål med verkställigheten. Vistelsekommunen ska emellertid vara skyldig att på begäran bistå med att verkställa de beslut som bosättningskommunen fattar. Det kan då ifrågasättas om det är rimligt att bosättningskommunen ska ha kvar ansvaret för eventuell särskild avgift på grund av dröjsmål med verkställigheten. Som

Skellefteå kommun har påpekat skulle visserligen den särskilda avgiften få begränsad betydelse som påtryckningsmedel, men regeringen instämmer ändå i den bedömning som görs i promemorian, att det är rimligare att vistelsekommunen ansvarar för särskild avgift, om bosättningskommunen har begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslutet, eftersom bosättningskommunen därefter inte kan råda över eventuella dröjsmål. Regeringen föreslår därför i enlighet med promemorian, att ansvaret för avgiften i dessa fall ska åvila vistelsekommunen.

Med hänsyn till detta bör de preskriptionstider som gäller för utdömande av särskild avgift även gälla vistelsekommunen i dessa fall.

Enligt 16 kap. 6 f–6 h §§ socialtjänstlagen är socialnämnden skyldig att rapportera om gynnande nämndbeslut som inte verkställts inom tre månader (se avsnitt 4.1.1). *Socialstyrelsen* har påpekat att även vistelsekommunen kan behöva underrätta sin socialnämnd om att beslut inte kunnat verkställas i rimlig tid, eftersom vistelsekommunens socialnämnd bör ha kännedom om detta, i och med att kommunen kan bli skyldig att betala särskild avgift. Även Norrtälje kommun har haft synpunkter på att det finns oklarheter ifråga om rapporteringsskyldigheten i detta sammanhang. För att Socialstyrelsen ska ha möjlighet att ansöka om särskild avgift anser regeringen att myndigheten måste få rapporter om vilka beslut som inte verkställts. Även vistelsekommunen bör därför vara skyldig att rapportera till Socialstyrelsen om beslut som inte verkställs. Regeringen föreslår lagändringar med detta innehåll. Det finns dock inte laglig möjlighet för vistelsekommunens revisorer att granska verkställigheten av beslut som fattats av en annan kommun (9 kap. 10 § 2 kommunallagen [1991:900]). Någon skyldighet för vistelsekommunen att rapportera till kommunens revisorer föreslås därför inte. Däremot bör skyldigheten att lämna statistikrapporter till kommunfullmäktige gälla även en vistelsekommun som bistår med verkställighet.

7 Huvudregel och undantag för ansvar enligt LSS

7.1 Vistelsekommunen ansvarar för akuta stöd- och serviceinsatser

Regeringens förslag: Det ska i LSS inte finnas undantag från bosättningskommunens ansvar vid en enskilds tillfälliga vistelse i annan kommun. Vistelsekommunen ska endast ansvara i akuta situationer.

Vistelsekommunen ska i vissa fall vara skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning samt verkställa beslut. Det ska gälla när en person som tillhör personkretsen i LSS har behov av insatser för att kunna genomföra en tillfällig vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av verkställighet som vistelsekommunen bistått med. Ersättningen för verkställighet ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Vistelsekommunen ska ansvara för särskild avgift enligt LSS när bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska bistå med verkställighet av beslut. Preskriptionstider för utdömande av särskild avgift ska i de fallen gälla vistelsekommunen. Bestämmelserna om rapporteringsskyldighet ska även gälla vistelsekommunen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Många av de instanser som kommenterat förslaget i denna del är positiva till regleringen och att den blir samma i socialtjänstlagen och LSS. Sex kommuner (*Göteborgs kommun, Jönköpings kommun, Lunds kommun, Sigtuna kommun, Skellefteå kommun, Stockholms kommun*) avstyrker eller är tveksamma till förslaget att ändra vistelsekommunens ansvar vid tillfälliga vistelser. *Socialstyrelsen* anser att det är positivt att reglerna i socialtjänstlagen och LSS får ett likartat innehåll när det gäller ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall. Den lösning som väljs verkar enligt *Socialstyrelsen* vara väl avvägd. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* betonar vikten av en definition av vad som menas med kortare tids studier på annan ort. *Skellefteå kommun* efterlyser en närmare analys av vilka insatser det kan röra sig om och vilka som kan komma att omfattas av förslaget. *Tyresö kommun* tillstyrker förslaget endast till den del som omfattar insatserna ledsagning, avlösning och korttidstillsyn enligt LSS. Kommunen anser inte att det är rimligt att vistelsekommunen vid tillfälliga vistelser ska bistå med insatser som kräver längre tids planering och där en viktig utgångspunkt är kontinuitet.

Skälen för regeringens förslag

Tillfällig vistelse i en annan kommun

Enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade gäller vistelsekommunens ansvar när ett behov av insatser enligt lagen

uppkommer under en tillfällig vistelse. Vistelsekommunen ska ge det stöd och den hjälp som omedelbart behövs. En tillfällig vistelse kan enligt författningskommentaren till LSS (prop. 1992/93:159 s. 186) vara såväl en tillfällig genomresa som några månaders boende i en sommarbostad.

Enligt regeringens bedömning kan det inte anses befogat att ha olika regler i socialtjänstlagen och LSS när en person tillfälligt vistas i en annan kommun. Motsvarande regler som föreslås vid vistelse i en annan kommun enligt socialtjänstlagen bör därför även införas i LSS. Det innebär, till skillnad från vad som gäller i dag, att bosättningskommunen ska ansvara för de insatser som behövs vid tillfällig vistelse. Vistelsekommunen ska endast svara för de stöd- och hjälpinsatser som behövs i akuta situationer. Se avsnitt 5.2.4.

Vistelsekommunen föreslås bistå med utredning och verkställighet

Motsvarande regler som föreslås gälla för vistelsekommunen att på begäran bistå bosättningskommunen med utredningen och att ansvara för verkställighet av ett beslut enligt socialtjänstlagen bör även införas i LSS.

Behovet av bistånd enligt LSS ska prövas på sedvanligt sätt och kan därför omfatta flera olika åtgärder beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Bosättningskommunen kan välja att själv verkställa beslutet i vistelsekommunen. Enligt 17 § LSS har kommunen även möjlighet att sluta avtal med annan utförare, t.ex. en annan kommun eller en enskild utförare. Vistelsekommunen bör emellertid vara skyldig att bistå bosättningskommunen med verkställighet om bosättningskommunen anser sig ha behov av det.

I 6 § LSS finns bestämmelser om god kvalitet. Där anges att verksamheten enligt LSS ska vara av god kvalitet. Det ska finnas den personal som behövs för att ge ett gott stöd och en god service och omvårdnad. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Kravet på god kvalitet gäller både i kommunal och i enskild verksamhet. Det gäller för såväl handläggning av ärenden som genomförande av insatser. Se vidare avsnitt 6.1.

Bosättningskommunen föreslås ersätta vistelsekommunen för verkställighet

På samma sätt som när det gäller socialtjänstlagen framstår det enligt regeringens bedömning som rimligast att den kommun som fattar beslutet och ansvarar för kostnaderna enligt LSS också har kontroll över de ekonomiska konsekvenser som ett genomförande har. I de flesta fall bör den enskilde kunna ta med sig sitt beslut, och den kostnad som det innebär till vistelsekommunen, dvs. att ersättning sker enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar. Detta leder till mindre administration för båda kommunerna. Det går inte i förväg att bedöma hur en kommuns kostnader för LSS-insatser påverkar en kommuns årliga utfall.

Det utjämningsystem som finns för insatser enligt LSS har en annan konstruktion än det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Systemet

regleras i lagen (2008:342) om utjämning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade. Kommuner som har låga kostnader för LSS-insatser betalar till systemet medan kommuner med höga kostnader för LSS-insatser får pengar ur systemet. Antalet insatser liksom typ av insatser som en boendekommun beslutar om och verkställer påverkar utfallet liksom ett antal andra faktorer. Utjämningssystemet bygger på schabloner (genomsnittskostnader) för varje insats och hela utjämningen härrör från kostnader för den samlade LSS-verksamheten i riket och har inget med de faktiska kostnaderna för en bestämd insats att göra.

Det är bosättningskommunen som har ansvar för beslutet och att beslutet verkställs och det är därför bosättningskommunen som redovisar insatserna inom ramen för det utjämningssystem som finns för LSS. Bosättningskommunens redovisning till utjämningssystemet föreslås däremot inte påverka den ersättning som kommunen ska betala till vistelsekommunen eftersom utjämningssystemet inte bygger på kostnader för enskilda insatser utan bygger på helt andra förutsättningar.

Någon möjlighet att överklaga ersättningsbeslutet föreslås inte. Se vidare avsnitt 6.2.

Särskild avgift vid dröjsmål med verkställighet

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller insatser enligt LSS kan åläggas att betala en särskild avgift enligt 28 a–28 e §§ LSS (se avsnitt 4.1.2). I avsnitt 6.3 föreslås att en vistelsekommun som på begäran av en bosättningskommun ska verkställa ett beslut enligt socialtjänstlagen för en person som vistas tillfälligt i kommunen, ska ansvara för skyldigheten att betala särskild avgift vid oskäligt dröjsmål med verkställigheten. Vistelsekommunen föreslås även bli rapporterings-skyldig. Regeringen anser, i överensstämmelse med promemorians förslag, att samma regler bör gälla enligt LSS.

7.2 Kommun som beslutat om boende i annan kommun enligt LSS behåller ansvaret

Regeringens förslag: Det införs ett undantag i LSS när det gäller en kommuns ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen. Om en kommun har verkställt ett beslut om boende enligt LSS i en annan kommun behåller den kommun som beslutat om boendet ansvaret för LSS-insatser, vilket inkluderar även insatser som aktualiseras i den nya bosättningskommunen. Ett beslut om boende i en annan kommun får, liksom nu, bara fattas om det finns särskilda skäl.

Ansvaret upphör när en annan kommun påbörjar verkställighet av insatser efter förhandsbesked.

I socialförsäkringsbalken ska det anges att det är den kommun som beslutar om och ansvarar för en persons insatser enligt LSS som ska ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna.

Promemorians förslag: Överensstämmer i stort med regeringens. I promemorian anges på ett annat sätt när ansvaret ska upphöra. Förslaget om ändring i socialförsäkringsbalken finns inte med i promemorian.

Remissinstanserna: Merparten av de instanser som kommenterat förslaget är positiva eller har inget att erinra. *Försäkringskassan* påpekar att det i lagen (1993:389) om assistansersättning finns regler som kan leda till att den kommun, där den enskilde faktiskt är bosatt, får svara för kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna per vecka trots att det är en annan kommun som beslutat om och betalar för LSS-insatser enligt förslaget. *Försäkringskassan* anser att frågan om vilken kommun som i ett sådant här läge bör stå för kostnaderna för de första 20 timmarna bör regleras mellan kommunerna. *Skellefteå kommun* anser att ansvaret för de samlade insatserna vid en längre tids bosättning bör gå över till den faktiska bosättningskommunen. *Västra Götalands läns landsting* ser inga hinder med förslaget förutsatt att insatsen råd och stöd kan debiteras hemlandstinget.

Skälen för regeringens förslag

Mål och grundläggande bestämmelser

Verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet är att personerna får möjlighet att leva som andra.

Verksamheten ska vara grundad på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. Personerna ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. De offentliga åtgärderna måste vara inriktade på att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Man ska kunna ha sin familj på nära håll, ha kvar sina vänner och odla intressen inom närområdet.

En grundläggande utgångspunkt är att stöd- och serviceinsatser ska tillgodoses i och av den kommun där personen är bosatt. Han eller hon ska inte behöva bosätta sig långt från den kommun där anhöriga, vänner och bekanta bor.

Erfarenheter och oklarheter i lagstiftningen

Det kan uppstå lägen när det inte är möjligt att tillgodose boendeinsatser i hemkommunen. Små kommuner kan ha svårt att klara detta under en kortare eller längre tid, t.ex. om det behövs särskild kompetens för att tillgodose en enskild persons behov. Kommuner träffar därför kostnadsavtal med annan kommun eller enskild vårdgivare i en annan kommun att tillhandahålla boendeinsatser enligt LSS. Sedan den 1 januari 2001 regleras rätten att träffa sådana avtal i 17 a § LSS. Det finns även äldre avtal som slöts fram till den 1 januari 1996 enligt 4 § lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och avtal efter denna tidpunkt som träffats utan motsvarande lagstöd.

Under 2005 hade Socialstyrelsen regeringens uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna följa upp de olika avtalskonstruktionerna bl.a. när det gällde uppsägningar av avtal och hur uppsägningar påverkade brukarens livsvillkor. Bakgrunden var att det fanns en rad oklarheter om vad som hände med ingångna avtal och vilka rättsliga konsekvenser det fick för brukarna.

I rapporten "Nästan hemma – Uppföljning av avtal enligt 17 a § LSS och andra äldre avtal" (december 2005) redovisades bl.a. att ett stort antal avtal sagts upp, särskilt äldre avtal. Huvudskälet till uppsägningarna när det gällde vuxna personer, var att det införts ett kostnadsutjämnings-system för verksamhet enligt LSS. Därmed ansågs det befogat att säga upp främst äldre avtal. Men även nyare avtal sades upp i viss omfattning.

I rapporten konstaterades att uppsägningar endast i ett fåtal fall lett till konflikter mellan kommuner men att det i dessa fall förekommit att enskildas rättsäkerhet åsidosatts. I tillsynsärenden hade länsstyrelsen främst kritiserat att den enskildes inflytande och medbestämmande åsidosatts. I rapporten redovisades även synpunkter från intresseorganisationer. Det hade enligt organisationerna hänt att brukare kommit i kläm i samband med att avtal sagts upp, med personligt lidande som följd.

Enligt Socialstyrelsen och länsstyrelserna behövdes klargöranden i lagstiftningen om bl.a. tillämpning av 17 a § på äldre avtal, om bestämmelsens tillämpbarhet på familjehem och möjligheten att ansöka om förhandsbesked i en kommun där personen redan var bosatt.

Justitieombudsmannen (JO) överlämnade till Socialdepartementet i november 2005 ett beslut som avsåg en tvist mellan två kommuner på grund av att ett avtal sagts upp. JO riktade allvarlig kritik i ärendet för bristande verkställighet och framhöll vikten av att den enskilde brukaren var delaktig i planeringen. (JO:s beslut den 10 november 2005, dnr 2426–2005).

Hur vanligt är det med avtal?

Enligt LSS-kommitténs slutbetänkande (SOU 2008:77) bodde den 1 oktober 2007 sammanlagt 1 113 personer i bostad enligt LSS i en annan kommun än den som betalade för insatsen. Av dessa var 561 barn och 552 vuxna. Drygt 40 procent av alla barn med bostad enligt LSS bodde i en annan kommun än den som betalade för insatsen. Bland vuxna med boende enligt LSS var motsvarande andel 3 procent. Antalet har ökat något sedan dess. Under 2009 hade cirka 600 vuxna och cirka 700 barn insatser i en annan kommun än den betalande.

LSS-kommitténs och promemorians förslag

LSS-kommittén fick i uppdrag att titta närmare på ansvarsfrågan och lämna förslag till hur personer med funktionsnedsättning, som är i behov av insatser, kan erbjudas professionella och specialiserade insatser i en annan kommun än hemkommunen utan att det påverkar den kommunens ansvar.

Kommittén lyfter i betänkandet Möjlighet att leva som andra (SOU 2008:77) fram att problemet med bestämmelsen om att teckna avtal

(17 a § LSS) är att den mest verkar reglera avtalsförhållandet mellan den beslutsfattande kommunen och den externa utföraren. Det har bidragit till att kommuner i stället för att tillämpa förvaltningsrättsliga principer kring uppsägning av beslut, har tillämpat civilrättsliga regler om hävande av avtal.

Kommittén föreslår att det av LSS ska framgå att den beslutsfattande kommunen behåller ansvaret för den enskilde brukarens insatser trots att denne till följd av beslut om boendeinsats kommer att folkbokföras i en annan kommun.

Förslaget påverkar enligt betänkandet inte den enskildes rätt att ansöka om insats enligt LSS i boendekommunen, vilket innebär att fler än en kommun kan pröva en persons rättigheter enligt LSS samtidigt. Kommittén föreslår vidare inga regler för när den beslutsfattande kommunens ansvar ska upphöra eller övergångsbestämmelser.

I promemorian föreslås att det ska införas ett undantag i LSS när det gäller en kommuns ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen. Om en kommun har verkställt ett beslut om boende enligt LSS i en annan kommun ska den kommun som beslutat om boendet behålla ansvaret för LSS-insatser, vilket inkluderar även insatser som aktualiseras i den nya bostättningskommunen. Ett beslut om boende i en annan kommun får bara fattas om det finns särskilda skäl.

Regeringsrättens praxis

Regeringsrätten har i en dom den 14 juni 2007 klargjort en kommuns ansvar enligt LSS gentemot en person som är bosatt i en annan kommun än den ursprungliga hemkommunen (RÅ 2007 ref 40). En begäran om LSS-insatser i den kommun där personen faktiskt bor och är folkbokförd ska prövas enligt huvudregeln om boendekommunens ansvar (16 § första stycket) och inte som en ansökan om förhandsbesked (16 § andra stycket).

Regeringsrättens dom innebär att olika kommuner kan komma att ha ansvar för olika LSS-insatser för samma person, eftersom båda kommunerna har ansvar och därmed inte kan avvisa en ansökan. En annan konsekvens är att en person kan bli tvingad att söka insatser i den nya boendekommunen, som han eller hon inte själv valt att bo i, om den ursprungliga kommunen säger upp avtalet. Detta eftersom huvudregeln i LSS är att bostättningskommunen har ansvaret för insatser enligt LSS och med bostättning avses i regel den ort där den enskilde är folkbokförd.

Undantag från regeln om bostättningskommunens ansvar

Regeringen delar den uppfattning som framförs i promemorian och anser att det är befogat att en kommuns ansvar är detsamma oavsett om beslutet verkställs inom kommunens gränser eller utanför. Det behöver därför införas ett undantag från grundregeln på liknande sätt som det i dag finns undantag från vistelsebegreppet i socialtjänstlagen. Som en följd härav föreslår regeringen ett undantag från bestämmelsen om bostättningskommunens ansvar som innebär att en kommuns ansvar gentemot dem som

är bosatta i kommunen inte ska gälla när en annan kommun verkställer ett beslut om LSS-boende i kommunen.

För att undvika att en person är aktuell för LSS-insatser hos två kommuner samtidigt behöver den kommun som har verkställt boendet också ansvara för andra LSS-insatser som kan aktualiseras i samband med eller efter bosättning i den nya kommunen, t.ex. daglig verksamhet och led-sagarservice. Det ger den kommun som verkställt ett beslut i en annan kommun ett sammanhållet ansvar för LSS-insatser. Ansvarstvister mellan kommuner inom ramen för LSS och som ofta påverkar den enskilde negativt, kan motverkas genom en sådan regel. Regeringen föreslår därför att det i LSS införs en regel med innebörd att om ett behov av LSS-insatser uppkommer under pågående bosättning i en annan kommun ska ansökan prövas av den kommun som beslutat om boende i annan kommun och inte av den nya bosättningskommunen.

Sammantaget leder förslagen till att den kommun som verkställt ett beslut i en annan kommun behåller ansvaret oavsett om ett avtal sägs upp eller om en person behöver andra insatser enligt LSS under tid han eller hon bor i den andra kommunen.

Förslagen kommer att motverka onödiga tvister mellan kommuner, och regeringen bedömer att det även kommer att stärka den enskildes rättssäkerhet och trygghet. Det ger samtidigt den enskilde ökat inflytande över vilken kommun som ska vara ansvarig kommun för personens LSS-insatser. Förslagen markerar också att boendet i den andra kommunen är tillfälligt och att hemkommunen bör sträva efter att erbjuda lämpligt boende på hemmaplan.

Människor ska genom begäran om förhandsbesked till boende enligt LSS eller alternativ till boende (t.ex. personlig assistans i eget boende) enligt samma lag i en kommun, själva kunna välja när de vill flytta och tillhöra en annan kommun (se avsnitt 9.2). Kommunens möjlighet att säga upp ett avtal ska inte kunna ta över denna rätt.

Förslagen innebär förutom ett undantag från huvudregeln i LSS om en kommuns ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen också ett undantag från den kommunalrättsliga lokaliseringsprincipen, som kommer till uttryck i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900), av vilken följer att kommunen endast får svara för insatser som har anknytning till kommunens egna medlemmar. Vidare skiljer sig förslaget från nuvarande rättspraxis.

För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret föreslår regeringen även att insatser, som den enskilde har behov av enligt socialtjänstlagen, ska beslutas av den kommun som beslutat och verkställt boendet enligt LSS. Se vidare avsnitt 10.

Individuell plan

Enligt gällande bestämmelser i LSS ska kommuner och landsting, om den enskilde begär det, upprätta en individuell plan i vilken bl.a. beslutade och planerade insatser redovisas. Det ska ske i samband med att en insats enligt lagen beviljas (10 §).

Från och med den 1 januari 2011 tydliggörs rätten till individuell plan. I samband med att en insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en

individuell plan upprättas. Den som har beviljats en insats ska även när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett (prop. 2009/10:176 Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet).

Regeringen anser att det – med hänsyn till lämnade förslag – är följdriktigt att samma kommun som beviljar och planerar insatser också ansvarar för att en individuell plan upprättas.

Insatsen rådgivning och annat personligt stöd

För en av insatserna i 9 § 1 LSS – rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder – svarar som regel landstinget. Undantag kan förekomma när landstinget enligt 17 § LSS avtalat något annat.

Regeringen anser att landstinget inom vilket den enskilde faktiskt bor ska ansvara för insatsen rådgivning och annat personligt stöd såvida inte något annat avtalats. Skälet till detta är att det finns anledning att anta att personen kommer att ha kontakt med det landstinget genom hälso- och sjukvården. Detta talar för att det landstinget, i enlighet med huvudregeln i 16 § första stycket LSS, också ska ha ansvar för råd och stöd enligt LSS. På det sättet kan även landstinget ha ett samlat vårdansvar för personen. Regeringen gör därför ingen ändring i nuvarande ordning.

Det finns inget skäl att göra någon ändring i kostnadsfördelningen mellan landstingen på det sätt som Västra Götalands läns landsting framfört, särskilt då gällande regler är oförändrade.

Särskilda skäl att verkställa ett beslut i en annan kommun

En boendeinsats enligt LSS kan i dag ges i en annan kommun endast under förutsättning att det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan t.ex. råda för att underlätta för personer som har en ovanlig diagnos eller som har komplicerade funktionsnedsättningar, att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens som det kan vara svårt att tillhandahålla i små kommuner. Det ger också möjlighet för kommuner med ett litet befolkningsunderlag att samverka om bl.a. gemensamma grupp- bostäder för att kunna erbjuda fler boendalternativ än vad som annars varit fallet. Målet bör vara att den enskilde efter en kortare eller längre tid ska flytta hem och att hemkommunen under tiden skapat ett stöd med god kvalitet på hemmaplan.

Regeringen anser inte att det finns någon anledning att ändra kravet på att det ska föreligga särskilda skäl för att verkställa ett beslut om boende i en annan kommun. Kommunerna har ett grundläggande ansvar för sina invånares tillgång till bostäder med god tillgänglighet och standard oberoende av stöd- och vårdbehov. Utgångspunkten för LSS-insatser som verkställs i en annan kommun är därför att dessa i flertalet fall ska vara tidsbegränsade till sin karaktär och att kommuner ska bygga upp verksamheter för sina invånare i stället för att köpa dem av andra kommuner.

Behövs det alternativa lösningar måste dessa lösningar utformas så att de inte äventyrar den enskildes valfrihet och integritet.

När upphör ansvaret för den kommun som beslutat om boende eller placering i annan kommun?

Regeringen anser att den kommun som beslutat om boende i annan kommun ska behålla ansvaret till dess att behovet av insatser upphör eller att ansvaret enligt gällande bestämmelser i LSS och socialtjänstlagen på annat sätt övergår till en annan kommun.

Skellefteå kommun efterfrågar någon form av tidsgräns (en längre tids bosättning) då ansvaret för de samlade insatserna bör gå över till den faktiska bosättningskommunen. *Piteå kommun* vill att ärenden ska kunna flyttas över till en annan kommun. Regeringen bedömer att tidsgränser eller möjligheter för en kommun att begära överflyttning av ett ärende till en annan kommun, inte är lämpligt med hänsyn till motiven till den uppstramning av ansvaret som föreslås i denna lagrådsremiss. Den enskilde har själv inte valt att bo i denna kommun och det föreligger särskilda skäl till att en kommun beviljat boende enligt LSS i en annan kommun. Personens rätt att själv bestämma var man vill vara bosatt måste vara överordnad en kommuns önskan att flytta över ärendet till den andra kommunen. Vill personen tillhöra den andra kommunen föreslås därför i stället en möjlighet att ansöka om förhandsbesked.

Om en person önskar flytta från en kommun till en annan, har han eller hon rätt att enligt 16 § andra stycket LSS i förväg få förhandsbesked om rätten till insatser från den nya kommunen (den tilltänkta inflyttningsskommun). Det gäller både när en person ansökt om förhandsbesked om rätt till insatser i en annan kommun enligt LSS eller önskar flytta till en annan kommun enligt socialtjänstlagen. Enligt regeringens bedömning räcker det inte med att personen beviljats insatser i den andra kommunen för att en kommuns ansvar ska upphöra. När det gäller personer som är berättigade till insatser enligt LSS är det viktigt att den enskilde personen kan känna sig trygg med att det inte uppstår ett glapp i stöd- och serviceinsatserna när personen flyttar till en annan kommun. Det får därför anses motiverat att en kommuns ansvar upphör först när en annan kommun efter ett positivt förhandsbesked verkställer en insats enligt LSS. I de fall den enskilde anskaffar ett eget boende, men behöver andra insatser enligt LSS, bör det på motsvarande sätt vara berättigat att ansvaret upphör först när sådana insatser verkställs av den andra kommunen. Ansvaret kan upphöra även i andra fall, t.ex. om den enskilde bosätter sig i en tredje kommun. En förutsättning för den beslutande kommunens ansvar är nämligen att den enskilde är bosatt i en annan kommun till följd av beslutet.

För att en person även ska kunna tillhöra bosättningskommunen, utan att först behöva flytta till en annan kommun eller återvända till hemkommunen, föreslås en utvidgning av möjligheten att ansöka om förhandsbesked (se avsnitt 9.2).

Ansvarig kommun vid ärenden om assistansersättning

Försäkringskassan (FK) har uppmärksammat regeringen på konsekvenser som kan bli följden om man genomför remitterade förslag i LSS. Det avser vissa bestämmelser i regleringen av assistansersättning. Enligt 51 kap. 22 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, ska den kommun

där den försäkrade är bosatt ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna.

Det kan enligt FK uppstå situationer där en person är folkbokförd och bosatt i en kommun i ett boende med stöd av LSS, som beslutats och bekostas av en tidigare bosättningskommun och där personen beviljas ytterligare LSS-insats i form av personlig assistans. Efter anmälan från en kommun eller egen ansökan kan personen beviljas assistansersättning av FK. FK kommer då att debitera den aktuella bosättningskommunen. Detta är den kommun där personen faktiskt är bosatt men det är alltså inte den kommunen som beslutar om och betalar för LSS-insatserna enligt förslagen.

FK tror inte att situationen kan bli så vanlig men den kan trots allt uppstå. Regeringen föreslår därför en följdändring i SFB så att den kommun som ansvarar för beslut om insatser i den andra kommunen får stå för kostnaderna.

I 51 kap. 21 § SFB regleras att när en person ansöker om eller beviljas assistansersättning ska den kommun där han eller hon är bosatt höras i ärendet om det behövs. Regeringen föreslår på motsvarande sätt som ovan en följdändring i SFB så att FK vid behov ska höra den kommunen som ansvarar för beslutet om insatser i den andra kommunen där personen för närvarande är bosatt.

8 Överflyttning av ärenden enligt socialtjänstlagen

Regeringens förslag: En kommun som vill flytta över ett ärende till en annan kommun ska begära detta skriftligen. Den andra kommunen ska skriftligen utan dröjsmål meddela sin inställning. Om inställningen inte anges inom en månad, ska kommunen kunna ansöka om överflyttning av ärendet hos Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt, dock senast inom tre månader från det att ansökan kom in. Om det finns särskilda skäl får beslutet fattas senare.

Regeringens bedömning: Socialstyrelsen bör inte kunna besluta om ersättning till den kommun som ansökt om överflyttning.

Utredarens förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: I princip samtliga av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan är positiva till förslaget. *Föreningen Sveriges Socialchefer* anser att begreppet utan dröjsmål bör förtydligas. *Barnombudsmannen* anser att barn och unga bör behandlas med förtur.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Kommunerna har en möjlighet att överföra ärenden emellan sig enligt 16 kap 1 § socialtjänstlagen. Enligt utredaren har flera kommuner trots detta beskrivit att det är svårt att flytta över ärenden till en annan kommun. Kommunerna kommer sällan överens om en överflyttning och de allra flesta överflyttningar sker först efter beslut av länsstyrelsen.

Utredaren menar att det finns en utbredd osäkerhet bland kommunerna när det gäller överflyttning av ärenden. Osäkerheten gäller inte minst hur en överflyttning går till rent praktiskt. Enligt utredaren förekommer det att kommuner medvetet förhalar det slutliga beslutet i överflyttningsärenden för att på det sättet skjuta på ansvaret så länge det går.

Regeringen bedömer därför, i likhet med utredaren, att det finns behov av att reglera tillvägagångssättet vid överflyttning av ärenden när kommunerna inte kan komma överens.

Skriftlig begäran om överflyttning av ärende

Enligt utredaren får ibland den kommun som begär överflyttning vänta i flera månader innan den andra kommunen meddelar om den accepterar en överflyttning. Detta är en bidragande orsak till att kommunerna upplever att det är svårt att flytta över ärenden. Även den enskilde riskerar att drabbas på grund av att den kommun som fortfarande har ansvaret kan avvakta att vidta nya insatser till dess att frågan om överflyttning är avgjord.

I syfte att förenkla och påskynda överflyttningsprocessen föreslår regeringen att en kommun som önskar flytta över ett ärende till en annan kommun ska begära detta skriftligen hos den andra kommunen. Den kommun som tar emot en begäran om överflyttning ska utan dröjsmål skriftligen meddela den andra kommunen sin inställning. Utan dröjsmål innebär att frågan ska hanteras så snart som möjligt. Detta är särskilt viktigt när ett ärende rör barn och unga. Barnets bästa ska alltid beaktas. Den kommun som har tagit emot en begäran om överflyttning torde i regel hinna bilda sig en uppfattning om ärendet inom några veckor och bör således kunna meddela sin inställning till frågan om överflyttning inom en månad från det att begäran kom in.

Om kommunen inte har lämnat svar inom en månad från tidpunkten för att begäran kom in till kommunen, får den andra kommunen ansöka om överflyttning hos Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen ska kunna besluta om överflyttning

Sedan den 1 januari 2010 har Socialstyrelsen ansvar för att besluta i ärenden om överflyttning.

Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt och senast inom tre månader från det att ansökan om överflyttning kommit in. Tre månader är enligt regeringens bedömning en rimlig tid i dessa ärenden. Länsstyrelsernas genomsnittliga handläggningstid för dessa ärenden har varit tre till fem månader. Handläggningstiden har dock kunnat variera från ett par veckor och upp till sju månader. Anledningen till att handläggningen ibland dragit ut på tiden, uppges i första hand ha varit kommunernas handläggning före och efter ansökan hos länsstyrelsen.

Eftersom ett skriftligt förfarande mellan kommunerna kan antas innebära att ansökningarna om överflyttning inte behöver kompletteras i samma utsträckning som tidigare bedömer regeringen att den genomsnittliga handläggningstiden för dessa ärenden kommer att minska.

Om det föreligger särskilda skäl bör tiden för beslutet kunna senareläggas. Särskilda skäl kan t.ex. vara att Socialstyrelsen inte har kunnat få in ett fullgott beslutsunderlag inom den föreskrivna tiden, t.ex. ett yttrande från kommunen. Däremot ska det i regel inte utgöra särskilda skäl att en kommuns socialnämnd inte sammanträder inom den föreskrivna tiden och att kommunen av det skälet inte kan lämna in sitt yttrande i tid. Det ankommer på kommunerna att vid behov kalla till extra sammanträden eller delegera beslutanderätten om det är möjligt.

Ingen ersättning

Utredaren föreslår att Socialstyrelsen bör kunna förordna att den kommun som ett ärende flyttas över till ska ersätta den andra kommunen för kostnader som uppkommit efter tiden för ansökan till Socialstyrelsen. Detta torde enligt utredaren främst bli aktuellt i de fall då handläggningen drar ut på tiden och Socialstyrelsen därför senarelägger tidpunkten för beslutet. Regeringen bedömer att konsekvenserna av förslaget i denna del inte är tillräckligt utredda och lämnar inget förslag i denna del.

9 Rätt att ansöka om insatser i annan kommun

9.1 Möjligheten att flytta till en annan kommun enligt socialtjänstlagen

Regeringens förslag: En person som önskar flytta till en annan kommun får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att behövliga stöd- och hjälpinsatser erbjuds.

Ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i kommunen och hänsyn ska inte tas till att sökandens behov är tillgodosedda i bosättningskommunen. Bosättningskommunen är skyldig att bistå i utredningen. Beslutet ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Utredarens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget men anser att omständigheterna kring tillämpningen bör tydliggöras, t.ex. hur allvarligt hotet måste vara för att bestämmelsen ska vara tillämplig. Några remissinstanser efterfrågar ett tydliggörande när det gäller bedömningen av hotets allvar och ifrågasätter möjligheten att använda polisens hot- och riskbedömningar. *Socialstyrelsen* anser att utredarens krav att en så allvarlig hotbild måste föreligga för att bestämmelsen ska vara tillämplig är väldigt snäv och efterfrågar att utredaren hade tydliggjort hur en hot- och riskbedömning i så fall ska gå till. *Länsstyrelsen i Västra Götaland* och *Länsstyrelsen i Östergötland* anser inte att det är rimligt med krav på att samråda med polisen kring hot- och riskbedömningar

eftersom det skulle kräva den hotades medgivande, utan i så fall bör socialtjänsten själv ha den kompetens som krävs. *Haparanda kommun* och *Södertälje kommun* anser också att det är oklart hur bedömningen av allvarig hotbild ska göras. *Malmö kommun* ifrågasätter om det finns möjligheter att göra en sådan hotbilsbedömning som krävs. Kommunen påpekar också att möjligheten till förhandsbesked och hjälp med bostad innan flytt kan föranleda ökade kostnader och problem för storstadskommunerna där det ofta föreligger bostadsbrist. Även *Solna kommun* poängterar att personer som hotas ofta söker sig till storstadskommuner. *Rikskvinnoorganisationen för kvinnojourer och tjejer i Sverige (Roks)* ställer sig kritiska till de orimligt höga kraven på hotbild för en hotad att kunna flytta till en annan kommun.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen delar utredarens förslag att socialtjänstlagen ska kompletteras med en bestämmelse som i vissa fall ger den enskilde rätt att i förväg ansöka om stöd- och hjälpinsatser hos den kommun som han eller hon vill flytta till. Bestämmelsen ska som utredaren föreslår endast avse personer som på grund av våld eller andra övergrepp måste byta bostadsort permanent.

Regeringen föreslår att reglerna som ger en hotad person möjlighet att ansöka om insatser för att kunna flytta till en annan kommun förs in i samma bestämmelse som reglerar nuvarande möjligheter till detta för vissa andra grupper. Regeringen föreslår även att ett sådant beslut ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

En bedömning av vilka insatser som behövs får göras i varje enskilt fall. Det kan t.ex. röra sig om hjälp med att ordna ett boende, ekonomiskt bistånd och insatser för eventuella barn. Om den enskilde inte kan ordna en bostad på egen hand bör det vara möjligt för honom eller henne att ansöka om hjälp med bostad hos inflyttningskommunen. Om ärendet involverar barn måste barnets situation särskilt uppmärksammas och hänsyn tas till barnets bästa.

Hot- och riskbedömningar

Utredaren föreslår att det ska föreligga en så allvarig hotbild och så allvarliga övergrepp att den enskilde inte har någon annan utväg än att flytta till en annan kommun för att bestämmelsen ska vara tillämplig. I denna bedömning menar utredaren att det kan vara nödvändigt för socialtjänsten att samråda med polisen.

Det finns ingen bindande reglering som kräver att vare sig polisen eller socialtjänsten alltid ska göra hot- och riskbedömningar när en person utsätts för hot. Rikspolisstyrelsen har dock tagit fram föreskrifter och allmänna råd för Polisens personsäkerhetsarbete (FAP 480-3). Det finns även nationella riktlinjer av vilka framgår att alla polismyndigheter ska ha möjlighet att på ett effektivt och professionellt sätt skydda medarbetare och andra hotade i samhället. Den som utsätts för eller förväntas utsättas för allvarligt hot mot liv och hälsa eller frihet ska efter en strukturerad hot- och riskbedömning erbjudas adekvata skyddsåtgärder med

hög kvalitet. Nivån på skyddsåtgärderna ska anpassas efter de enskilda individens behov, miljö och situation. Rikspolisstyrelsen har också tagit fram nationella riktlinjer för polisens hot- och riskbedömningar.

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag tagit fram bedömningsinstrument som kan användas i socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Instrumenten presenterades i december 2009 men utvecklingen kommer att fortsätta även under 2010. Bedömningsinstrumenten är anpassade till socialtjänstens verksamhet och behov. De syftar till att göra bedömningarna mer enhetliga. Totalt har sex olika kvalitetssäkrade bedömningsinstrument tagits fram, varav två som gäller för barn. Ett instrument finns för screening av våld samt två för att beskriva hur våldet tar sig uttryck, både när det gäller fysiskt våld och psykisk utsatthet och hot. Det finns även ett instrument för att bedöma farlighet (riskbedömning). Dessa bedömningsinstrument avser enbart våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld.

Det föreligger sekretess mellan polisen och socialtjänsten och myndigheterna kan inte utan medgivande och särskild prövning utlämna information mellan sig. Det förekommer att polisen låter socialtjänsten ta del av de rekommendationer som framkommit i hot- och riskbedömningen men det är inte alltid man bedömer att det är lämpligt. Det förekommer inte alltför sällan att polisens och socialtjänstens bedömningar ser olika ut i det enskilda fallet.

Regeringen, som i huvudsak instämmer med utredarens förslag, anser inte att kravet om att det ska föreligga ett allvarligt hot för att ansöka om insatser är tillräckligt utrett. Det kan i praktiken vara svårt för socialtjänsten att utreda och analysera graden av risk för hot eller våld. Socialtjänstens bedömning kan inte heller vara avhängig de hot- och riskbedömningar som görs av polisen. Enligt regeringens bedömning får socialtjänsten i inflyttningskommunen göra en sedvanlig bedömning och beakta de omständigheter som föreligger i varje enskilt fall, t.ex. om personen lever med skyddad identitet eller skyddas av besöksförbud. I detta arbete kan socialtjänsten använda de framtagna bedömningsinstrumenten.

9.2 Förhandsbesked enligt LSS

Regeringens förslag: Förhandsbesked ska kunna meddelas enligt LSS på ansökan av en person som redan är bosatt i en kommun under förutsättning att en annan kommun har ansvaret för LSS-insatserna. När kommunen efter förhandsbesked börjar verkställa insatser upphör ansvaret för den andra kommunen.

Beslutet om förhandsbesked ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: I stort sett alla instanser som kommenterat förslaget är positiva eller har inget att erinra. Många anser att förslaget förtydligar ansvaret och förbättrar situationen för den enskilde personen. *Förvaltningsrätten i Jönköping* ifrågasätter dock förslaget eftersom den

enskilde alltid har möjlighet att vända sig till bosättningskommunen med en ansökan.

Skälen för regeringens förslag

Regler för förhandsbesked i dag och rättspraxis

I 16 § andra stycket LSS finns en bestämmelse som syftar till att underlätta för personer inom målgruppen att flytta mellan kommuner. Om en person önskar flytta från en kommun till en annan, har han eller hon rätt att i förväg få förhandsbesked av inflyttningskommunen om rätt till insatser i den kommunen. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som om personen var bosatt i kommunen. Kommunen ska utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger personen rätt till om han eller hon bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Enligt rättspraxis (RÅ 2007 ref 40) gäller inte möjligheten att kunna ansöka om förhandsbesked för personer som redan är bosatta i kommunen även om bosättningen följer av en annan kommuns beslut. Personen ska i stället ansöka om insatser som om kommunen redan var deras hemkommun.

En utvidgning av rätten att ansöka om förhandsbesked

Regeringsrättens nyss nämnda dom får till följd att personer kan sväva i ovisshet om de får behålla det boende och andra insatser, som en annan kommun beviljat dem i bosättningskommunen, till dess att bosättningskommunen beslutat om vilka insatser den enskilda har rätt till. De människor som berörs av detta får inget förhandsbesked och möjlighet att överväga om de vill flytta. Det innebär också att två kommuner enligt lagen kan ha samma ansvar för en person, vilket leder till oklarheter om vilken kommun en person ska vända sig till. Det kan också innebära att ansvar för olika LSS-insatser delas mellan olika kommuner. Med hänvisning till vad som sagts om vikten av ett sammanhållet ansvar och att människor själva måste få bestämma var de vill vara bosatta anser regeringen att dagens ordning är otillfredsställande.

En lösning kan vara att den kommun som ursprungligen verkställt beslutet i den andra kommunen behåller ansvaret till dess att bosättningskommunen kan verkställa beslutet. Det ger då en viss respit för den enskilde att tacka nej om han eller hon inte är nöjd med beviljade insatser. Det kan dock finnas fall där den ansvariga kommunen – den kommun som på grund av särskilda skäl verkställt beslutet i annan kommun – under tiden tagit fram och erbjuder en annan boendelösning i hemkommunen, där personen inte längre vill bo. Det komplicerar såväl ansvarsfrågan som den enskildes möjlighet att välja.

Regeringen anser att en mer fördelaktig lösning ur ett brukarperspektiv är att föreslå en utvidgning av möjligheten att ansöka om förhandsbesked enligt 16 § andra stycket. En sådan utvidgning skulle innebära att en person, som önskar byta hemkommun och flytta mer permanent från en

kommun till en annan, alltid ska ansöka om förhandsbesked om boende enligt 9 § LSS, eller någon annan insats om personen anskaffar ett eget boende. Detta oavsett var personen har sin bosättning (sin folkbokföring). En sådan ordning skulle även leda till en tydlig ansvarsfördelningen mellan kommuner.

Förslaget innebär att en kommun, som verkställer ett beslut om boende i en annan kommun har kvar ansvaret till dess att en annan kommun efter förhandsbesked till den enskilde verkställer LSS-insatser för denne.

Även om en enskild person alltid kan ansöka om en insats i en annan kommun, som förvaltningsrätten i Jönköping invänder, bör en sådan ansökan inte beviljas eftersom den faktiska bosättningskommunen inte med regeringens förslag är behörig att besluta om insatser enligt LSS i annat än akuta situationer.

10 Sammanhållet ansvar för bistånd enligt socialtjänstlagen och LSS-insatser

Regeringens förslag: En kommun ska ha ansvaret för insatser enligt LSS gentemot en person som efter beslut av kommunen kommer att vara bosatt i en annan kommun i ett familjehem, i ett hem för vård eller boende, i boende för service och omvårdnad för äldre människor eller i en bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen.

Motsvarande ansvar gäller för insatser enligt socialtjänstlagen när en kommun har ansvaret för insatser enligt LSS i en annan kommun än den egna.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanser: Samtliga instanser som kommenterat förslaget är positiva eller har inget att erinra. *Förvaltningsrätten i Jönköping* anser att det bör övervägas om man i samma bestämmelse bör ange att ett sammanhållet vårdansvar även ska gälla vid placering av barn och unga med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). *Göteborgs kommun* anser att kommuner i praktiken redan arbetar på detta sätt även om det är något otydligt i lagstiftningen. *Lunds kommun* framhåller att bosättningskommunen bör ansvara för de totala kostnaderna med anledning av placeringen och för de insatser som bosättningskommunen beslutat om. *Norrtälje kommun* förordrar att bosättningskommunen ansvarar även för avgiftsbeslut och att avtal tecknas med vistelsekommunen som utför tjänsten. *Skellefteå kommun* anser att om vistelsen blir långvarig bör det samlade ansvaret gå över till den andra kommunen.

Skälen för regeringens förslag

Sammanhållet ansvar i dag

I socialtjänstlagen (2001:453) regleras ett sammanhållet vårdansvar för att garantera att barn i familjehem ska få god vård och fostran och i

övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Det sammanhållna vårdansvaret innebär även att ansvarig nämnd ska verka för att barnet får lämplig utbildning och att nämnden ska lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar barnet råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Det innebär även att placeringskommunen utreder behovet av, beslutar om och finansierar de hjälp- och stödinsatser som beviljas den enskilde även om verkställigheten överlämnas till en privat eller en offentlig vård- eller servicegivare i en annan kommun. Av förarbetena (prop. 1996/97:124, s. 158–159) framgår att placeringskommunen inte kan klara alla sina åtaganden utan hjälp från vistelsekommunen och att det därför förutsätts att detta kan regleras genom frivilliga överenskommelser kommunerna emellan. Det framgår även att avgiften ska fastställas efter den taxa som tillämpas i placeringskommunen.

Förslag från LSS-kommittén

LSS-kommittén konstaterar i sitt slutbetänkande *Möjlighet att leva som andra* (SOU 2008:77) att det sammanhållna vårdansvaret inte omfattar insatser på grund av funktionsnedsättning. Då barn som placerats i annan kommun behöver LSS-insatser uppstår ofta diskussioner om vilken kommun som ska ansvara för dessa. Oklarheter om detta kan leda till rättsosäkerhet och en situation där man riskerar att inte ha barnet i fokus.

Kommittén föreslår att en kommun ska ha ett sammanhållet ansvar för alla som placeras i en annan kommun med stöd av socialtjänstlagen. Ett tillägg bör därför enligt kommittén göras om att den placerande kommunen enligt socialtjänstlagen även har ett sammanhållet ansvar för insatser enligt LSS. En hänvisning bör enligt kommittén också införas i LSS för att markera detta.

Sammanhållet ansvar för bistånd enligt socialtjänstlagen och insatser enligt LSS

Regeringen anser att det sammanhållna ansvaret för socialtjänstinsatser som i dag finns i socialtjänstlagen även ska omfatta dem som vistas i LSS-boende i en annan kommun och föreslår en sådan regel. De främsta motiven till detta är att undvika rättsosäkerhet och att ytterligare markera betydelsen av det sammanhållna ansvaret. Regeringen delar *Sigtuna kommuns* uppfattning att det både ökar berördas möjligheter att få rätt insatser, oavsett utifrån vilken lag insatserna ska prövas, och att den enskilde personen synliggörs i stället för de diskussioner som förs om vem som ska ha ansvaret.

Förslaget är ett undantag från reglerna i socialtjänstlagen om vistelsekommunens ansvar och bör enligt regeringens bedömning regleras i den lagen.

Regeringen anser även att motsvarande sammanhållna ansvar ska gälla för insatser enligt LSS när en kommun verkställt ett beslut om boende enligt socialtjänstlagen i en annan kommun och föreslår därför även en sådan regel. Det innebär att om en person som t.ex. vistas i ett familjehem enligt socialtjänstlagen även har behov av LSS-insatser, ska den

kommun som har beslutat om placeringen i familjehemmet även ha ansvaret för LSS-insatserna.

Förslaget bör enligt regeringens bedömning regleras i LSS.

På samma sätt som i dag, när det gäller det sammanhållna ansvaret i socialtjänstlagen, så förutsätts behovet av hjälp från vistelsekommunen regleras genom frivilliga överenskommelser kommunerna emellan. Kommunerna har i dessa fall initiativet att besluta om boende i den andra kommunen och har därför möjlighet att förvissa sig om att insatserna kan genomföras i den andra kommunen innan beslut fattas. Någon skyldighet för den andra kommunen att bistå med utredning och verkställighet bör därför inte föreslås i dessa fall. När det gäller avgifterna så bör den kommun som har ansvaret för att verkställa besluten, dvs. placeringskommun eller den kommun som svarar för ett boende enligt LSS i en annan kommun, ansvara för avgifterna.

Förvaltningsrätten i Jönköping anser att det bör övervägas om den reglering som här föreslås om ett sammanhållet ansvar även ska omfatta placering med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Regeringens avsikt är att även sådana placeringar ska omfattas av det sammanhållna vårdansvaret. Enligt 10 § andra stycket LVU gäller bestämmelserna i socialtjänstlagen för vårdens innehåll och utformning. Enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen ska den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i familjehem eller i ett HVB. Även de särskilda ungdomshem som avses i 12 § LVU är en form av HVB (se t.ex. 6 kap. 3 § socialtjänstlagen och 3 kap. 10 § socialtjänstförordningen [2001:937]). Placering i familjehem eller HVB kan alltså beslutas antingen enligt socialtjänstlagen eller enligt LVU. Regeringen anser därför inte att det behövs någon särskild reglering för att LVU-placeringar ska omfattas i detta fall.

Exempel

Grundprincipen i förslagen är att det är den kommun som verkställer ett beslut om en placering eller ett boende i en annan kommun enligt socialtjänstlagen eller LSS som ska ha fortsatt samordnat ansvar för insatser enligt de båda lagarna – både insatser som sammanfaller med beslutet om boendet eller placeringen och insatser som uppkommer i den andra kommunen.

En persons aktiva önskan att tillhöra en annan kommun än hemkommunen avgör som regel när ansvaret för hemkommunen upphör. En kommuns ansvar upphör även som regel när ett ärende flyttas över enligt socialtjänstlagen till en annan kommun.

Anders (A) har av X kommun, på grund av särskilda skäl, erbjudits och beviljats en bostad med särskild service (9 § 9 LSS) i Y kommun. Beslutet ska omprövas en gång per år och avsikten enligt beslutet är att A så småningom ska kunna få en bostad med särskild service i hemkommunen. A bosätter sig i Y kommun och behov uppstår först av daglig verksamhet och sedan av ledsagning. Det är X kommun som prövar ansökningarna. Efter tre år har kommunen ordnat en bostad med särskild service i hemkommunen så att A kan återvända till kommun X. Kommunen informerar A i god tid innan att han kommer erbjudas boende i hem-

kommunen. A vill emellertid bo kvar i Y kommun i det boende som han nu innehar. A ska därför ansöka om förhandsbesked till i första hand bostad med särskild service men också daglig verksamhet och ledsagning i Y kommun vilket han också gör. Y kommun prövar förhandsbeskedet men erbjuder ett annat boende i stället – ett boende som A inte är nöjd med. A kan då välja att avvakta och överklaga beslutet om förhandsbesked (X kommun behåller ansvaret eftersom förhandsbeskedet inte verkställts), acceptera erbjudandet från Y kommun (Y kommun övertar ansvaret) eller acceptera erbjudandet från X kommun (X behåller ansvaret).

Bertil (B) har på grund av särskilda skäl erbjudits och beviljats en bostad med särskild service av X kommun i Y kommun. B har också en sysselsättningsinsats enligt socialtjänstlagen. B bor i Y kommun under två år. B:s närmaste anhöriga flyttar till Z kommun. B vill bo nära sina anhöriga. B ansöker om förhandsbesked till de insatser han behöver enligt LSS i Z kommun och beviljas dessa. B bosätter sig i Z kommun och den kommunen övertar ansvaret för B:s insatser enligt LSS. Z kommun ska även pröva sysselsättningsinsats enligt socialtjänstlagen.

Erik (E) har en omfattande psykisk funktionsnedsättning och är placerad i ett hem för vård eller boende (HVB) enligt socialtjänstlagen av X kommun i Y kommun. E tillhör målgruppen i LSS och ansöker om ledsagning och kontaktperson enligt LSS. X kommun ska pröva ansökningarna eftersom de har ansvar för HVB-insatsen enligt socialtjänstlagen. E kan inte ansöka om vara sig insatser eller förhandsbesked till dessa i Y kommun eftersom det inte handlar om boende eller alternativ till boende. Efter ett tag vill inte E längre vistas i HVB utan får rådet att ansöka om en bostad med särskild service enligt LSS. E vill tillhöra Y kommun där han nu vistas en längre tid. E ansöker då om förhandsbesked till bostad med särskild service, kontaktperson och ledsagning i Y kommun. Ansökan beviljas och verkställs. X kommuns ansvar upphör.

Om E väljer att bo kvar i HVB kan Y kommun överta insatser enligt socialtjänstlagen och LSS om X kommun begär att ärendet ska flyttas över till Y kommun och Y kommun går med på detta eller Socialstyrelsen efter ansökan från X kommun beslutat om överflyttning till Y kommun.

11 Ensamkommande barn

11.1 Ansvaret för mottagandet av ensamkommande barn

I juli 2006 övertog kommunerna ansvaret för omhändertagandet av och boendet för ensamkommande barn (lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.). Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av ensamkommande barn och ska teckna överenskommelser med kommunerna om mottagande av barnen. De senaste åren har antalet asylsökande ensamkommande barn till Sverige ökat dramatiskt och det råder stor brist på mottagningsplatser. Antalet barn har ökat från 388 barn 2004 till 2 250 barn 2009.

Utredarens bedömning är att nuvarande ansvarsfördelning mellan Migrationsverket och kommunerna i huvudsak fungerar bra. Flera remissinstanser motsätter sig denna bedömning och menar att ansvarsfördelningen i praktiken inte fungerar på ett tillfredställande sätt. *Malmö kommun* menar t.ex. att eftersom barnen inte kommer vidare från ankomstkommunerna på grund av brist på platser i kommuner med överenskommelser om boendeplatser kan man inte säga att ansvarsfördelningen fungerar bra. Barn och ungdomar får permanent uppehållstillstånd under tiden de vistas i ankomstkommunerna vilket innebär ett åtagande utöver ett tillfälligt mottagande. *Mölnåls kommun* menar att lagändringen från 2006 inte fungerar enligt intentionerna om kommunernas ansvar för de ensamkommande barnens boende. Barnen blir kvar i ankomstkommuner och får inte direkt tillgång till de insatser som behövs. *Sveriges Kommuner och Landsting* menar att ansvarsfördelningen inte fungerar i praktiken. Det kan t.ex. uppstå problem mellan en anvisningskommun och annan kommun där man har placerat barnet, när barnet får uppehållstillstånd och bor i en annan kommun än anvisningskommunen.

Regeringen konstaterar att den nuvarande platsbristen i kommunerna gör att barnen blir kvar längre i ankomstkommunerna än vad som är lämpligt. Antalet platser har inte motsvarat behovet och det är därför angeläget att antalet platser i kommunerna utökas för att möjliggöra att barnens behov av skydd och stöd tillgodoses på ett bra sätt. Migrationsverket har ökat antalet ansökningsenheter till nio för att avlasta de fyra stora ankomstkommunerna. I syfte att öka antalet platser har regeringen föreslagit att länsstyrelserna från och med den 1 januari 2011 ska få ett utvidgat uppdrag att under Migrationsverkets ledning förhandla lokalt och regionalt med kommuner, kommunalförbund och andra berörda aktörer om mottagande av ensamkommande barn (Budgetpropositionen för 2011, prop. 2010/11:1, UO 8).

Reformen om kommunernas ansvar för mottagande av ensamkommande barn har varit i kraft mer än fyra år och regeringen anser därför att det finns skäl att följa upp reformens genomförande (a. st.).

Utredaren gör även bedömningen att ett ärende som rör ensamkommande barn som beviljats uppehållstillstånd bör flyttas över till en annan kommun om barnet har sin starkaste anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till barnets önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

De remissinstanser som yttrat sig delar utredarens bedömning. *Barnombudsmannen* påpekar att eftersom det ensamkommande barnets situation snabbt kan förändras, exempelvis då en förälder eller ett syskon lokaliserar sig i en annan del av landet, så är det viktigt att detta vägs in i en samlad bedömning när man ska avgöra till vilken kommun barnet har den starkaste anknytningen.

Regeringen vill understryka vikten av att ensamkommande barn behandlas på samma sätt som andra barn som är i behov av stöd och hjälp. Överflyttning av ärenden ska därför göras utifrån samma principer som för ärenden som rör andra barn. En närmare analys kring begreppet starkaste anknytning finns under avsnitt 5.2.1.

11.2 Särskilt förordnad vårdnadshavare för ensamkommande barn

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om vilken kommun som ska ansöka om eller anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare för ensamkommande barn bör inte ändras.

Utredarens förslag: Den kommun där barnet är bosatt ska ansvara för ansökan eller anmälan om behov av särskilt förordnad vårdnadshavare.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget. *Gotlands kommun* avstyrker förslaget och anser att ansökan om särskild förordnad vårdnadshavare istället ska göras av socialnämnden i den kommun där barnet vistas eller, om barnet vårdas i ett annat hem än det egna den socialnämnd som lämnat medgivandet till eller som placerat barnet där. *Piteå kommun* anser att anvisningskommunen ska ansvara för att få till stånd ett förordnande om särskilt förordnad vårdnadshavare eftersom den kommunen har bäst kännedom om barnet. *Länsstyrelsen i Stockholms län* föreslår att bestämmelsen kompletteras med en tid inom vilken socialnämnden är skyldig att väcka talan om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare från den dag barnet beviljades uppehållstillstånd.

Skälen för regeringens bedömning: Utredaren menar att det på grund av olika tolkningar av lagstiftningen är oklart vilken kommun som ska vara ansvarig för att ansöka eller anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare när det gäller ensamkommande barn. Han anser att det är lämpligast att en sådan ansökan eller anmälan görs av den kommun som barnet har starkast anknytning till, dvs. i regel den kommun där barnet folkbokförs när han eller hon beviljas uppehållstillstånd, eftersom den kommunen har bäst förutsättningar att lämna förslag på lämplig person för uppdraget.

En ansökan eller anmälan om behov av särskilt förordnad vårdnadshavare är för ett enskilt barn en engångsåtgärd som regleras i lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn. Bestämmelsen rör inte vilken kommun som ska ansvara för insatser enligt socialtjänstlagen. Enligt 10 § lagen om god man för ensamkommande barn är det socialnämnden i den kommun där barnet vistas som har att agera för att en särskilt förordnad vårdnadshavare utses. Enligt förarbetena (prop. 2004/05:136 s. 52) menas med att barnet vistas i en viss kommun att barnet uppehåller sig där. Det krävs inte att barnet är varaktigt bosatt i kommunen. Att barnet bor i ett familjehem eller ett anläggningsboende på orten bör för detta ändamål alltid anses tillräckligt. Bestämmelsen om ansvarig kommun torde således redan i dag i de flesta fall överensstämma med vad som föreslås av utredaren, varför det inte finns skäl att ändra på bestämmelsen.

12 Övriga frågor

12.1 Särskild reglering för vissa grupper

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en bestämmelse som ger en kommun utökad befogenhet att i vissa fall bevilja stöd- och hjälpinsatser till barn eller till personer med missbruksproblem.

Utredarens förslag: De kommuner som har beviljat stöd- och hjälpinsatser som avser ett barn eller en missbrukare ska vara behöriga att besluta om ytterligare insatser även om barnet eller missbrukaren inte längre vistas i kommunen.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser tillstyrker förslaget, men flera av dessa har påpekat risken för fortsatt otydlighet eftersom bestämmelsen endast ger kommunen en behörighet och inte en skyldighet att besluta om ytterligare insatser. Detta kan leda till fortsatta tvister mellan kommunerna. Det efterfrågas också tydliggörande vad som ska gälla för barn och unga som befinner sig utomlands. *Gotlands och Åre kommun* avstyrker förslaget. Åre kommun menar att bestämmelsen kan komma att skapa fler oklarheter än den reder ut och innebära en risk för nya gränsdragningsproblem. *Gotlands kommun* anför att den föreslagna ändringen inte behövs. Om barn eller missbrukare far så illa att tvångsåtgärder är tillämpliga är det vistelsekommunens ansvar att vidta akuta åtgärder. Det är inte säkert att den enskilde får snabbare hjälp om hon eller han vänder sig till sin ordinarie handläggare, eftersom det kan vara svårt att utreda en persons situation på avstånd. I stället för att få hjälp och stöd kan den enskilde riskera att hamna i en konflikt mellan två kommuner. Flera remissinstanser ifrågasätter eller är ytterst tveksamma till om bestämmelsen behövs, däribland *Justitieombudsmannen (JO)*, som i vart fall ifrågasätter om bestämmelsen är nödvändig när det gäller barn. De situationer som avses torde omfattas av regelsystemet i övrigt. *JO* menar att ett barn får presumeras ha samma vistelsekommun som sina vårdnadshavare och att det är den kommunen som ska anses vara behörig att bistå den unge med stöd och hjälp oavsett om kommunen tidigare beviljat några stöd- och hjälpinsatser och oavsett om den unge avvikit till en annan kommun eller tillfälligt befinner sig utomlands. Vidare menar *JO* att det är oklart om den föreslagna regeln innebär att den tidigare beviljade insatsen måste ha haft direkt samband med den enskildes missbruk eller om därmed avses även andra stöd- och hjälpinsatser som har beviljats en person som är missbrukare. *Barnombudsmannen* samt *UNICEF* vill uppmärksamma de barn med svenskt medborgarskap som av olika skäl sänds till sina ursprungsländer av sina vårdnadshavare (de så kallade dumpade barnen). *Jönköpings kommun* anser att paragrafens lydelse innebär en försvagning i förhållande till gällande praxis som innebär att en kommun som har beviljat en insats har ett fortsatt ansvar för den enskilde så länge som insatsen pågår oavsett var den enskilde befinner sig.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt RÅ 1989 ref. 50 har en kommun som beviljat en insats fortsatt behörighet att besluta om insatser för den enskilde så länge samma hjälpbehov kvarstår, oavsett var den enskilde befinner sig. Vidare har Regeringsrätten i RÅ 2006 ref. 36 (som

rörde svensk domsrätt) slagit fast att en kommun är behörig att fatta beslut i fråga om ett barn som befinner sig utomlands så länge barnet har tillräckligt stark anknytning kvar till kommunen. I RÅ 1987 ref. 174 fastslogs också att en kommun behåller ansvaret enligt socialtjänstlagen för en enskild som vistas utomlands men har kvar sitt egentliga bo och hemvist i kommunen.

Det kan även nämnas att socialnämnden enligt 11 kap. 4 § socialtjänstlagen är skyldig att slutföra en utredning om barn enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen och fatta beslut i ärendet även om barnet byter vistelsekommun. Detsamma gäller om en utredning inletts enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen och ärendet avser vård av missbrukare.

Regeringen har också genom den föreslagna regleringen i 2 a kap. 4 § socialtjänstlagen klargjort att bosättningskommunen ansvarar för den enskilde även om denne tillfälligt vistas i en annan kommun. Detta gäller givetvis även barn och missbrukare.

Mot bakgrund av vad som redovisats om gällande rätt och föreslagen ny reglering anser regeringen att risken för att skapa nya oklara ansvarsförhållanden är större än den nytta som en ny regel om behörighet skulle kunna medföra. Regeringen föreslår därför inte någon sådan ändring.

12.2 Behörighet att avgöra frågan om ansvarig kommun

Regeringens bedömning: Socialstyrelsen bör inte ges behörighet att avgöra frågan om vilken kommun som är ansvarig för att bistå en enskild person.

Utredarens förslag: Om två eller flera kommuner inte är överens om vem som är ansvarig för att bistå en enskild person får de begära att Socialstyrelsen avgör frågan.

Remissinstanserna: Många remissinstanser är positiva till förslaget. Flera instanser avstyrker dock eller ställer sig tveksamma till förslaget på grund av risken för dubbel prövning, t.ex. *Justitieombudsmannen, Kamrarrätten i Stockholm, Länsrätten i Göteborg (numera Förvaltningsrätten i Göteborg), Länsstyrelsen i Skåne och Länsstyrelsen i Värmland* samt *Solna kommun*. Vissa remissinstanser anser att även enskilda ska kunna väcka talan, t.ex. *DHR, Stadsmissionen och Barnombudsmannen*. Några instanser, bl.a. *Statens institutionsstyrelse, Polismyndigheten i Stockholm samt länsstyrelserna i Västra Götaland och Östergötland* anser att tiden är för kort för att möjliggöra en rimlig prövning och att bestämmelsen riskerar att förlora sitt syfte.

Skälen för regeringens bedömning: För att minska risken för att den enskilde far illa på grund av oenighet i ansvarsfrågan anser utredaren att det bör finnas en möjlighet att snabbt få frågan avgjord av en utomstående instans och föreslår därför att Socialstyrelsen ges behörighet att besluta om ärendeansvar.

Flera remissinstanser avstyrker eller är tveksamma till utredarens förslag. Regeringen instämmer i dessa remissinstansers synpunkter och anser därför att förslaget inte bör genomföras.

12.3 Hemsjukvård

Utredarens bedömning är att omfattningen av den hemsjukvård som ges till personer som inte är folkbokförda i kommunen är mycket liten ur ett nationellt perspektiv. Utredaren anser därför att frågan om betalningsansvaret bör lösas genom samverkan på lokal nivå. Flera remissinstanser efterfrågar en tydligare reglering kring huvudman och kostnadsansvar när det gäller hemsjukvård, t.ex. *Borgholms kommun*. *Socialstyrelsen* noterar att det inte föreslås någon reglering för hemsjukvården och betonar att det är viktigt att följa utvecklingen inom detta område för att undvika risker för patientsäkerheten och att onödiga tvister uppstår. *Östergötlands läns landsting* påtalar de problem av ekonomisk art som uppkommer då en person får hemsjukvård i en kommun som har utökat ansvar för detta men kommer från ett landsting som fortfarande har detta ansvar.

Kommunerna har allt större ansvar för hemsjukvården

Alltmer avancerade hälso- och sjukvårdsinsatser utförs i dag i den enskildes hem, dvs. i ordinärt eller särskilt boende. Allt fler patienter får hemsjukvård. Människor rör sig i dag också mellan kommuner och landsting på ett helt annat sätt än tidigare. Det är viktigt att hemsjukvårdens framtida organisation utgår ifrån patientens behov där alla delar i vårdkedjan samverkar. Enligt *Socialstyrelsen* är det lättare att tillgodose den enskildes behov i en samlad organisation. Enbart förändringar av huvudmannaskapet löser dock inte hemsjukvårdspatientens alla behov av hälso- och sjukvård. Enligt *Socialstyrelsens* lägesrapport 2008 tycks de kommuner som har ett samlat hemsjukvårdsansvar ha uppnått en effektivisering i resursanvändningen. I dag ansvarar cirka två tredjedelar av landets kommuner för hemsjukvården både i särskilt och ordinärt boende. Målet är att på frivillig väg få ett enhetligt kommunalt huvudmannaskap för den kommunala hälso- och sjukvården och hemsjukvården i landet.

Tvister när det gäller hemsjukvård

Skyldigheten att erbjuda hälso- och sjukvård regleras i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Samtliga landsting tillämpar Riksavtalet för utomlänsvård. Avtalet innebär att en patients hemlandsting ersätter kostnaderna för vården till det landsting där patienten vårdas. Avtalet omfattar endast landsting, inte kommuner. Eftersom riksavtalet inte reglerar ersättning för kommunal hemsjukvård kan tvister uppkomma mellan kommuner som ansvarar för hemsjukvård och kommuner som inte har detta ansvar. Landstingen kan reglera kostnaderna för hälso- och sjukvårdsinsatser mellan sig enligt Riksavtalet, medan detta inte är fallet för kommunerna. Ett landsting och en kommun kan inte heller inom ramen för detta avtal reglera sådana kostnader mellan sig. Det finns däremot inget som hindrar att ett landsting, med stöd av bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen, genom en enskild överenskommelse lämnar ersättning till en kommun som övertagit landstingets skyldighet att erbjuda hemsjukvård. Även kommuner inom samma landsting kan enligt 19 § 2 st. hälso- och sjukvårdslagen, inom ramen för sin kompetens att erbjuda

hemsjukvård åt de som vistas i kommunen, reglera kostnader mellan sig genom enskilda överenskommelser.

Nationell samordnare

I juni 2010 tillsatte regeringen en nationell samordnare som fick i uppdrag att stödja landsting och kommuner i processen att föra över ansvaret för hemsjukvården från landstingen till kommunerna (dir. 2010:71). Syftet med uppdraget är att på frivillig väg få ett enhetligt kommunalt huvudmannaskap för den kommunala hälso- och sjukvården och hemsjukvården i landet. Den nationella samordnaren ska även utreda frågan om kommunerna ska ges befogenhet att kunna anställa eller på annat sätt tillhandahålla läkare samt i övrigt belysa frågan om kommunernas faktiska förutsättningar att bedriva hemsjukvård.

Samordnaren ska göra följande:

- identifiera och analysera vilka hinder och problem som finns för att resten av landets kommuner på frivillig väg ska överta ansvaret för hemsjukvården,
- formulera strategier samt ta fram regionalt anpassade modeller för hur ett frivilligt övertagande av hemsjukvården från landstingen till kommunerna kan genomföras i de landsting där landstinget är huvudman för hemsjukvården,
- utreda om kommunerna ska ges befogenhet att anställa eller på annat sätt tillhandahålla läkare samt i övrigt belysa frågan om kommunernas faktiska förutsättningar att bedriva hemsjukvård,
- analysera konsekvenserna av ett eventuellt sådant förslag, samt
- om samordnaren bedömer att en sådan befogenhet ska ges, lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2011.

Regeringen avser att avvakta resultatet av utredarens arbete innan ställning tas till vidare åtgärder.

13 Konsekvenser

Regeringen bedömer inte att förslagen i denna lagrådsremiss innebär några nya uppgifter för kommunerna. Förslaget som innebär att boställningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för verkställighet i vissa fall när det gäller särskilda målgrupper (avsnitt 6.2) leder till en mindre omfördelning av kostnader mellan kommuner, men de medför inte några ökade kostnader för kommunkollektivet som helhet. Detta förslag är i högre grad anpassat till utjämningsystemet jämfört med dagens tillämpning som innebär att vistelsekommunen ansvarar för kostnaderna.

Utredaren i Vistelseutredningen Ingen får vara Svarte Petter (SOU 2009:38 s. 97 ff) konstaterar att omfattningen av och kostnaden för den hemtjänst som beviljas personer som inte är folkbokförda i kommunen är mycket liten ur ett nationellt perspektiv. Regeringen bedömer inte att det finns något behov av förändringar i det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Förslagen innebär en tydligare lagstiftning när det gäller ansvarsfördelningen mellan kommunerna och bedöms därför minska antalet tvister i domstol. Den utökade överklagningsrätt som föreslås bedöms inte heller föranleda någon ökning av antalet tvister.

Genomförandet av förslagen bedöms inte heller i övrigt medföra några andra konsekvenser för stat, kommun, landsting eller företag. Förslagen har ingen särskild administrativ påverkan på förutsättningarna för små företag eller för sysselsättning och offentlig service i olika delar i landet.

Förslagen påverkar inte den fria rörligheten inom EU och medför inte några övriga särskilda konsekvenser för EU/EES-medborgare. De nya bestämmelserna avser inte att utvidga skyldigheterna att verkställa insatser utanför Sverige. Förslaget bedöms inte heller få konsekvenser för barn.

14 Uppföljning och utvärdering

Regeringens bedömning: Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att följa upp och utvärdera konsekvenserna av regeringens förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen i denna lagrådsremiss innebär förändringar i fråga om vilken kommun som ska ansvara för stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen och stöd och service enligt LSS i olika situationer. Syftet är att skapa tydlighet och bättre förutsättningar för att undvika tvister samt att stärka den enskildes rättssäkerhet. Även om bosättningskommunen redan i dag enligt praxis i många situationer har ansvar för stöd- och hjälpinsatser, innebär de föreslagna reglerna till vissa delar en förändring av gällande rätt. Bosättningskommunen får ett mer omfattande ansvar jämfört med vad som gäller i dag. Det är därför viktigt att noga följa upp och utvärdera förslagets konsekvenser, inte minst ur den enskildes perspektiv.

15 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna ändringarna och de nya paragraferna ska träda i kraft den 1 maj 2011.

Särskilda övergångsbestämmelser införs till ändringarna i socialtjänstlagen och LSS, bl.a. med innebörd att de ärenden som inkommit till en kommun före ikraftträdandet ska handläggas av den kommun som då var behörig, om inte ärendet flyttas över.

I fråga om ansvar för personer som omfattas av avtal som träffats enligt lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, ska avtalet gälla istället för de nya föreskrifterna i 16 c §.

Utredarens och promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens.

Remissinstanserna: *Sveriges Kommuner och Landsting* har anfört att de nya bestämmelserna om ett sammanhållet ansvar för personer som vistas i boende i annan kommun bör få genomslag så snart som möjligt, vilket innebär att övergångsreglerna bör ge möjlighet till ett successivt införande av de nya reglerna.

Skälen för regeringens förslag: De nya reglerna bör träda i kraft så snart som möjligt och i god tid före nästa sommarsemesterperiod.

Avsikten med de föreslagna reglerna är bl.a. att underlätta för den enskilde i kontakterna med kommuner, på så sätt att den enskilde i de flesta fall inte ska behöva ha kontakt med olika kommuner i fråga om sina behov av insatser. Regeringen anser att reglerna bör få genomslag så snart som möjligt utan att det för den skull äventyrar den enskildes pågående insatser. Detta bör regleras i övergångsregler till socialtjänstlagen och LSS.

De avtal som kommuner i dag har ingått med varandra är ofta inte tidsbegränsade utan löper tills vidare. För att de nya bestämmelserna ska få genomslag inom överskådlig tid är det rimligt att även de personer som i dag bor i en bostad enligt LSS i en annan kommun än den som betalar för insatsen omfattas av förslagen. Den föreslagna lagregleringen bör därför omfatta även kommuner som ingått avtal. Eftersom de nya föreskrifterna om ansvar är tvingande för kommunerna kommer dessa avtal inte kunna tillämpas i de delar som omfattar frågor som nu lagregleras. Det är kommunernas ansvar att vidta de åtgärder som kan behövas med anledning av detta.

De avtal som träffades före 1996 och löper vidare bör dock även fortsättningsvis gälla. Merparten av dessa avtal har tecknats före kommunaliseringen av omsorgerna. För dessa personer gäller reglerna i 4 § andra och tredje styckena lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. De nya reglerna ska därför inte omfatta dem.

Regeringen föreslår att detta regleras i övergångsbestämmelser till förslagen.

16 Författningskommentar

16.1 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

2 kap.

2 §

I paragrafen har den ändringen gjorts att den del av bestämmelsen som anger vilken kommun som har ansvar enligt paragrafen har flyttats till nya 2 a kap. Vidare har sista stycket i paragrafen upphävts. Någon ändring i sak i fråga om det yttersta ansvaret är inte avsedd.

2 a kap.

Kapitlet är nytt och samlar de regler som rör ansvarig kommun i fråga om stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen.

1 §

I paragrafen klargörs att föreskrifterna i kapitlet endast avser ansvar för stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen. Detta omfattar alla biståndsinsatser som kommunen kan eller ska tillhandahålla enligt socialtjänstlagen, även insatser som normalt åvilar andra huvudmän, men som kommunen genom sitt yttersta ansvar enligt 2 kap. 2 § är skyldig att tillhandahålla.

2 §

I paragrafen föreskrivs det som tidigare följt av 2 kap. 2 §, dvs. att det är vistelsekommunen som har ansvar för stöd och hjälp. Med stöd och hjälp avses här genom hänvisningen till 2 kap. 2 § allt som ryms inom kommunens yttersta ansvar. Vistelsekommun är den kommun där den enskilde vistas när det aktuella hjälpbehovet uppstår. Var ett hjälpbehov ursprungligen har uppstått saknar betydelse.

I paragrafen finns en ny upplysning om att andra kommuner än vistelsekommunen kan ha ansvar för stöd och hjälp. Därvid avses bosättningskommunen i 4 §, den kommun som fattat beslut i 5 § och folkbokföringskommunen i 6 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

3 §

I paragrafen som är ny föreskrivs att vistelsekommunens ansvar är begränsat till akuta situationer i de fall då det står klart att en annan kommun har ansvar för stöd och hjälp åt en enskild. Begreppet akuta situationer har utvecklats i praxis i fråga om kommunernas yttersta ansvar (se t.ex. RÅ 1995 ref. 70, 1996 ref. 13, 1996 not 53). De insatser som kan bli aktuella är exempelvis hjälp att arrangera en hemresa, logi och matpengar fram till avresan eller insatser i övrigt som den enskilde inte kan vänta med.

Av denna paragraf följer att vistelsekommunens ansvar är begränsat först när det står klart att en annan kommun har ansvar. Det kan i vissa fall vara tveksamt om förutsättningarna för att en annan kommuns ansvar enligt någon av bestämmelserna i 2 a kap. är uppfyllda. Vistelsekommunens ansvar följer då av 2 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

4 §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.

I *första stycket* föreskrivs att om en enskild är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, är det bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälp. I de flesta fall sammanfaller dock bosättningskommun och vistelsekommun. Ansvaret innebär att bosättningskommunen utreder behovet av, beslutar om, verkställer och finansierar de stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan behöva. Den faktiska verkställigheten kan överlämnas till annan genom avtal, enligt de regler som gäller för detta.

En förutsättning för att en bosättningskommun ska ha ansvar enligt denna paragraf är att det är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun. Om så inte är fallet gäller vistelsekommunens ansvar enligt 2 §.

Om det krävs för att en enskild som kommunen har ansvar för ska få sina behov tillgodosedda, kan insatserna behöva vidtas utanför kommu-

nen. Någon ändring i förhållande till vad som nu gäller i fråga om rätten till insatser och skälig levnadsnivå är inte avsedd. Så länge en kommun är bosättningskommun ansvarar kommunen för den enskildes behov, oavsett om han eller hon vistas i kommunen eller inte. Det gäller exempelvis om den enskilde tillfälligt besöker en annan kommun på semester, studier eller liknande, så länge inte anknytningen till vistelsekommunen blir så stark att den kommunen i stället bör ses som bosättningskommun (se andra stycket). Vistelsekommunen har dock alltid det yttersta ansvaret vid akuta situationer enligt 3 §. Om bosättningskommunen anser att anknytningen till en annan kommun har blivit så stark att ansvaret bör flyttas till den andra kommunen, kan begäran om överflyttning ske enligt 11 och 12 §§.

Enligt *andra stycket* ska en enskilds bosättningskommun anses vara den där han eller hon är stadigvarande bosatt. Detta är i de allra flesta fall den kommun där den enskilde är eller borde vara folkbokförd. Ledning kan vid denna bedömning hämtas i reglerna i folkbokföringslagen (1991:481) och den praxis som utvecklats i anslutning till lagen. Detta gäller dock inte kvarskrivna eftersom de i enlighet med folkbokföringslagens bestämmelser är folkbokförda på en annan adress än den där de är stadigvarande bosatta. I det fallet blir det faktiska boendet och inte folkbokföringsadressen avgörande. Även i vissa andra fall kan en enskild ha starkare anknytning till en annan kommun än folkbokföringskommunen, t.ex. personer som flyttar ofta eller som är hemlösa och inte har någon stadigvarande bostad. För dessa personer ska bosättningskommun anses vara den kommun till vilken den enskilde har starkast anknytning. Även här kan ledning sökas i reglerna om var en person borde vara folkbokförd och de omständigheter som anges i 12 § folkbokföringslagen. Som övriga omständigheter bör exempelvis beaktas var den enskilde har sitt sociala nätverk och vilken uppfattning han eller hon själv har i fråga om sin anknytning till olika kommuner.

5 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 16 kap. 2 § första stycket. Enligt bestämmelsen ska den beslutande kommunen behålla ansvaret för enskilda som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i vissa särskilt angivna boendeformer. Med familjehem och hem för vård eller boende avses alla former av sådana hem, även särskilda ungdomshem som avses i 6 kap. 3 §.

Med hänsyn till att det redan av den nya 4 § följer att en bosättningskommun ska ansvara för enskilda som tillfälligt vistas i en annan kommun, kommer denna paragraf framförallt att få betydelse i de fall då det inte finns någon klarlagd bosättningskommun, och i de fall då den enskilde inte bara tillfälligt vistas i den andra kommunen, utan får anses bli stadigvarande bosatt där. Så kan exempelvis ofta vara fallet vid insatser som avser bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen och vid LSS-boenden.

I paragrafen har den ändringen gjorts att ansvaret för den kommun som beslutat om boende i annan kommun utvidgas till att omfatta alla stöd- och hjälpinsatser, och inte bara de specifika insatser som anges i nuvarande lydelse. Vidare ska den beslutande kommunen behålla ansvaret för en enskild i ytterligare två situationer. Det gäller dels vid vissa boende-

former enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt *femte punkten*, och dels, enligt *sjätte punkten*, vid beslut som leder till andra former av boenden i en annan kommun, om den enskilde inte har en klarlagd bosättningskommun. I sjätte punkten åsyftas framförallt hemlösa, men också andra enskilda för vilka bosättningskommunen inte är klarlagd. Med annat boende menas främst härbärgen och liknande, men också andra boendeformer, även eget boende som ordnas för en enskild. Så snart bosättningskommunen är klarlagd kan kommunen begära överflyttning av ärendet.

Av praxis följer att en kommun som beslutat om insatser för en enskild är behörig att vidta åtgärder för den enskilde så länge samma hjälpbehov kvarstår. I denna paragraf slås dock fast en skyldighet för den kommun som beslutat om boende i annan kommun att fatta de beslut som behövs för den enskilde. Vidare omfattar denna bestämmelse samtliga insatser som den enskilde kan ha behov av, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet.

Bestämmelsen om att ansvaret upphör om ärendet överflyttas enligt nuvarande 16 kap. 1 § tas bort. Detta följer redan av överflyttningsbestämmelserna, som föreslås flyttade till 2 a kap. 11–13 §§. Någon ändring i sak är alltså inte avsedd. Ansvaret kan naturligtvis även upphöra av andra skäl, t.ex. att den enskildes behov upphör.

Även språkliga och redaktionella justeringar av paragrafen har gjorts i förhållande till nuvarande lydelse. Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.

6 §

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med vad som tidigare föreskrivits i 16 kap. 2 § andra stycket. I paragrafen har dock den ändringen gjorts att ansvaret för folkbokföringskommunen utvidgas till att omfatta alla stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan ha behov av, och inte bara de specifika insatser som anges i nuvarande lydelse. Bestämmelsen om att ansvaret upphör om ärendet överflyttas enligt nuvarande 16 kap. 1 § tas bort. Detta följer redan av överflyttningsbestämmelserna, som föreslås flyttade till 2 a kap. 11–13 §§. Någon ändring i sak är alltså inte avsedd.

7 §

Paragrafen som är ny behandlas i avsnitt 6.1.

I paragrafen regleras vistelsekommunens skyldigheter när en enskild avser att tillfälligt under en kortare tid vistas i en annan kommun än bosättningskommunen. Härmed avses semesterresor och andra kortare vistelser under upp till sex månader. Enligt 2 a kap. 4 § är bosättningskommunen i dessa fall ansvarig för de stöd- och hjälpsatser som en enskild kan behöva. Vistelsekommunen ska dock enligt *första stycket* i denna paragraf bistå bosättningskommunen med den utredning som kan behövas för att besluta i ärendet. Alla utredningsåtgärder som kan anses erforderliga för ett fullgott beslutsunderlag omfattas av skyldigheten. Skyldigheten har utformats med nuvarande 2 kap. 3 § tredje stycket och 11 kap. 4 § första stycket som förebilder. Eftersom bestämmelsen i lag ålägger den informationsgivande kommunen en förpliktelse att lämna information kan utlämnandet ske utan hinder av eventuell sekretess.

Vistelsekommunen ska också bistå med att verkställa de beslut som bosättningskommunen fattar, om bosättningskommunen begär det. Vis-

telsekommunens uppgift i detta avseende följer direkt av lag och ska därför inte ses som ett utförande genom avtal enligt 2 kap. 5 §. Vistelsekommunen kan således välja att själv utföra insatsen eller att genom avtal låta någon annan utföra den. Vistelsekommunen svarar för kvaliteten i den insats som utförs och att verksamheten uppfyller de övriga krav som finns.

Av paragrafen framgår att skyldigheterna gäller i vissa fall. Det gäller när den enskilde till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av insatser för att kunna genomföra vistelsen. Samma persongrupp avses som i 9 § 1 (se kommentar till nuvarande 2 kap. 3 § i prop. 1996/97:124 s 175). Begreppet allvarlig sjukdom syftar således på svåra sjukdomstillstånd med ett fortskridande förlopp, där det knappast kan bli fråga om ett helt tillfrisknande. Uttrycket ålderdom har ändrats till hög ålder utan att någon ändring i sak är avsedd.

Vistelsekommunen är bara skyldig att bistå med utredning och med att verkställa beslut om bosättningskommunen begär det. Bosättningskommunen kan exempelvis behöva begära bistånd för att förvissa sig om vilka förhållanden som gäller på plats och om att insatserna är genomförbara. Om bosättningskommunen kan utreda ärendet på egen hand och även väljer att utföra insatsen, antingen med egen personal eller genom avtal med privata utförare, har vistelsekommunen inte något ansvar enligt denna paragraf. Vistelsekommunen har dock fortfarande ansvar i akuta situationer enligt 3 §.

Med uttrycket att en enskild avser att vistas i en kommun ska förstås att vistelsen föranleds av den enskildes önskemål och sker på den enskildes initiativ. Paragrafen omfattar inte den situationen att en kommun vill verkställa en insats i en annan kommun (jämför 5 §).

8 §

Enligt paragrafen, som är ny, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa beslut som bosättningskommunen har fattat, när bosättningskommunen har begärt bistånd med verkställighet enligt 7 §. Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insatser.

9 §

Paragrafens *första punkt* motsvarar huvudsakligen nuvarande 2 kap. 3 § första stycket, men vissa redaktionella ändringar har gjorts. I stället för ålderdom används begreppet hög ålder, och i stället för funktionshinder används uttrycket funktionsnedsättning. Någon ändring i sak är dock inte avsedd.

I *andra punkten*, som är ny, ges en möjlighet för personer som utsätts för våld eller andra övergrepp att ansöka om insatser i en annan kommun som han eller hon behöver flytta till. Med våld eller andra övergrepp avses samma sak som i 5 kap. 11 § andra stycket. Den här paragrafen är dock till skillnad från 5 kap. 11 § inte begränsad till kvinnor och inte heller till att övergreppen ska ha begåtts av en närstående. I övrigt hänvisas till förarbetena till den paragrafen. I begreppet övergrepp kan även inrymmas sådana gärningar som beskrivs i förslaget till den nya 4 kap. 4 b § brottsbalken om olaga förföljelse (se prop. 2010/11:45). Behovet att flytta ska vara styrt av den enskildes utsatta situation, och även behovet

av insatser ska följa av situationen. Det kan exempelvis röra sig om hjälp med att ordna boende eller ekonomiskt bistånd. I andra punkten används begreppet insatser, till skillnad från begreppet vård- eller omsorgsinsatser som används i första punkten. Skälet till det är att insatser enligt andra punkten inte behöver vara lika stora och omfattande som de som avses i första punkten. Vilka personer som ska anses ha behov av att flytta på grund av våld eller andra övergrepp får avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes situation, men omfattar i vart fall den som har skyddade personuppgifter.

10 §

Paragrafens två första stycken motsvarar i huvudsak nuvarande 2 kap. 3 § första stycket andra meningen samt andra och tredje styckena och gäller vid handläggning av ansökningar om insatser i annan kommun. Paragrafen omfattar även nya 9 § 2, enligt vilken en person som utsätts för våld eller andra övergrepp har rätt att ansöka om insatser i en annan kommun.

11 §

Paragrafens två första stycken motsvarar i huvudsak nuvarande 16 kap. 1 § första och andra styckena, men vissa redaktionella ändringar har gjorts.

I *tredje stycket*, som är nytt, föreskrivs att kommuner som önskar flytta över ett ärende till en annan kommun, ska begära det skriftligt hos den andra kommunen. Den andra kommunen ska utan dröjsmål meddela sin inställning. Härmed avses att svar normalt bör lämnas inom en månad. Även svaret ska vara skriftligt.

12 §

Paragrafens *första stycke* motsvarar delvis nuvarande 16 kap. 1 § tredje stycket, men vissa redaktionella ändringar har gjorts. Dessutom har tillkommit ytterligare en möjlighet för en kommun att ansöka om överflyttning. Det gäller när kommunen inte fått svar från en annan kommun på en begäran om överflyttning.

Andra stycket är nytt och föreskriver att Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt. Om det inte finns särskilda skäl ska beslut fattas inom tre månader från det att ansökan kom in. Särskilda skäl kan t.ex. vara att det kommer fram nya omständigheter eller att det är svårt att få fram nödvändiga uppgifter.

13 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 16 kap. 1 § fjärde stycket och avser utlämnande av uppgifter vid överflyttning av ärenden.

6 kap.

9 §

I paragrafen har endast den ändringen gjorts att i stället för vårdnadshavarens hemkommun ska hänvisningen vara till den kommun som enligt 2 a kap. ska ansvara för vårdnadshavarens stöd- och hjälpinsatser. Det kan exempelvis vara bosättningskommunen enligt 2 a kap. 4 §.

15 §

I paragrafens *första stycke* har endast hänvisningen till de sökandes hemkommun ändrats till den kommun som enligt 2 a kap. ska ansvara för sökandenas behov av stöd och hjälp.

Ändringen i *andra stycket* är endast redaktionell.

16 kap.

3 §

I *första stycket* har den ändringen gjorts att 2 kap. 3 § har ändrats till 2 a kap. 9 §, där rätten att söka insatser i annan kommun nu regleras. Vidare innebär ändringen en rätt att överklaga socialnämndens beslut i fråga om ansökan om insatser i en annan kommun för den som måste flytta på grund av våld eller andra övergrepp.

4 §

I *första styckets femte punkt* har den ändringen gjorts att 16 kap. 1 § har ändrats till 2 a kap. 12 §, där Socialstyrelsens beslut om överflyttning av ärenden regleras.

6 a §

I *fjärde stycket* som är nytt föreskrivs att vistelsekommunen ansvarar för skyldighet att betala särskild avgift så snart bosättningskommunen enligt 2 a kap. 7 § har begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslut. Om en begäran att bistå med verkställigheten inte har framställts ligger ansvaret för särskild avgift på bosättningskommunen enligt huvudregeln i paragrafen.

6 e §

Enligt *tredje stycket*, som är nytt, ska bestämmelserna i paragrafen avse vistelsekommunen om denna är ansvarig för att betala särskild avgift enligt 6 a §. Detta gäller så snart en bosättningskommun har begärt bistånd med verkställighet. Tidsfristerna räknas från bosättningskommunens beslut eller från en lagakraftvunnen dom.

6 i §

Paragrafen är ny och förskriver en skyldighet för en vistelsekommun som ska bistå en bosättningskommun med verkställighet, att till Socialstyrelsen rapportera om beslut som inte har verkställts och att till kommunfullmäktige lämna statistikrapporter. Skyldigheten för bosättningskommunen att rapportera finns dock också kvar.

Övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 maj 2011.

De ärenden som inkommit till en kommun före ikraftträdandet ska handläggas enligt de äldre föreskrifterna. Den kommun som före ikraftträdandet tagit emot en ansökan eller på annat sätt inlett en utredning, eller redan beviljat insatser, ska behålla ansvaret för ärendet till dess att ärendet flyttas över till en annan kommun. En kommun kan alltså inte avbryta en utredning eller upphäva ett gynnande beslut med hänvisning till att den inte längre är ansvarig kommun enligt de nya

reglerna. För att överflyttning ska få ske krävs enligt *andra och tredje punkterna* att den enskilde samtycker.

Föreskrifterna i 2 a kap. 7 § om skyldigheterna för vistelsekommunen att bistå bosättningskommunen under enskilda personers kortare vistelse ska inte tillämpas när ett biståndsbeslut meddelats före ikraftträdandet.

16.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

16 §

I *första stycket* föreskrivs till skillnad mot tidigare att det i 16 c och 16 d §§ finns undantag till huvudregeln om boendekommunens ansvar för insatser enligt lagen. Förslaget behandlas i avsnitt 7.2.

Ändringarna i *andra stycket* är endast redaktionella.

I det nya *tredje stycket* föreskrivs en rätt att ansöka om förhandsbesked i den kommun där den enskilde redan är bosatt. Detta gäller under förutsättning att det vid ansökan om förhandsbesked är en annan kommun som enligt 16 c eller 16 d § har ansvar för insatserna enligt LSS. Vidare gäller att ansökan ska avse en boendeinsats enligt LSS, eller andra insatser om den enskilde inte längre har behov av boendeinsats utan på egen hand ombesörjer boendet. På det sättet förbättras möjligheterna till ett sammanhållet ansvar. Hänvisningen till *andra stycket* innebär att övriga föreskrifter i fråga om förhandsbesked ska gälla även den nya möjligheten till förhandsbesked. Förslaget behandlas i 9.2.

Om en enskild har behov av en boendeinsats i kommunen, och även behöver exempelvis ledsagning eller kontaktperson, måste ansökan om förhandsbesked alltså omfatta även boendet för att ansökan ska kunna prövas av boendekommunen. Om den enskilde däremot väljer ett avstå från boendeinsats enligt LSS och istället avser att ordna boendet på egen hand inom kommunen, och därför bara ansöker om exempelvis personlig assistans, kan ansökan om förhandsbesked prövas. Kommunen ska inte annat än undantagsvis kunna avslå en begäran om förhandsbesked på den grunden att boendet redan är tillgodosett av den gamla kommunen (se RÅ 2004 ref 110).

I de fall då någon är bosatt i en kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska alltså boendekommunen inte pröva en ansökan om insatser enligt huvudregeln i 16 § första stycket. Boendekommunen ska antingen hänvisa den enskilde till den kommun som är ansvarig för LSS-insatser, dvs. den kommun som beslutat om boendet, eller, om den enskilde så önskar och om det framgår att den enskilde har för avsikt att varaktigt bosätta sig i den nya kommunen, istället pröva ansökan som en begäran om förhandsbesked. Detta innebär en ändring i förhållande till vad Regeringsrätten kommit fram till (se RÅ 2007 ref 40).

Enligt *fjärde stycket* (tidigare tredje stycket) ska en vistelsekommun bara ansvara för stöd och hjälp i akuta situationer, på motsvarande sätt som föreslås i 2 a kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453). Enligt förarbetena till bestämmelsen i dess tidigare lydelse skulle vistelsekommunen svara för insatser som behövs vid en tillfällig genomresa eller några månaders boende i en sommarbostad. Med den nya lydelsen ska i stället

bosättningskommunen svara för de insatser som den enskilde kan behöva vid en tillfällig vistelse i en annan kommun, om det inte rör sig om en akut situation under vistelsen. Förslaget behandlas i avsnitt 7.1.

I *femte stycket* (tidigare fjärde stycket) är ändringarna endast redaktionella.

16 a §

Paragrafen som är ny behandlas i avsnitt 7.1

I paragrafen regleras en skyldighet för en tillfällig vistelsekommun att bistå en bosättningskommun med utredning och verkställighet av insatser när en enskild avser att tillfälligt under en kortare tid vistas i kommunen. Härmed avses semesterresor och andra kortare vistelser under upp till sex månader. Enligt 16 § första stycket är bosättningskommunen ansvarig för de stöd- och hjälpinsatser som en enskild kan behöva. Vistelsekommunen ansvarar bara vid akuta situationer enligt fjärde stycket i samma paragraf.

Vistelsekommunen ska dock enligt denna paragraf bistå bosättningskommunen med den utredning som kan behövas för att besluta i ärendet. Alla utredningsåtgärder som kan anses erforderliga för ett fullgott beslutsunderlag omfattas av skyldigheten. Skyldigheten har utformats med nuvarande 2 kap. 3 § tredje stycket och 11 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) som förebilder. Eftersom bestämmelsen ålägger den informationsgivande kommunen en förpliktelse att lämna information kan utlämnandet ske utan hinder av eventuell sekretess.

Vistelsekommunen ska också bistå med att verkställa de beslut som bosättningskommunen fattar, om bosättningskommunen begär det. Vistelsekommunens uppgift i detta avseende följer direkt av lag och ska därför inte ses som ett utförande genom avtal enligt 17 §. Vistelsekommunen kan således välja att själv utföra insatsen eller att genom avtal låta någon annan utföra den. Vistelsekommunen svarar för kvaliteten i den insats som utförs och att verksamheten uppfyller de övriga krav som finns.

Vistelsekommunen är bara skyldig att bistå med utredning och med att verkställa beslut om bosättningskommunen begär det. Bosättningskommunen kan exempelvis behöva begära bistånd för att förvissa sig om vilka förhållanden som gäller på plats och att insatserna är genomförbara. Om bosättningskommunen kan utreda ärendet på egen hand och även väljer att utföra insatsen, antingen med egen personal eller genom avtal med privata utförare, har vistelsekommunen inte något ansvar enligt denna paragraf. Vistelsekommunen har dock fortfarande ansvar i akuta situationer enligt 16 § fjärde stycket.

Med uttrycket att en enskild avser att vistas i en kommun ska förstås att vistelsen föranleds av den enskildes önskemål och sker på den enskildes initiativ. Paragrafen omfattar inte den situationen att en kommun vill verkställa en insats i en annan kommun (jämför 16 c §).

En motsvarande paragraf föreslås i 2 a kap. 7 § socialtjänstlagen.

16 b §

Enligt paragrafen som är ny ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa beslut som bosättningskommunen har fattat, när bosättningskommunen har begärt bistånd med verk-

ställighet enligt 16 a §. Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insatser. En motsvarande paragraf föreslås i 2 a kap. 8 § socialtjänstlagen (2001:453). Förslaget behandlas i avsnitt 7.1.

16 c §

Paragrafen är ny och ersätter 17 a § som upphävs. Förslaget behandlas i avsnitt 7.2. I paragrafen regleras undantag från huvudregeln om kommunens ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen enligt 16 § första stycket.

Genom paragrafens *första stycke* är det möjligt för en kommun att verkställa ett beslut om boendeinsats enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun. Liksom tidigare krävs särskilda skäl för detta (se prop. 2000/01:6 och bet. 2000/01:SoU4). Av 17 § framgår att kommunen kan sluta avtal med någon annan om att tillhandahålla en insats åt en enskild. Verkställighet i en annan kommun kan således ske genom avtal med den andra kommunen om att utföra boendeinsatsen eller med en enskild utförare. Kommunen som beslutar om insatsen behåller ansvaret för LSS-insatser för den enskilde även om han eller hon genom beslutet blir bosatt i den andra kommunen. Kommunerna ska således inte längre träffa avtal med varandra om vilken kommun som har kostnadsansvar för en enskilds boendeinsatser. Om det uppstår behov av andra LSS-insatser ska alltså den ursprungliga kommunen ansvara även för dem. Ansvaret omfattar utredning av rätten till insatser och beslut om insatser enligt lagen, kostnadsansvar och verkställighetsansvar. Liksom i fråga om boendet kan kommunen enligt 17 § träffa avtal med någon annan när det gäller verkställigheten, om inte kommunen väljer att själv utföra insatsen i den andra kommunen.

Paragrafen reglerar bara vad som gäller i fråga om verkställighet av en boendeinsats i en annan kommun. Det innebär således inte att andra insatser än boende inte får verkställas i en annan kommun.

Den nya bosättningskommunen åläggs ingen skyldighet att bistå den ansvariga kommunen med utredning eller verkställighet på det sätt som föreslås beträffande tillfälliga vistelser på den enskildes initiativ (16 a §). Det förutsätts i stället att den beslutande kommunen försäkrat sig om möjligheten att verkställa insatser innan beslut om verkställighet i annan kommun fattas.

Ett landstings ansvar för insatsen rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 påverkas inte av denna bestämmelse. Det innebär att en person som genom en kommuns beslut och verkställighet enligt denna paragraf blir bosatt i en annan kommun enligt huvudregeln i 16 § ska vända sig till det landsting där han eller hon är bosatt för att söka en sådan insats, även om det är ett annat landsting än det ursprungliga.

16 d §

Paragrafen är ny och innebär att en kommuns ansvar för insatser enligt denna lag även omfattar den som vistas i en annan kommun i vissa boendeformer som beskrivs i socialtjänstlagen (2001:453), även om den enskilde blir bosatt i den andra kommunen. Förslaget behandlas i avsnitt 10.

16 e §

Paragrafen är ny och behandlas i avsnitt 9.2.

Reglerna i 16 c och 16 d §§ är inte avsedda att inskränka den enskildes rätt att själv bestämma var han eller hon vill bo. Om den enskilde önskar bosätta sig permanent i den nya boendekommunen kan han eller hon ansöka om förhandsbesked enligt föreslagna 16 § tredje stycket. Den ursprungliga kommunens ansvar upphör så snart den nya boendekommunen efter att ha meddelat förhandsbesked börjar verkställa insatser för den enskilde. Det räcker alltså inte med att en ansökan om förhandsbeskedet har prövats. Liksom de fall då någon ännu inte är bosatt i kommunen och söker förhandsbesked, måste den enskilde nämligen ha möjlighet att avstå från att välja den nya kommunen. Så snart den enskilde accepterar beviljade insatser och de börjar verkställas upphör den ursprungliga kommunens ansvar. Därmed inträder den nya boendekommunens ansvar för insatser enligt huvudregeln i 16 § första stycket. Detta innebär en förändring i förhållande till vad som följt av RÅ 2007 ref 40.

Ansvaret kan givetvis upphöra även i andra fall, exempelvis om behovet upphör. Vidare följer av ordalydelsen i 16 c och 16 d §§ att en kommuns ansvar upphör om den enskilde bosätter sig i en tredje kommun på eget initiativ.

27 §

Ändringen innebär att även förhandsbesked till en person som redan är bosatt i en kommun kan överklagas. Förslaget behandlas i avsnitt 9.2.

28 a §

Tredje stycket är nytt och innebär att vistelsekommunen ansvarar för skyldighet att betala särskild avgift så snart en bosättningskommun har begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslut enligt 16 a §. Om en begäran om att bistå med verkställighet inte har framställts ligger ansvaret för särskilda avgifter på boendekommunen enligt huvudregeln i paragrafen. Förslaget behandlas i avsnitt 7.1.

28 e §

Tredje stycket är nytt och motsvarar 16 kap. 6 e § SoL. Se kommentaren till den paragrafen. Förslaget behandlas i avsnitt 7.1.

28 i §

Paragrafen är ny och motsvarar den föreslagna 16 kap. 6 i § socialtjänstlagen (2001:453). Se kommentaren till den paragrafen. Skyldigheten för bosättningskommunen att rapportera finns dock också kvar.

Förslaget behandlas i avsnitt 7.1.

Övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 maj 2011. Bestämmelserna om en kommuns ansvar för insatser för personer som bereds boendeinsats och blir bosatta i en annan kommun ska gälla även när verkställighet av boende i annan kommun påbörjats före ikraftträdandet, trots att det kan finnas avtal mellan kommunerna enligt de äldre föreskrifterna. De avtal som löper med andra villkor kan därför inte tillämpas i de delar som inte överens-

stämmer med de nya reglerna. De nya föreskrifterna ska dock inte gälla kommuner som ingått avtal med stöd av lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Sådana avtal kan kommunerna fortsätta att tillämpa.

Den kommun som före ikraftträdandet tagit emot en ansökan om insatser ska slutföra ärendet och behålla ansvaret för beviljade insatser till dess att en annan kommun kan överta ansvaret enligt de nya föreskrifterna. Det kräver att den enskilde ansöker om insatser i den andra kommunen, eftersom det i LSS inte finns någon möjlighet till överflyttning av ett ärende.

De nya föreskrifterna i 16–16 b §§ ska inte tillämpas när en enskild påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet.

16.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

47 §

Ändringarna i första stycket är endast följdändringar på grund av de ändringar som föreslås i socialtjänstlagen (2001:453).

16.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

3 §

Ändringen i andra stycket följer av de föreslagna ändringarna i socialtjänstlagen (2001:453). Övriga ändringar är endast språkliga.

16.5 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

51 kap.

21 §

I paragrafens första stycke görs den ändringen att den kommun som ansvarar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska höras i ärenden om assistansersättning, i stället för den kommun som den enskilde är bosatt i. Ändringen är föranledd av de föreslagna ändringarna om ansvarig kommun enligt LSS.

22 §

I paragrafen görs den ändringen att den kommun som ansvarar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna, i stället för den kommun som den enskilde är bosatt i. Ändringen är föranledd av de föreslagna ändringarna om ansvarig kommun i LSS och innebär exempelvis att den kommun som beslutat om placering i hem för vård eller boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska höras i stället för den kommun där den enskilde är bosatt.

16.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

4 a §

Paragrafen är ny och innebär endast en följdändring med anledning av ändringarna i socialtjänstlagen (2001:453).

Sammanfattning i betänkandet Ingen får vara Svarte Petter. Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38)

Vårt uppdrag

Kommunen har enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Vårt uppdrag har varit att utreda det vistelsebegrepp som innefattas i bestämmelsen. Syftet har varit att förtydliga ansvarsfördelningen mellan kommuner i vissa situationer när det gäller enskilda personers vistelse i en annan kommun än hemkommunen.

Det övergripande uppdraget har varit att bl.a. analysera hur utvecklingen i samhället har påverkat kommunernas ansvar för dem som vistas i kommunen, se över bestämmelserna i SoL när det gäller vistelsebegreppet och ansvarsfördelningen mellan kommuner samt, om det finns behov av en förändring, lämna förslag till hur bestämmelserna kan utformas.

Följande frågor har ingått i översynen:

- Vilken kommun ska ha ansvar enligt SoL för svenska medborgare som saknar hemvist men vistas i Sverige?
- På vilket sätt kan kommunerna påverkas att i ökad utsträckning ta emot våldsutsatta kvinnor och barn och andra grupper som av säkerhetsskäl måste flytta till en annan kommun?
- Hur ska ansvarsfördelningen se ut mellan kommuner när det gäller ensamkommande barn som beviljats uppehållstillstånd?
- Vilken kommun ska ha ansvar för personer som är hemlösa och som ibland rör sig mellan olika kommuner?
- Ska kommuner kompenseras för eventuellt ökade kostnader i samband med att äldre eller andra personers tillfälliga vistelse i kommunen, om vistelsekommunen ska ha ansvar för insatser till dessa personer?

Det behövs en tydligare ansvarsfördelning mellan kommunerna

Vi har funnit att tillämpningen av principen om vistelsekommunens yttersta ansvar i SoL är mycket skiftande bland kommunerna och att det råder olika uppfattningar om ansvarets innebörd. Tolkningsproblem uppstår bl.a. i de fall personer med behov av stöd- och hjälpinsatser rör sig mellan olika kommuner eller saknar fast förankring i en viss kommun. Det kan t.ex. handla om en hemlös person som rör sig mellan olika kommuner eller en person som har utsatts för våld av en närstående och som tagit sig till ett skyddat boende i en annan kommun.

I dessa situationer är det relativt vanligt med tvister om vilken kommun som har ansvaret för att bistå den enskilde. Tvisterna leder ofta till att kommunerna fokuserar på ansvarsfrågan i stället för på den enskildes behov av stöd och hjälp. Det förekommer t.ex. att den enskilde hänvisas

fram och tillbaka mellan olika kommuner, ibland utan att bli mottagen någonstans förrän ansvarsfrågan är löst. Tvisterna utgör således ett stort rättssäkerhetsproblem för den enskilde och beskrivs ibland som ett ”Svarte Petterspel” mellan kommunerna.

För att förtydliga kommunernas ansvar enligt SoL och skapa förutsättningar att snabbt lösa de tvister som ändå uppstår, föreslår vi en rad ändringar och kompletteringar av lagen. Vi anser att det bäst kan göras genom att föra samman alla bestämmelser om ansvarig kommun i ett nytt kapitel, 2 a kap., nära bestämmelserna i 2 kap. om kommunens ansvar. På det sättet kan förtroendevalda och tjänstemän inom socialtjänsten få en bättre och mer överskådlig bild av de regler som gäller.

Principen om vistelsekommunens ansvar ska vara kvar

Bestämmelserna i SoL om vistelsekommunens ansvar är resultatet av en lång historisk utveckling med sin början under industrialiseringen och urbaniseringen under 1800-talet.

Vistelsebegreppet har tidigare utretts av både Socialberedningen (1986) och Socialtjänstkommittén (1993). Liksom dessa utredningar har vi funnit att vistelsebegreppet ska vara kvar som huvudregel. Det är enligt vår mening viktigt att den enskilde garanteras omedelbar hjälp oavsett vilken kommun han eller hon befinner sig i. Det är även viktigt att det finns ett samhällsorgan som förmedlar hjälpinsatser från andra samhällsorgan och tillgodoser övriga behov. För att ett sådant yttersta ansvar ska fylla en reell funktion krävs att det åvilar den kommun där den enskilde vistas.

Vistelsebegreppet medför visserligen vissa praktiska problem och tvister mellan kommunerna men det skulle även en bosättnings- eller en folkbokföringsprincip göra. Till exempel skulle frågan om vilken kommun som är eller rätteligen bör vara den enskildes bosättnings- eller folkbokföringskommun sannolikt leda till oenighet mellan kommunerna. Det gäller inte minst i fråga om personer som är hemlösa eller har en oklar boendesituation.

Även om en folkbokföringsprincip skulle göra det möjligt att snabbt och enkelt slå fast vilken kommun som är ansvarig, kan det ifrågasättas hur ändamålsenlig den är utifrån den enskildes perspektiv. Enligt uppgift till utredningen är det relativt vanligt med felaktiga folkbokföringsuppgifter bland de personer som är aktuella inom socialtjänsten. Om vistelsebegreppet skulle ersättas med en folkbokföringsprincip, skulle dessa personer bli hänvisade till en kommun som de inte längre är bosatta i och kanske inte heller har för avsikt att återvända till. Det kan innebära att den enskilde inte får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.

Vi har sammantaget funnit att det finns för- och nackdelar med såväl en bosättnings- som en folkbokföringsprincip. Detsamma gäller för principen om vistelsekommunens ansvar. Av betydelse är dock att en bosättnings- eller folkbokföringsprincip inte skulle lösa de praktiska problem och ansvarstvister som är grunden till att vistelseprincipen ibland blir ifrågasatt.

Vår uppfattning är att vistelsebegreppet har den övervägande fördelen Bilaga 1 att den garanterar den enskilde stöd och hjälp oavsett var han eller hon befinner sig. Vistelsebegreppet bör därför vara kvar som huvudregel.

Vistelsebegreppet behöver förtydligas

Det råder olika uppfattningar om när vistelsekommunens ansvar inträder. Frågan gäller om ansvaret åligger den kommun där den enskilde vistades när hjälpbehovet ursprungligen uppstod eller i stället den kommun där den enskilde råkar vistas när han eller hon behöver hjälpen. Enligt vår bedömning saknar det betydelse var hjälpbehovet ursprungligen uppstod, det avgörande bör i stället vara i vilken kommun den enskilde befinner sig när han eller hon ansöker om stöd och hjälp. Vistelsekommunens ansvar bör även inträda när det på annat sätt än genom en ansökan – t.ex. genom en anmälan – kommer till kommunens kännedom att en person som befinner sig i kommunen har behov av stöd och hjälp.

Vistelsekommunens ansvar upphör när den enskilde inte längre vistas i kommunen. Kommunen kan dock i vissa fall behålla ansvaret trots att den enskilde inte längre vistas där. Det gäller om kommunen har placerat den enskilde i en annan kommun enligt nuvarande 16 kap. 2 § första stycket SoL eller det annars finns särskilda föreskrifter i SoL. Vidare finns ansvaret kvar för beviljade insatser till dess att beslutet har upphört att gälla eller ärendet har flyttats över till en annan kommun. Av praxis framgår att ansvaret i vissa fall även kan vara kvar när den enskilde vistas utomlands. Vi anser dock att stöd- och hjälpinsatser i regel inte kan beviljas till personer som befinner sig utomlands, eftersom de inte vistas i någon kommun i Sverige.

Vistelsekommunens ansvar ska vara begränsat om den enskilde är bosatt i en annan kommun

Enligt vår uppfattning är det rimligt att vistelsekommunen inte ska ha ett lika omfattande ansvar när den enskilde är bosatt i en annan kommun. Vi föreslår därför att huvudregeln om vistelsekommunens ansvar kompletteras med en bestämmelse som begränsar ansvaret till akuta stöd- och hjälpinsatser om den enskilde är bosatt i en annan kommun. Bestämelsen gäller endast när det är klarlagt att den enskilde är bosatt i en annan kommun. Om det är oklart i vilken kommun den enskilde ska anses bosatt, har vistelsekommunen fullt ansvar till dess att frågan är utredd.

Med akuta stöd- och hjälpinsatser bör i första hand avses sådana insatser som krävs för att den enskilde ska kunna återvända till sin bostadskommun, t.ex. hjälp att arrangera en hemresa. Det kan även röra sig om bistånd i form av logi eller matpengar. Om den enskilde inte kan eller vill återvända omedelbart, har vistelsekommunen kvar ansvaret för akuta stöd- och hjälpinsatser så länge den enskilde befinner sig i kommunen.

Bosättningskommunen ska ansvara för andra än akuta insatser. Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvaran-

de bosatt. Eftersom en person som huvudregel ska vara folkbokförd där han eller hon är bosatt kan man i flertalet fall utgå från att en person är bosatt på den ort där han eller hon är folkbokförd. Det förekommer dock att personer inte är folkbokförda där de är bosatta (t.ex. kvarskrivna personer) och folkbokföringen kan därför inte vara utslagsgivande.

En person som är bosatt i flera kommuner får anses bosatt där han eller hon har sin starkaste anknytning. Detsamma gäller en person som är hemlös. En person anses hemlös i detta avseende om han eller hon är hänvisad till akutboende, härbärke, jourboende eller är uteliggare.

”Semesterkommunernas” ansvar vid tillfälliga vistelser

För att personer som är beroende av stöd- och hjälpinsatser ska kunna genomföra en vistelse utanför bosättningskommunen, t.ex. i sommarstugan, föreslår vi att vistelsekommunens ansvar i vissa fall inte ska vara begränsat till akuta stöd- och hjälpinsatser, trots att den enskilde är bosatt i en annan kommun.

Varför ska inte ansvaret vila på bosättningskommunen?

Vi har övervägt möjligheten att ålägga bosättningskommunen en skyldighet att verkställa stöd- och hjälpinsatser i den kommun där den enskilde vistas tillfälligt. Den enskilde skulle således kunna ”ta med sig” sitt beslut och ha rätt till samma insatser oavsett var i landet han eller hon befinner sig. Ett sådant system kan förefalla praktiskt för den enskilde och underlätta för honom eller henne att röra sig mellan olika kommuner. Den enskilde skulle t.ex. inte behöva ansöka om insatser i olika kommuner, utan endast behöva vända sig till sin ordinarie biståndsbedömare. Det finns dock ett antal problem med en sådan lösning.

Ett problem är att den enskilde kan behöva helt eller delvis andra insatser i t.ex. sin sommarstuga än i sitt ordinarie boende. Sommarstugan kanske inte är handikappanpassad, och det kan även finnas skillnader i närmiljön som påverkar hans eller hennes förmåga att klara sig utan hjälp. Bosättningskommunen skulle därför troligen vara tvungen att göra en ny bedömning varje gång den enskilde avsåg att vistas i en annan kommun. Eftersom biståndsbedömaren kan behöva se den miljö som den enskilde kommer att vistas i, skulle det kunna bli aktuellt med tidskrävande och kostsamma resor till andra kommuner.

En annan omständighet som måste beaktas är de problem som kan uppkomma när bosättningskommunen ska verkställa ett beslut om hemtjänst i en annan kommun. Även om bosättningskommunen har möjlighet att sluta avtal med vistelsekommunen enligt 2 kap. 5 § SoL om utförandet av insatserna, är det inte säkert att vistelsekommunen kan eller vill sluta ett sådant avtal. Flera av de kommuner som vi har varit i kontakt med har beskrivit att de har mycket svårt att få tag i personal, särskilt under semesterperioderna. Då det i vissa kommuner inte heller finns privata utförare som bosättningskommunen kan anlita för att utföra insatsen, kan bosättningskommunen ytterst bli tvungen att skicka egen personal för att verkställa beslutet.

Vistelsekommunen skulle visserligen kunna åläggas en skyldighet att bistå bosättningskommunen med verkställigheten, men med tanke på de rekryteringsproblem som finns i vissa kommuner skulle en sådan skyldighet leda till nya problem. Till exempel kan diskuteras vilken kommun som skulle vara skyldig att betala särskild avgift enligt 16 kap. 6 a § SoL om vistelsekommunen inte kan verkställa ett beslut inom skälig tid på grund av personalbrist. Det kan även uppstå oklarhet i fråga om vilken kommun som skulle vara skyldig att göra Lex Sarah anmälningar, dvs. anmälningar enligt 14 kap. 2 § SoL, samt vilken kommun som skulle ansvara enligt arbetsmiljölagen (1977:1160 omtryckt 1991:677).

Ytterligare insatser för barn och missbrukare som inte längre vistas i kommunen

Vi föreslår att SoL kompletteras med en bestämmelse om att en kommun som tidigare har beviljat stöd- och hjälpinsatser som avser ett barn eller en missbrukare får besluta om ytterligare insatser även om den enskilde inte längre vistas i kommunen.

Bestämmelsen kan t.ex. bli aktuell om en tonåring rymmer hemifrån eller en missbrukare tillfälligt avbryter en missbruksbehandling. Tanken är att den enskilde, även om han eller hon befinner sig i en annan kommun, ska kunna vända sig till sin ordinarie handläggare och på så sätt snabbare få stöd och hjälp. Bestämmelsen fyller även en viktig funktion i de fall då det finns anledning att vidta tvångsåtgärder enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Den kommun som redan är insatt i den enskildes bakgrund och behov kan i en sådan situation väntas ha bättre förutsättningar att snabbt fatta beslut om behövliga åtgärder. Bestämmelsen kan även tillämpas om den enskilde tillfälligt befinner sig utomlands.

Den föreslagna bestämmelsen ger kommunerna en behörighet men innebär ingen skyldighet att besluta om ytterligare insatser. Bestämmelsen medför inte heller någon inskränkning i vistelsekommunens ansvar.

Socialstyrelsen ska få avgöra frågan om ansvarig kommun

Det förekommer ofta diskussioner och tvister om vilken kommun som ska ansvara för personer som har svag anknytning till den kommun där han eller hon vistas. Osäkerheten kring ansvarsfördelningen beskrivs genomgående som ett stort rättssäkerhetsproblem för den enskilde.

För att minska risken för att den enskilde far illa på grund av oenighet i ansvarsfrågan anser vi att det bör finnas en möjlighet att snabbt få frågan avgjord av en utomstående instans. Vi föreslår därför att en eller flera kommuner som önskar beslut om ärendeansvar skriftligen ska kunna ansöka om detta hos Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ska fatta beslut om ärendeansvar så snart som möjligt och senast inom tre veckor från det att ansökan kom in. Om det föreligger särskilda skäl kan tiden för beslutet

senareläggas. Socialstyrelsen ska även kunna besluta vilken kommun som har ansvar till dess att frågan om ärendeansvar har avgjorts slutligt.

Nya regler ska underlätta överflyttning av ärenden

Flera kommuner har beskrivit att det är svårt att flytta över ärenden till en annan kommun. Det finns en utbredd osäkerhet bland kommunerna hur en överflyttning går till rent praktiskt. Vi har även fått uppgifter om att det förekommer att kommuner medvetet förhalar det slutliga beslutet i överflyttningsärenden för att på det sättet skjuta på ansvaret så länge det går.

In reply to: syfte att förenkla och påskynda överflyttningsprocessen föreslår vi att den kommun som önskar flytta över ett ärende till en annan kommun skriftligen får begära detta hos den andra kommunen, samt att den andra kommunen utan dröjsmål skriftligen ska meddela sin inställning. Om kommunerna inte är överens om en överflyttning, kan den kommun där frågan om överflyttning uppkommit ansöka om överflyttning av ärendet hos Socialstyrelsen. Detsamma gäller om den sökande kommunen inte av den andra kommunen har fått svar på sin begäran om överflyttning inom en månad från tidpunkten för ansökan. Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt och senast inom tre månader från det att ansökan kom in. Om det föreligger särskilda skäl får tiden för beslutet senareläggas. Socialstyrelsen ska även kunna förordna att den kommun som ett ärende flyttas över till ska ersätta den andra kommunen för kostnader som uppkommit efter tiden för ansökan till Socialstyrelsen.

Skyldighet att lämna hjälp vid en evakuering till Sverige

Kommunernas och landstingens uppgifter i samhällets krishanteringssystem regleras i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag). Vi föreslår att SoL kompletteras med en bestämmelse som upplyser om 2006 års lag. En motsvarande bestämmelse finns i 26 c § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL.

Det är oklart om 2006 års lag är tillämplig vid en evakuering till Sverige. Det är upp till varje enskild kommun att bedöma om situationen är att betrakta som en sådan extraordinär händelse att lagen kan tillämpas. Om lagen bedöms tillämplig får kommuner och landsting på begäran lämna hjälp till den kommun som har tagit emot de evakuerade personerna. Det föreskrivs dock ingen skyldighet för kommunerna eller landstingen att lämna hjälp. De kommuner eller landsting som ändå gör det, har rätt till skälig ersättning av vistelsekommunen. 2006 års lag medför alltså ingen avlastning med det ekonomiska ansvaret för vistelsekommunen.

Vi föreslår därför att SoL kompletteras med en bestämmelse som innebär att en kommun som på grund av en evakuering till Sverige tar emot ett stort antal personer som saknar bostad här, får begära hos

länsstyrelsen att andra kommuner ska bistå de evakuerade personerna Bilaga 1 med stöd och hjälp.

Länsstyrelsen får besluta att en eller flera andra kommuner ska lämna sådan hjälp. Den av länsstyrelsen beslutade kommunen ska lämna hjälp i den omfattning kommunen anser skälig. Den eller de kommuner som lämnar stöd och hjälp har inte rätt till ekonomisk ersättning från den kommun som tar emot de evakuerade personerna.

Varken SoL eller 2006 års lag har företräde framför den andra. Det bör därför ankomma på den mottagande kommunen att avgöra om den vill begära hjälp med stöd av den föreslagna bestämmelsen i SoL eller med stöd av 2006 års lag.

Stöd och hjälp till personer som utsätts för våld, hot eller andra trakasserier

Personer som tillfälligt måste byta bostadsort

Personer som utsätts för våld, hot eller andra trakasserier kan i vissa fall tvingas flytta mellan olika kommuner innan de får en stadigvarande lösning på sin boendesituation. Det är varken ur kontinuitetssynpunkt eller säkerhetssynpunkt lämpligt att flera kommuner blir involverade i ärendet. Vi föreslår därför att SoL kompletteras med en bestämmelse om att den kommun som har beslutat om en vistelse i en annan kommun behåller ansvaret för insatser under den tillfälliga vistelsen. Den kommunen har även bäst förutsättningar att utreda hela familjens behov av stöd och hjälp. Ansvaret gäller oavsett om kommunen beslutar om placering i ett tillfälligt boende eller om ekonomiskt bistånd till kostnad för ett tillfälligt boende. Det har således ingen betydelse för ansvarsfrågan hur beslutet om det tillfälliga boendet är utformat. Ansvaret bör övergå först när den enskilde har fått en stadigvarande lösning på sin boendesituation.

Ett tillfälligt boende kan vara t.ex. ett boende på kvinnojour, en lägenhet som socialtjänsten disponerar, ett rum på hotell eller vandrarhem eller ett tillfälligt boende hos en anhörig eller bekant. Begreppet är dock inte enbart begränsat till personer som utsätts för våld, hot eller andra trakasserier utan omfattar även de situationer då kommunen placerar ett barn i jourhem eller tillhandahåller ett tillfälligt boende till en person som är hemlös, t.ex. ett boende på härbärge i en annan kommun.

Personer som måste byta bostadsort permanent

Vi föreslår att en person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier måste flytta permanent till en annan kommun, men som inte kan göra det utan att inflyttningkommunen erbjuder behövliga stöd- och hjälpinsatser ska ha rätt att ansöka om sådana insatser i inflyttningkommunen. Det kan t.ex. röra sig om hjälp med att ordna ett boende samt ekonomiskt bistånd. För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att det föreligger en så allvarlig hotbild att den enskilde inte har någon annan utväg än att flytta till en annan kommun.

Bakgrunden till förslaget är att det i dag uppkommer tvister mellan kommunerna när en person måste flytta till en annan kommun. Till exempel kan vistelsekommunen argumentera för att personen ska tillbaka till sin boställningskommun när läget har stabiliserats och att boställningskommunen därför ansvarar för att hitta en mer permanent boendelösning. Boställningskommunen å sin sida anser att personen inte kan återvända utan bör stanna permanent i den nya vistelsekommunen och att den kommunen därför ska ansvara för ärendet.

Enligt polisen är en permanent flyttning den yttersta skyddsåtgärden och vidtas endast när man uttömt alla andra skyddsåtgärder. När den enskilde måste flytta permanent är det därför av yttersta vikt att detta inte omöjliggörs på grund av att den enskilde inte får det stöd som behövs.

Gränsdragningen mellan polisens och socialtjänstens ansvar för brottsdrabbade personer bör utredas

Gränsdragningen mellan polisens och socialtjänstens ansvar för brottsdrabbade personer är oklar. Oklarheten gäller framförallt personer som hotas i samband med att de bidrar med uppgifter under en förundersökning eller rättegång. Socialtjänsten menar att det är rättsväsendets ansvar att se till att bevispersoner skyddas eftersom det är en förutsättning för att rättsväsendet ska fungera. Polisen å sin sida anser att det är polisens ansvar att se till att skyddet fungerar men att socialtjänsten måste ansvara för att personen klarar sig ekonomiskt och psykosocialt under tiden. Denna gränsdragningsproblematik orsakar långdragna diskussioner mellan huvudmännen vilket påverkar de brottsdrabbade personerna negativt. Det har dock inte legat inom ramen för vårt uppdrag att överväga förslag till lösningar men vi anser att frågan bör utredas vidare.

Ansvarsfördelningen avseende ensamkommande barn fungerar bra

Vi har funnit att den nuvarande ansvarsfördelningen mellan kommunerna när det gäller de ensamkommande barnen i huvudsak fungerar bra. Det finns dock viss osäkerhet i fråga om överflyttning av dessa ärenden till en annan kommun.

I fråga om ensamkommande barn som har beviljats uppehållstillstånd anser vi att ett ärende bör flyttas över till en annan kommun om barnet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till barnets önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Vi anser att det är lämpligast att ansökan eller anmälan om behov av särskilt förordnad vårdnadshavare för ett ensamkommande barn ska göras av den kommun där barnet är bosatt. Vi föreslår därför att lagen om god man för ensamkommande barn förtydligas i detta avseende.

Personer som är hemlösa ska anses bosatta i den kommun som de har starkast anknytning till Bilaga 1

Representanter från kommuner, länsstyrelser, kriminalvården och frivilligorganisationer har framhållit att kommunerna ofta är oeniga om vilken kommun som ska ansvara för insatser till personer som är hemlösa och som rör sig mellan olika kommuner.

Det har vuxit fram en praxis i kommunerna att fästa stor vikt vid den enskildes folkbokföring. Den enskilde hänvisas i dessa fall till den kommun där han eller hon är folkbokförd och vistelsekommunen ser sitt ansvar som begränsat till akuta stöd- och hjälpinsatser, t.ex. bistånd i form av en biljett till folkbokföringskommunen. Vi har också fått uppgifter om att hemlösa personer i vissa fall helt har vägrats bistånd med hänvisning till att de inte är folkbokförda i kommunen.

För att förtydliga ansvarsfördelningen mellan kommunerna föreslår vi att SoL kompletteras med en bestämmelse som innebär att en person som är hemlös ska anses bosatt i den kommun där han eller hon har sin starkaste anknytning. Vid den prövningen får en samlad bedömning göras utifrån

- var den enskilde oftast tillbringar sin dygnsvila,
- var den enskildes familj eller anhöriga är bosatta,
- var den enskilde har sitt arbete eller sin sysselsättning,
- var den enskilde har sitt sociala nätverk i övrigt,
- om den enskilde har eller haft kontakt med socialtjänsten i någon kommun,
- utformningen av de olika bostäderna, samt
- den enskildes egen uppfattning.

Den föreslagna bestämmelse ska endast omfatta personer som är hänvisade till akutboende, härbärge, jourboende eller är uteliggare. Andra grupper som innefattas i ett av Socialstyrelsen använt hemlöshetsbegrepp faller utanför.

Ingen omfördelning av kostnader för hemtjänst under en tillfällig vistelse

Socialstyrelsen har på vår begäran genomfört en registerundersökning av omfattningen av hemtjänst och kommunal hälso- och sjukvård till personer som inte är folkbokförda i kommunen. Till grund för undersökningen ligger Socialstyrelsens uppgiftsinsamling för år 2007 (höstmätningen) och 2008 (sommarmätningen).

Hemtjänst

Omfattningen av den hemtjänst som beviljas till personer som inte är folkbokförda i kommunen får anses mycket liten ur ett nationellt perspektiv. Vid höstmätningen uppgick andelen hemtjänststimmar till personer som inte var folkbokförda i kommunen till 0,5 procent och vid sommarmätningen till 0,4 procent.

Vi anser därför att det inte är motiverat att införa ett system för att omfördela medel mellan kommunerna.

Hemsjukvård

Det har inte varit möjligt att särskilja hemsjukvården från den övriga hälso- och sjukvården. Då hemsjukvården ingår som en del av hälso- och sjukvården kan emellertid konstateras att andelen personer som mottagit hemsjukvård i en kommun som de inte är folkbokförda i, inte överstiger 2,7 procent (höstmätningen) respektive 2,5 procent (sommarmätningen). Omfattningen av den hemsjukvård som ges till personer som inte är folkbokförda i kommunen är således mycket liten ur ett nationellt perspektiv.

Så länge det inte är ett enhetligt huvudmannaskap för hemsjukvården anser vi att det inte är möjligt att reglera betalningsansvaret genom ett kommunalt riksavtal eller i hälso- och sjukvårdslagen. Vi anser därför att frågan bör lösas genom överenskommelser mellan kommuner och landsting på lokal nivå.

Förslagets konsekvenser

Våra förslag kan medföra en viss omfördelning av kostnaderna mellan kommunerna, men de medför inte några ökade kostnader för kommunkollektivet som helhet.

Socialstyrelsens nya uppgifter bör kunna handläggas inom en oförändrad budgetram.

Våra förslag har en viss inskränkande påverkan på den kommunala självstyrelsen. Inskränkningarna är dock godtagbara, eftersom de är nödvändiga för att uppnå en rimlig ansvarsfördelning mellan kommunerna.

I övrigt anser vi att förslagen kan ha vissa brottsförebyggande effekter, positiva effekter för jämställdheten mellan kvinnor och män samt bidra till ett starkare skydd för barn.

1. Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 2 kap. 3 § samt 16 kap. 1 och 2 §§ ska upphöra att gälla, dels att rubrikerna närmast före 16 kap. 1 och 2 §§ ska utgå, dels att 2 kap. 2 §, 6 kap. 9 och 15 §§ samt 16 kap. 3 och 4 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 16 kap. 10 och 11 §§, av följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas ett nytt kapitel, 2 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap

2 §

Kommunen har det yttersta ansvaret för att *de som vistas i kommunen* får det stöd och den hjälp som *de* behöver.

Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

I fråga om den som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. finns särskilda bestämmelser i den lagen.

I 3 § och 16 kap. 2 § finns föreskrifter om ansvar i vissa fall för annan kommun än den som den enskilde vistas i.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att *en enskild person* får det stöd och den hjälp som *han eller hon* behöver.

2 a kap. Ansvarig kommun

1 §

Den kommun där den enskilde vistas (vistelsekommunen) ansvarar för de stöd- och hjälpinsatser som han eller hon behöver.

2 §

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta stöd- och hjälpinsatser. För andra än akuta insatser ansvarar bosätt-

ningskommunen.

En person som är hemlös anses bosatt i den kommun där han eller hon har sin starkaste anknytning.

Vad som sägs i första stycket om bosättningskommunens ansvar för andra än akuta insatser gäller på motsvarande sätt en kommun som har ansvar enligt 4 eller 5 §.

3 §

En person som avser att för en begränsad tid vistas i en kommun, men som till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen, har rätt till behövliga insatser av vistelsekommunen utan den begränsning som följer av 2 §.

Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som vistelsekommunen behöver.

Kommunernas ansvar i vissa fall

4 §

Om någon efter beslut av en kommun vistas i en annan kommun i

- 1. familjehem,*
- 2. hem för vård eller boende,*
- 3. sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket och 7 kap. 1 § första stycket 2, eller*
- 4. en tillfällig boendeform, behåller den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan behöva.*

Detsamma gäller om en kommun på annat sätt bistår en person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier för en begränsad tid måste vistas i en annan kommun.

Ansvaret upphör om ärendet flyttas över enligt 11 eller 12 §.

5 §

Den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvarar för stöd- och hjälpinsatser

- 1. under kriminalvård i anstalt,*
- 2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,*
- 3. som aktualiseras inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.*

6 §

En kommun som har beviljat stöd- och hjälpinsatser som avser ett barn eller en missbrukare får besluta om ytterligare insatser även om den enskilde inte längre vistas i kommunen.

I 11 kap. 4 § finns bestämmelser om socialnämndens skyldighet att slutföra en utredning om behovet att ingripa till barns skydd eller stöd och fatta beslut i ärendet även om barnet byter vistelsekommun. Detsamma gäller om ärendet avser vård av missbrukare.

Ansökan om insatser i vissa fall**7 §**

En person som önskar flytta till en annan kommun, men som till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig där utan att inflyttningsskommunen erbjuder behövliga insatser, får hos den kommunen ansöka om sådana insatser.

8 §

En person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier måste flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att inflyttningsskommunen erbjuder behövliga stöd- och hjälpinsatser, får hos den kommunen ansöka om

9 §

En ansökan enligt 7 eller 8 § ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Att sökandens behov är tillgodosedda i bosättningskommunen får inte beaktas när ansökan prövas.

Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.

Beslut om ärendeansvar

10 §

Om två eller flera kommuner inte är överens om vilken kommun som har ansvar för att bistå en enskild person, får de var för sig skriftligen ansöka om att Socialstyrelsen avgör frågan.

Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt och senast inom tre veckor från det att ansökan kom in. Om det föreligger särskilda skäl får tiden för beslutet senareläggas.

Socialstyrelsen får, om det behövs, besluta vilken kommun som har ansvar till dess att frågan om ärendeansvar har avgjorts slutligt.

Överflyttning av ärende

11 §

Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person kan flyttas över till en annan kommun.

Ärendet ska flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

En kommun som önskar att ett ärende ska flyttas över får

skriftligen begära detta hos den andra kommunen. Den andra kommunen ska utan dröjsmål skriftligen meddela sin inställning. Bilaga 2

12§

Om berörda kommuner inte är överens om en överflyttning, får den kommun där frågan om överflyttning har kommit upp ansöka om överflyttning av ärendet hos Socialstyrelsen. Det samma gäller en kommun som inte av den andra kommunen har fått svar på sin begäran om överflyttning inom en månad.

Socialstyrelsen ska fatta beslut så snart som möjligt och senast inom tre månader från det att ansökan kom in. Om det föreligger särskilda skäl får tiden för beslutet senareläggas.

Socialstyrelsen får förordna att den kommun som ett ärende flyttas över till ska ersätta den andra kommunen för kostnader som uppkommit efter tiden för ansökan.

13 §

Uppgifter som behövs för att en kommun ska kunna ta över ett ärende ska lämnas ut av den kommun från vilken överlämnandet sker.

6 kap

9 §¹

Ett medgivande enligt 6 § att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran meddelas av socialnämnden i vårdnadshavarens hemkommun.

Den nämnd som har lämnat medgivande enligt 6 § fullgör skyldigheterna enligt 7 §.

Ett medgivande enligt 6 § att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran meddelas av socialnämnden i vårdnadshavarens bosättningskommun.

15 §

Ett medgivande enligt 12 § att ta emot ett barn med hemvist utom-

Ett medgivande enligt 12 § att ta emot ett barn med hemvist utom-

¹ Senaste lydelse 2003:407.

lands i syfte att adoptera det och ett samtycke enligt 14 § till att adoptionsförfarandet får fortsätta meddelas av socialnämnden i den eller de sökandes *hemkommun*.

lands i syfte att adoptera det och ett samtycke enligt 14 § till att adoptionsförfarandet får fortsätta meddelas av socialnämnden i den eller de sökandes *bosättningskommun*.

I de fall samtycke enligt 14 § lämnats av socialnämnden i en annan kommun fullgör i stället den nämnden skyldigheterna enligt 7 §.

16 kap.

3 §²

Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- ansökan enligt 2 kap. 3 §,
 - bistånd enligt 4 kap. 1 §,
 - vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 §,
 - förbud eller begränsning enligt 5 kap. 2 §,
 - medgivande enligt 6 kap. 6 §,
 - medgivande enligt 6 kap. 12 §,
 - återkallelse av medgivande enligt 6 kap. 13 §,
 - samtycke enligt 6 kap. 14 §,
- eller
- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4–9 §§.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En länsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut ska verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

Socialnämndens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- ansökan enligt 2 a kap. 7 §,
 - *ansökan enligt 2 a kap. 8 §*,
 - bistånd enligt 4 kap. 1 §,
 - vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 §,
 - förbud eller begränsning enligt 5 kap. 2 §,
 - medgivande enligt 6 kap. 6 §,
 - medgivande enligt 6 kap. 12 §,
 - återkallelse av medgivande enligt 6 kap. 13 §,
 - samtycke enligt 6 kap. 14 §,
- eller
- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4–9 §§.

4 §³

Socialstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 5 och 8-11 §§, *samt*
4. överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 §.

Socialstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 5 och 8-11 §§,
4. *ärendeansvar enligt 2 a kap. 10 § andra stycket, samt*
5. överflyttning av ärende *och*

² Senaste lydelse 2004:770.

³ Nuvarande lydelse enligt förslag i prop. 2008/09:160.

*beslut om ersättning enligt Bilaga 2
2 a kap. 12 §.*

*Socialstyrelsens beslut enligt
2 a kap. 10 § tredje stycket får inte
överklagas.*

Beslut av Socialstyrelsen och domstol i fråga som avses i första stycket 2 och 3 gäller omedelbart.

Beslut av Socialstyrelsen och domstol i fråga som avses i första stycket 2–4 gäller omedelbart.

I fråga om överklagande av Socialstyrelsens beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 15 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

10 §

En kommun som på grund av en evakuering till Sverige tar emot ett stort antal personer som saknar bostad här, får hos länsstyrelsen begära att andra kommuner ska bistå de evakuerade personerna med stöd och hjälp. Begäran ska ställas till länsstyrelsen i det län där den mottagande kommunen ligger.

Länsstyrelsen får besluta att en eller flera andra kommuner ska lämna sådan hjälp som avses i första stycket. Den av länsstyrelsen beslutade kommunen ska lämna hjälp i skäligen omfattning.

11 §

I lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap finns särskilda bestämmelser om kommunens befogenheter i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010. Den i 2 a kap. 12 § andra stycket föreskrivna tidsfristen gäller från den 1 juli 2010 om en kommun dessförinnan ansökt om överflyttning av ett ärende hos Socialstyrelsen.

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §⁴

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *skall* av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning.

Vad som sägs i första stycket gäller inte ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn *skall* Migrationsverket i stället anvisa en kommun som skall ordna boendet. Migrationsverket *skall* anvisa en kommun som har träffat överenskommelse med verket om mottagande av ensamkommande barn, om det inte finns särskilda skäl att anvisa någon annan kommun. När Migrationsverket anvisat en kommun *skall* barnet anses vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453).

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning *skall* ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2 *skall* registreras vid en förläggning. Migrationsverket svarar sedan för att bistånd lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 *skall* biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 *ska* av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning.

Vad som sägs i första stycket gäller inte ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn *ska* Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. Migrationsverket *ska* anvisa en kommun som har träffat överenskommelse med verket om mottagande av ensamkommande barn, om det inte finns särskilda skäl att anvisa någon annan kommun. När Migrationsverket anvisat en kommun *ska* barnet anses vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

En utlänning som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning *ska* ändå registreras vid en sådan. Alla ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2 *ska* registreras vid en förläggning. Migrationsverket svarar sedan för att bistånd lämnas enligt bestämmelserna i denna lag.

För utlänningar som avses i 1 § första stycket 3 *ska* biståndet lämnas av socialnämnden i den kommun där utlänningen vistas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

⁴ Senaste lydelse 2006:177.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Beviljas barnet uppehållstillstånd, *skall* socialnämnden i den kommun där barnet vistas hos rätten väcka talan om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken, om inte särskilda skäl talar emot det.

Överförmyndaren *skall* underrätta socialnämnden om att förutsättningar för en sådan talan eller anmälan föreligger.

Beviljas barnet uppehållstillstånd, *ska* socialnämnden hos rätten väcka talan om eller anmäla behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken, om inte särskilda skäl talar emot det.

Överförmyndaren *ska* underrätta socialnämnden om att förutsättningar för en sådan talan eller anmälan föreligger.

Talan eller anmälan enligt första stycket ska väckas respektive göras av socialnämnden i den kommun där barnet är bosatt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om
vård av missbrukare i vissa fall

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 47 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 §⁵

Med socialnämnden avses i denna lag socialnämnden i den kommun som enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Att överflyttning av ärenden till en annan socialnämnd kan ske i vissa fall framgår av 16 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Beslut om tvångsvård enligt 5 § och med anledning av omhändertagande enligt 13 § fattas av den länsrätt inom vars domkrets den ansvariga kommunen är belägen. Den länsrätt som meddelade beslutet om vård beslutar också i frågor som avses i 44 § första stycket.

Med socialnämnden avses i denna lag socialnämnden i den kommun som enligt 2 a kap. 1, 2, 4, 5 eller 6 § socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Att överflyttning av ärenden till en annan socialnämnd kan ske i vissa fall framgår av 2 a kap. 11 och 12 §§ socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

⁵ Senaste lydelse 2005:467.

Häri genom föreskrivs att 2 a kap. 9 § skollagen (1985:1100) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap
9 §⁶

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling *skall* anvisas plats i förskola eller fritidshem, om inte barnens behov av sådant stöd tillgodoses på något annat sätt.

Kommunen skall genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn som behöver anvisas plats enligt första stycket. Kommunen skall verka för att barnen utnyttjar den anvisade platsen och informera föräldrarna om verksamheten och syftet med denna.

Om ett barn efter beslut av en kommun vistas i familjehem eller i hem för vård eller boende i en annan kommun, har den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för det individuellt behovsprövade stöd enligt första stycket som barnet kan behöva. Placeringskommunens ansvar upphör om ärendet överflyttas enligt 16 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling *ska* anvisas plats i förskola eller fritidshem, om inte barnens behov av sådant stöd tillgodoses på något annat sätt.

Kommunen ska genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn som behöver anvisas plats enligt första stycket. Kommunen ska verka för att barnen utnyttjar den anvisade platsen och informera föräldrarna om verksamheten och syftet med denna.

Om ett barn efter beslut av en kommun vistas i familjehem eller i hem för vård eller boende i en annan kommun, har den kommun som beslutat om vistelsen ansvaret för det individuellt behovsprövade stöd enligt första stycket som barnet kan behöva. Placeringskommunens ansvar upphör om ärendet överflyttas enligt 2 a kap. 11 eller 12 § socialtjänstlagen (2001:453).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

⁶ Senaste lydelse 2001:462.

Remissinstanser till betänkandet Ingen får vara Svarte Petter. Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38)

Remissinstanser: Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Domstolsverket, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Göteborg, Länsrätten i Jönköping, Rikspolisstyrelsen*, Polismyndigheten i Stockholms län*, Socialstyrelsen*, Skatteverket*, Migrationsverket*, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB)*, Kriminalvården*, Statens Institutionsstyrelse (SiS), Barnombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län*, Länsstyrelsen i Stockholms län*, Länsstyrelsen i Värmlands län*, Länsstyrelsen i Västerbottens län*, Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Polishögskolan*, Socialhögskolan, Lunds universitet, Ersta Sköndal Högskola AB, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet, Stockholms läns landsting, Östergötlands läns landsting, Kalmar läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Dalarnas läns landsting, Norrbottens läns landsting, SmåKom – De små kommunernas samverkan, Kommunalförbundet Stockholms län, Göteborgsregionens kommunalförbund, Västsvenska Kommunförbundens samorganisation (Väst Kom), Borgholms kommun*, Båstads kommun*, Gotlands kommun*, Gällivare kommun*, Göteborgs kommun*, Haninge kommun*, Haparanda kommun, Huddinge kommun, Härjedalens kommun*, Härryda kommun, Jönköpings kommun*, Kalmar kommun, Kiruna kommun*, Köpings kommun*, Leksands kommun, Lunds kommun, Malmö kommun*, Mölndals kommun, Norrtälje kommun*, Nyköpings kommun, Piteå kommun*, Sandvikens kommun*, Sigtuna kommun*, Simrishamns kommun, Skellefteå kommun*, Skurups kommun*, Sollentuna kommun*, Solna kommun, Sotenäs kommun*, Stockholms kommun*, Strömstads kommun*, Sundsvalls kommun, Svedala kommun, Södertälje kommun, Tjörns kommun*, Trelleborgs kommun, Tyresö kommun*, Vaxholms kommun*, Värmdö kommun*, Västerås kommun*, Åre kommun*, Ängelholms kommun*, Örebro kommun*, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Akademikerförbundet SSR, Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Advokatsamfund, Rädda barnen, UNICEF Sverige, Sveriges kristna råd – Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar, SWERA (Swedish Refugee Aid), Handikappförbunden (HSO), Synskadade Riksförbund (SRF), De Handikappades Riksförbund (DHR), SIOS – samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Pensionärernas riksorganisation (PRO), Sveriges Pensionärsförbund (SPF), Sveriges kvinnojourers riksförbund (SKR), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS), Stockholms Stadsmission, Brottsofferjourernas Riksförbund (BOJ), Kriminellas Revansch i Samhället (KRIS), Forum Kvinnor och Funktionshinder och Nätverket mot socialt utanförskap.

* Instanser som utredningen har haft kontakt med.

Sammanfattning av departementspromemorian Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall (Ds 2010:21)

I promemorian görs bedömningen att om en enskild avser att för en begränsad tid vistas i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt, är det den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt (bosättningskommunen) som ska vara ansvarig för sådana stöd- och hjälpinsatser som den enskilde har behov av för att kunna genomföra vistelsen. Det rör sig framför allt om semestervistelser t.ex. vistelse i ett sommarhus men kan även gälla en kortare tids studier på annan ort m.m.

Vidare föreslås att vistelsekommunen ska vara skyldig att på begäran bistå bosättningskommunen med utredning och med att verkställa beslut som bosättningskommunen fattar när beslutet avser en äldre person, en person med funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av den verkställighet som vistelsekommunen bistått med. Ersättningen för verkställighet ska utgå ifrån den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Förslagen utgår ifrån de förslag som Vistelseutredningen har lämnat i betänkandet Ingen får vara Svarte Petter, tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38), vilket innebär att bosättningskommunen enligt lag ska ansvara för de insatser som inte är akuta.

De åtgärder som enligt socialtjänstlagen (2001:453) kan vara aktuella är framför allt hemtjänstinsatser men också ledsagning och andra insatser som behövs för att personen ska vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, kan det handla om samtliga insatser som definieras i lagen.

Vistelsekommunen ansvarar alltid för akuta insatser, oavsett om det är insatser enligt socialtjänstlagen eller LSS, och står också för kostnaderna för dessa. Vistelsekommunen ansvarar också för den enskilde när bosättningskommunen inte är klarlagd. Då är ansvaret inte begränsat till akuta insatser.

I promemorian föreslås också reglering av vilken kommun som ska ansvara för insatser enligt LSS, när en kommun verkställer ett beslut om boendeinsats i en annan kommun. Enligt förslaget ska den kommun som beslutar om insatsen behålla ansvaret enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Därutöver regleras frågor som avser ett sammanhållet ansvar när det samtidigt föreligger behov av insatser enligt både socialtjänstlagen och LSS när en person vistas eller är bosatt i en annan kommun än den som verkställt beslutet.

Författningsförslag i departementspromemorian Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall (Ds 2010:21)

2.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Följande förslag ska läsas tillsammans med de författningsförslag som lämnas i betänkandet Ingen får vara Svarte Petter, tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten (SOU 2009:38), framförallt förslagen till nya 2 a kap. 1 och 2 §§.

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) dels att 16 kap. 6 a § ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 2 a kap. 3 och 4 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap.

3 §

Om en person som avser att vistas en begränsad tid i en annan kommun än bosättningskommunen till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har behov av stöd- och hjälpinsatser för att kunna genomföra vistelsen, är vistelsekommunen på begäran av bosättningskommunen skyldig att

1. bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver, och

2. verkställa beslut som bosättningskommunen fattar.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av åtgärder enligt första stycket 2. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

4 §

En kommun behåller ansvaret för de stöd- och hjälpinsatser som en enskild kan behöva, om den

enskilde till följd av ett beslut av Bilaga 5
kommunen vistas i en annan
kommun i

1. familjehem,
2. hem för vård eller boende,
3. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,
4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,
5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller
6. en annan tillfällig boendeform.

Detsamma gäller om en kommun på annat sätt bistår en person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier för en begränsad tid måste vistas i en annan kommun.

Ansvaret upphör om

1. ärendet flyttas över enligt 11 eller 12 §,
2. den enskilde flyttar efter att ha ansökt om insatser enligt 2 kap. 3 §, eller
3. ansvar enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade övergår till en annan kommun.

16 kap.

6 a §¹

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt ett beslut av socialnämnden, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift.

¹ Senaste lydelse 2009:596.

Detsamma gäller en kommun som inte inom skäligen tid på nytt tillhandahåller biståndet efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

Särskild avgift ska inte åläggas om den enskilde enligt 3 § tredje stycket begärt att få senarelägga verkställandet.

När en bosättningskommun med stöd av 2 a kap. 3 § har begärt att en vistelsekommun ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen ansvara för skyldigheten att betala särskild avgift enligt denna paragraf.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.
 2. I fråga om enskilda som påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter tillämpas i stället för de nya föreskrifterna i 2 a kap. 3 §.
 3. De nya föreskrifterna i 2 a kap. 4 § ska inte tillämpas i fråga om enskilda som före ikraftträdandet har beviljats stöd- eller hjälpinsatser enligt denna lag av den kommun där han eller hon vistas.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 17 a § ska upphöra att gälla,

dels att 16, 27 och 28 a §§ ska ha följande lydelse, och

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 16 a–16 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen.

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, *skall* kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser från kommunen enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked *skall* bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen *skall* utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om *han* bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun *skall* kommunen *ge det stöd och den hjälp* som omedelbart behövs.

En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen, *om inte en annan kommun har ansvaret enligt 16 b eller 16 c §.*

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, *ska* kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser från kommunen enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked *ska* bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen *ska* utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om *han eller hon* bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Förhandsbesked enligt andra stycket ska också meddelas på ansökan av en person som redan är bosatt i kommunen, om en annan kommun enligt 16 b eller 16 c § har ansvaret enligt denna lag, och om

1. ansökan omfattar insats enligt 9 § 8 eller 9, eller

2. den enskilde ombesörjer eget boende och ansökan avser andra insatser enligt 9 §.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun *ska* kommunen *ansvara för de akuta stöd- och hjälpinsatser* som

Såvitt avser landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget.

omedelbart behövs.

I fråga om landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget.

16 a §

Om en enskild avser att under en begränsad tid vistas i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt, är vistelsekommunen på begäran av bosättningskommunen skyldig att

1. bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver, och

2. verkställa beslut som bosättningskommunen fattar.

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av åtgärder enligt första stycket 2. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

16 b §

Om det finns särskilda skäl får en kommun verkställa ett beslut enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun. Den kommun som har beslutat om boendet behåller ansvaret enligt denna lag gentemot personen även om han eller hon kommer att vara bosatt i den andra kommunen.

Ansvar enligt första stycket upphör om

1. bosättningskommunen verkställer insatser efter förhandsbesked enligt 16 § tredje stycket,

2. den enskilde bosätter sig i en tredje kommun, eller

3. ansvar för ärenden enligt socialtjänstlagen (2001:453) flyttas över enligt 2 a kap. 11 eller 12 § socialtjänstlagen.

16 c §

En kommun har ansvaret enligt denna lag gentemot en person som

efter beslut av kommunen kommer att vara bosatt i en annan kommun i

1. familjehem eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen,

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

4. en annan tillfällig boendeform.

Detsamma gäller om en kommun enligt socialtjänstlagen på annat sätt bistår en person som på grund av våld, hot eller andra trakasserier för en begränsad tid måste vistas i en annan kommun.

Ansvar enligt första stycket upphör om

1. bosättningskommunen verkställer insatser efter förhandsbesked enligt 16 § tredje stycket,

2. den enskilde bosätter sig i en tredje kommun, eller

3. ansvar för ärenden enligt socialtjänstlagen (2001:453) flyttas över enligt 2 a kap. 11 eller 12 § socialtjänstlagen.

Lydelse enligt prop. 2009/10:176 Föreslagen lydelse

27 §

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av Socialstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
 2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
 3. återbetalning enligt 12 §,
 4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket, 4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra eller tredje stycket,
 5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 d §,
 6. omhändertagande av personakt enligt 23 d §,
 7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, eller
 8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g–26 i §§.
- Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av Socialstyrelsens beslut enligt 23 c § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart.

Förvaltningsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det vunnit laga kraft.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 a §²

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § som någon är berättigad till enligt ett beslut av en sådan nämnd som avses i 22 §, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut avbrutits.

En kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt 9 § som någon är berättigad till enligt en domstols avgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun eller ett landsting som inte inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant avgörande avbrutits.

När en bosättningskommun med stöd av 16 a § har begärt att en vistelsekommun ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen ansvara för skyldigheten att betala särskild avgift enligt denna paragraf.

Avgifter enligt denna paragraf tillfaller staten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.
 2. I fråga om enskilda som påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter tillämpas i stället för de nya föreskrifterna i 16 och 16 a §§.
 3. De nya föreskrifterna i 16 b § ska även gälla för kommuner som träffat avtal enligt äldre föreskrifter, dock inte för de kommuner som träffat avtal med stöd av lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
 4. Föreskrifterna i 16 c § ska inte tillämpas när en enskild före ikraftträdandet beviljats insatser enligt denna lag av den nya bosättningskommunen.

² Senaste lydelse 2008:77.

Remissinstanser till departementspromemorian Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall (Ds 2010:21)

Bilaga 6

Remissinstanser: Riksdagens ombudsmän – (JO), Riksrevisionen, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Jönköping, Justitiekanslern, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket, Datainspektionen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Lunds universitet, Socialhögskolan, Göteborgs universitet, Förvaltningshögskolan, Konkursverket, Diskrimineringsombudsmannen, Regelrådet, Borgholms kommun, Borlänge kommun, Båstads kommun, Gotlands kommun, Gällivare kommun, Göteborgs kommun, Haninge kommun, Hedemora kommun, Härjedalens kommun, Jönköpings kommun, Kalmar kommun, Kiruna kommun, Köpings kommun, Lunds kommun, Malmö kommun, Mölndals kommun, Norrtälje kommun, Nyköpings kommun, Piteå kommun, Sandvikens kommun, Sigtuna kommun, Simrishamns kommun, Skellefteå kommun, Skurups kommun, Sollentuna kommun, Sotenäs kommun, Södertälje kommun, Stockholms kommun, Strömstads kommun, Tjörns kommun, Tyresö kommun, Vaxholms kommun, Värmdö kommun, Västerås kommun, Åre kommun, Ängelholms kommun, Örebro kommun, Stockholms läns landsting, Östergötlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Dalarnas läns landsting, Norrbottens läns landsting, Folkbildningsrådet, Ersta Sköndal Högskola AB, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), SmåKom – De små kommunernas samverkan, Kommunförbundet Stockholms län, Göteborgsregionens kommunalförbund, Västsvenska Kommunförbundens samorganisation (Väst Kom), Akademikerförbundet SSR, Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Advokatsamfund, Rädda barnen, UNICEF Sverige, Handikappförbunden (HSO), De Handikappades Riksförbund (DHR), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn, Pensionärernas riksorganisation (PRO), Sveriges Pensionärsförbund (SPF), Synskadade Riksförbund (SRF), Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB), Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH), Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och ungdomar (RBU), Forum Kvinnor och Funktionshinder och Nätverket mot socialt utanförskap.